

LAPIN HYVINVOINTIALUE

SÄHKÖINEN ALLEKIRJOITUS

Asiakirja Lapin hyvinvointialueen neuvottelupöytäkirja 14.3.2023
VN/1674/2023 on allekirjoitettu Visma X-Sign -palvelussa. Prosessin tunnus on
c9bd575e-855e-4d70-8c67-e5c12e52100e.

Allekirjoitukset

Allekirjoittaja	Jokela Jari Erkki
Allekirjoitusaika	09.05.2023 10:27

Allekirjoitetut asiakirjat

Asiakirja	Hyvinvointialueneuvottelu pöytäkirja 14.3.2023.pdf (ae01b59c0563bfa38247eecedc4ee6126af54a826b339cb857808f5296af6d8)
-----------	---

14.3.2023

VN/1674/2023

Lapin hyvinvointialueneuvottelu

Aika: 14.3.2023 klo 9–12

Paikka: Mariankatu 9, kokoushuone Paja, 00170 Helsinki

Alueen edustajat

Jari Jokela, hyvinvointialuejohtaja
Tapani Melaluoto, aluehallituksen puheenjohtaja
Liisa Niiranen, sosiaalihoitaja
Miia Palo, terveysjohtaja
Mikko Häikiö, kehitysjohtaja
Markus Aarto, pelastusjohtaja
Elisa Kusmin, talousjohtaja
Sirkka-Liisa Olli, strategiajohtaja

Puheenjohtajisto

Kari Hakari, osastopäällikkö, STM, puheenjohtaja
Kimmo Kohvakka, pelastusylivohtaja, SM, varapuheenjohtaja

Valtioneuvoston edustajat

Andreas Blanco Sequeiros, johtaja, STM
Jussi Lind, erityisasiantuntija, STM (asiantuntijasihteeri)
Anna Cantell-Forsbom, osastopäällikkö, STM
Annakaisa Iivari, osastopäällikkö, STM (klo 11.45 saakka)
Outi Salo, erityisasiantuntija, SM
Minna Lohtander, erityisasiantuntija, STM
Teemu Luukko, pelastusylitarkastaja, SM
Antto Korhonen, neuvotteleva virkamies VM/KAO
Virpi Vuorinen, budjettineuvos VM/BO
Tuulikki Louet-Lehtoniemi, arviointipäällikkö, THL
Seppo Lehto, pelastusylitarkastaja, AVI
Maria Nousiainen, projektisihteeri, STM (tekninen sihteeri)

1. Tilaisuuden avaus

Puheenjohtajat osastopäällikkö Kari Hakari ja pelastusylijohtaja Kimmo Kohvakka avasivat kokouksen.

2. Osallistujien toteaminen, esittäytyminen ja asialistan hyväksyminen

Päätösesitys: Todetaan osallistujat, lyhyt esittäytyminen ja hyväksytään asialista.

Päätös: Todettiin osallistujat, esittäydettiin ja hyväksyttiin asialista muutoksitta.

3. Neuvottelun yleisten tavoitteiden toteaminen

Puheenjohtaja Kari Hakari esittelee hyvinvointialueneuvottelujen yleiset tavoitteet.

Viite: Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 24§) ja Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021, 10§)

Päätösesitys: Todetaan neuvottelujen yleiset tavoitteet puheenjohtajan esityksen mukaisesti.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus, puheenjohtaja kävi läpi neuvotteluiden lainsäädännöllisen taustan ja neuvotteluiden tavoitteet.

4. Hyvinvointialueen käynnistyminen

4.1 Hyvinvointialueen hallinnollinen ja toiminnallinen rakentuminen

Esittelijä: hyvinvointialuejohtaja Jari Jokela, Lapin hyvinvointialue

STM valmistelee aluekortin tammikuun ajankohtaeskäytöskeskustelujen pohjalta (liite 1, dia 9).

-

Hyvinvointialueen toiminta käynnistyi ilman merkittäviä häiriöitä. Hyvinvointialuestrategia hyväksyttiin aluevaltuustossa 6.2.2023. Strategian hyväksymisen jälkeen laaditaan toteuttamisohjelmat, joita ovat palvelustrategia, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma, osallisuus ja henkilöstöohjelma sekä palvelutasopäätökset.

Päätösesitys: Käydään läpi siirtymävaiheen keskeiset huomiot ja keskustellaan asiasta.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja käytiin läpi siirtymävaiheen keskeiset huomiot. Alueen siirtymä toteutui hyvin. Länsi-Pohjan terveystalouden ulkoistuksen osalta käytiin läpi aikataulu, todettiin asiantuntijaselvitys ja että päätös sopimuksen jatkosta tulee tehdä 30.10.2023 mennessä.

4.2 Toiminnan ja talouden uudistusohjelma

Esittelijä: Lapin aluehallituksen puheenjohtaja Tapani Melaluoto (liite 1, dia 11)

14.3.2023

VN/1674/2023

Päätöksessään vuoden 2023 talousarviosta Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto päätti joulukuussa 2022 myös, että talouden sopeuttamista valmistellaan siten, että maaliskuussa on käsitellyssä ensimmäinen esitys talouden tasapainottamisesta ja että aluevaltuustolla on mahdollisuus tehdä tarvittavia päätöksiä talouden tasapainottamisesta viimeistään kesäkuussa 2023.

Aluevaltuusto hyväksyi 6.2.2023 Lapin hyvinvointialuestrategian, jossa painopisteinä ovat asiakaskokemus, henkilöstökokemus, vaikuttavuus, talouden tasapaino ja hyvä johtaminen. Aluevaltuusto päätti hyväksyessään hyvinvointialuestrategian, että strategian hyväksymisen jälkeen käynnistetään strategian toteuttamishjelmatyö viiden eri ohjelmakokonaisuuden kautta: palvelustrategia, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma, palvelutasopäätökset Pela ja ensihoito sekä valmiussuunnitelma 24, osallisuusohjelma ja henkilöstöohjelma. Kaikissa toteuttamishjelmissä huomioidaan strategiset painopisteet, ohjelmakohtaiset tavoitteet, mittarit sekä arviointi.

Talouden tasapainon näkökulma kulkee vahvana poikkileikkaavana teemana niin valtuustotason strategiassa kuin sen toteuttamishjelmissä, jotka myös päättää aluevaltuusto. Aluehallitus päätti 1.3.2023 strategian toteuttamishjelmatyön käynnistämisestä. Talouden tasapainottoimenpiteitä valmistellaan osana strategian toteuttamishjelmatyötä, jossa hyödynnetään laajasti se alueen oma ennakoiva työ materiaaleineen, mikä on valmisteltu Vate-vaiheessa sekä kansallisesti rahoitetussa hanketyössä.

Toteuttamishjelmatyö Lapissa toimii sekä toiminnan että talouden muutosohjelmalla. Työssä huomioidaan kansalliset strategiset tavoitteet, joihin sisältyy myös tasapainoisen talouden näkökulma, sekä THL:n arvioinnit. Digitalisaatio- ja hankintastrategiat kulkevat läpileikkaavana ohjelmatyössä ja niille tullaan asettamaan taloudelliset tavoitteet osana koko ohjelmatyön taloudellisia tavoitteita.

Päätösesitys: Käydään keskustelu toiminnan ja talouden uudistusohjelmasta. Ministeriöt suositavat, että alue käynnistää muutosohjelman mahdollisimman nopeasti ja sen käynnistymistä ja toteutusta seurataan syksyn 2023 neuvotteluissa.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja käytiin keskustelu. Todettiin alueen pitkien etäisyyksien, pirstaleisuuden ja kahden sairaalan mallin mukanaan tuomat erityispiirteet, joista huolimatta uudistaminen tulee saada ripeästi liikkeelle.

5. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistehtävän toteutuminen

Huom! Tämä aika 45 min on varattu koko asiakohdalle 5.1. eli kaikille asiakohdan nostoille 1-4. Mikäli alue esitti kohdassa 4.2 toiminnan ja talouden uudistusohjelman yhteydessä selkeästi

tavoitteita, toimenpiteitä ja aikatauluja liittyen asiakohdan 5.1. nostoihin, niin asioita ei toisteta kokouksessa, vaan päätöksiin kirjataan sovitut asiat asiakohdan 4.2 mukaan.

Nosto 1: Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus (liite 1, diat 14-15)

Esittelijät: arviointipäällikkö Tuulikki Louet-Lehtoniemi, THL, sosiaalijohtaja Liisa Niiranen, terveysjohtaja Miia Palo ja pelastusjohtaja Markus Aarto, Lapin hyvinvointialue.

1.1 Ongelmakohdat (STM/THL):

Saatavuudessa merkittäviä eroja alueen kuntien välillä. Lähes kaikissa palveluissa on vajetta palvelutarpeeseen nähden. Yhdenvertaisuus ei kaikilta osin toteudu, pääsääntöisesti johtuen työvoimapulasta, osin puutteellisista resursseista tai vaikuttavuudeltaan heikoista toimintamalleista johtuen. Alueen palvelurakenne on raskas ja erikoissairaanhoidon painottuva. Hoitoon pääsy on loppuvuotta 2022 kohti parantunut, etenkin niissä kunnissa, joissa Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa-hanketyö on ollut tukemassa kehittämistyötä. Hankkeen tuella myös perhekeskusten kehittäminen etenee. Ikäihmisten palveluiden peittävyys suuri vaihtelu viittaa palveluiden kuntakohtaisiin erilaisiin järjestämistapoihin sekä myöntämisperusteisiin, joiden suhteen tarvetta yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi.

1.2 Alueen esittämät tavoitteet (huomioiden valtakunnalliset tavoitteet):

Lapin hyvinvointialue on tunnistanut omassa valmistelutyössään merkittäviä puutteita yhdenvertaisuuden näkökulmasta koskien palvelujen saatavuutta ja lakisääteisten palveluun- ja hoitopääsyaikojen toteutumista. Merkittäviä eroja on niin palvelujen järjestämisessä, toimintamalleissa kuin työtavoissa. Lapin hyvinvointialueen analyysi tilanteesta on hyvin samankaltainen THL:n tekemän arvioinnin kanssa.

Lapin hyvinvointialuestrategian painopisteissä erityisesti asiakaskokemuksen ja vaikuttavuuden näkökulmissa on nostettu esiin yhdenvertaisuuden näkökulma. Asiakaskokemuksen näkökulmasta tavoitellaan palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden paranemista ja yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että lakisääteiset hoito- ja palvelutakuut toteutuvat. Vaikuttavuuden näkökulmasta tavoitellaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyön kohdistamista tunnistettuihin väestön tarpeisiin ja hyvinvointivajeisiin huomioiden myös alueellinen näkökulma.

1.3 Alueen esittämät toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi:

Toimenpiteitä yhdenvertaisuuden parantamiseksi saatavuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta on Lapin hyvinvointialueella jo merkittävästi meneillään Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus- ja Vasa -hankekokonaisuuksien tukemana. Tarkemmat tulevien vuosien toimenpiteet tullaan asettamaan osana palvelustrategiaa, mikä työ alkaa maaliskuussa 2023.

14.3.2023

VN/1674/2023

Päätösesitys: Todetaan tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi asialistaan kirjatun esityksen mukaisesti. Lisäksi todetaan toimenpiteiden toteutusaikataulu ja sovitaan seurannasta (alueen oma seuranta ja valtakunnallinen seuranta). Tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä seurataan syksyn 2023 neuvotteluissa.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja todettiin alueen nostamat tavoitteet, aikataulu ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Todettiin, että palvelustrategian laadinnan yhteydessä tullaan tarkastelemaan myös digitaalisuuden ja monituottajuuden tuomat mahdollisuudet tuottavuustavoitteiden saavuttamiseksi.

Nosto 2: Hoito- ja palveluvelka (liite 1, diat 16-17)

Esittelijät: arviointipäällikkö Tuulikki Louet-Lehtoniemi, THL ja terveysjohtaja Miia Palo, Lapin hyvinvointialue (liite 1, diat 16-17)

2.1. Hoito- ja palveluvelan kohdentuminen

Kukin hyvinvointialue on mukana Suomen kestävän kasvun ohjelmassa, jonka rahoitus tulee EU:n elpymävälisestä. Ensimmäisellä hankekaudella sairaanhoitopiirit ovat arvioineet hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa alueillaan ja rakentaneet tämän pohjalta hanke-suunnitelmat vuosina 2023 – 2025 hyvinvointialueilla toteutettavalle ohjelmalle, jolla velkaa puretaan ja edistetään hoitoon pääsyä. Nämä pohja-analyysit ovat nyt hyvinvointialueilla käytössä. Hyödyntäkää tätä analyysia neuvotteluun valmistautuessanne ja tiiviin esityksen ja tavoitteiden laatimisessa.

THL arviointiraportista: Koronapandemian hallintaan liittyvät useat pakolliset tehtävät ja henkilöstöön liittyvät vaatimukset vaikuttivat osassa Lapin kuntia perusterveydenhuollon saatavuuteen sekä ehkäisevän terveydenhuollon toteutukseen. Henkilöstön heikolla saatavuudella on suoraan vaikutusta myös palvelu- ja hoitoketjujen toimivuuteen. Ikäihmisten palvelujen henkilöstöpula kuormitti sekä Länsi-Pohjan että Lapin sairaanhoitopiirin alueella terveyskeskusten vuodeosastoja ja erikoissairanhoidon osastoja. Tämä vaikeutti erikoissairanhoidon toimintaa, kun työnjako ei perusterveydenhuollon kanssa toteutunut suunnitellusti ja esimerkiksi leikkausaikoja jouduttiin perumaan. Selvityksen mukaan asiakkaat eivät muun muassa resurssien puutteen vuoksi saa kaikkia aikuissosiaalityön palveluja. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja asiakassuunnitelmia tehdään Lapin eri alueilla vaillinaisesti, ja sen vuoksi asiakkaan monialainen palvelun tarve tai oikeus lakisääteiseen palveluun voi jäädä huomaamatta.

2.2. Alueen esittämät tavoitteet (huomioiden valtakunnalliset tavoitteet):

Koronapandemian vaikutuksista on Lapin hyvinvointialueella tehty erillinen selvitys (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja 52). Selvityksen tuloksia on käytetty tavoitteiden asettamisessa hoito- ja palveluvelkaa koskevan tilanteen

14.3.2023

VN/1674/2023

korjaamiseksi VASA-hankkeen tuella. Keskeisiksi kohderyhmiksi on valittu haavoittuvia asiakas-ryhmiä (pitkäaikaissairaat ja paljon palveluita tarvitsevat, mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen, vammaispalvelujen ja ikäihmisten palvelujen asiakkaat), joiden osalta kehitetään hoito- ja palveluketjuja sekä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja siten, että hoi-toon ja palvelun piiriin pääsy nopeutuu ja pandemian aikana muodostunut hoito-, kuntoutus-, ja palveluvelka korjaantuu ja samalla turvataan hoidon ja palveluiden jatkuvuus. Tavoitellaan otettavan käyttöön monikanavaisia matalan kynnyksen digitaalisia palveluja.

2.3. Alueen esittämät toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi:

Yhdenmukaistetaan palveluja ja niihin ohjautumista Lapin hyvinvointialueella. Laajennetaan digitaalisten asiointikanavien käyttöönottoa ja käyttöönoton tukea osana hoito- ja palveluketjuja. Otetaan käyttöön valittuja yhtenäisiä toimintamalleja palvelualueiden (4) sote-keskuksissa.

Päätösesitys: Todetaan tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi asialistaan kirjatun esityksen mukaisesti. Lisäksi todetaan toimenpiteiden toteutusaikataulu ja sovitaan seurannasta (alueen oma seuranta ja valtakunnallinen seuranta). Tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä seurataan syksyn 2023 neuvotteluissa.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja todettiin alueen tilanne sekä tavoitteet ja toimenpiteet ongelman ratkaisemiseksi. Todettiin, että palveluvelkaa ei ole samalla tavalla kaikissa palveluissa, oleellisinta on kohdentaa toimet sinne, missä velkaa on paljon ja tarve suurin, jolloin palveluohjauksen rooli korostuu. Todettiin kolmannen sektorin ja kuntien välisen yhteistyön tärkeys alueen erityispiirteiden huomioimisessa.

Nosto 3: Ammatillisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys (liite 1, diat 18-19)

Esittelijät: arviointipäällikkö Tuulikki Louet-Lehtoniemi, THL ja terveysjohtaja Miia Palo, Lapin hyvinvointialue

3.1 Ongelmakohdat (STM/THL):

Alueella on pulaa lähes kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista. Yhteistyötä ei käytännössä ole juuri ollut, vaan työnantajat ovat pikemminkin kilpailleet työntekijöistä. Pienten kuntien tilanne on ollut erityisen haavoittuva, esimerkiksi kaikki sosiaalityö saattanut olla yksittäisen työntekijän varassa. Erityisosaamista ei ole kertynyt vähäisten asiakastapausten vuoksi ja hallintomenettelyosaamisessa on saattanut olla puutteita. Alueella yhtenä strategisena linjauksena on rakentaa toimivat osaamisen kehittämisen mallit. Alueen sisällä on merkittäviä eroja henkilöstön saatavuudessa. Järjestämisen vastuun siirtyminen isommalle alueelle mahdollistaa myös konsultaation matalalla kynnyksellä organisaation sisällä resurssien yhteiskäytön näkökulmasta. Henkilöstökokemus on nostettu Lapin hyvinvointialueen strategialuonnoksen yhdeksi painopisteeksi.

3.2 Alueen esittämät tavoitteet (huomioiden valtakunnalliset tavoitteet):

Lapin hyvinvointialueen strategisia painopisteitä on viisi, joihin on nostettu henkilöstökokemus ja hyvä johtaminen. Strategisena tavoitteena on, että Lapin hyvinvointialueen työntekijät ovat oman työnsä arvostettuja kehittäjiä ja että arvostava johtaminen, työn vaativuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn veto-voimaa. Johdon merkitys innostavana, tukevana ja motivoivana nähdään tärkeänä etenkin muutoksen johtamisen ja ihmisten johtamisen näkökulmista.

3.3 Alueen esittämät toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi:

Hyvinvointialuestrategiaan on kirjattu strategiakaudelle 2023 – 2025 tavoitteet koskien henkilöstökokemusta ja hyvää johtamista. Strategiaa toimeenpannaan viiden toteuttamishjelmatyön kautta, joista yksi on henkilöstöohjelma. Henkilöstöohjelmassa asetetaan tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Aluehallitus päätti 1.3.2023 käynnistää strategian toteuttamishjelmatyön.

Päätösesitys: Todetaan tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi asialistaan kirjatun esityksen mukaisesti. Lisäksi todetaan toimenpiteiden toteutusaikataulu ja sovitaan seurannasta (alueen oma seuranta ja valtakunnallinen seuranta). Tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä seurataan syksyn 2023 neuvotteluissa

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja todettiin alueen tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi asialistaan kirjatun esityksen mukaisesti. Todettiin paitsi lainsäädännön veloitteiden aiheuttamat haasteet myös henkilöstövuokraus ilmiönä, joka haastaa toimintaa edellyttäen aktiivista oman toiminnan ja työolojen kehittämistä.

Nosto 4: Perustason palvelujen vahvistaminen ja integraation lisääminen

Esittelijä: terveysjohtaja Miia Palo, Lapin hyvinvointialue

4.1. Ongelmakohdat

Lapissa hyvinvointialueen strategiaan on sisällytetty kansallinen tavoite perustason palvelujen vahvistamisesta ja integraation lisäämisestä. Pienellä väestöpohjalla ja pitkällä välimatkoilla tilanteessa, jossa henkilöstön saatavuudessa on laajasti haasteita, tiukat lainsäädännölliset normitukset ja lainsäädännön tiukka tulkinta vaikeuttavat perustason palvelujen vahvistamista Lapin olosuhteissa.

4.2. Alueen esittämät tavoitteet (huomioiden valtakunnalliset tavoitteet):

Jotta strateginen tavoite perustason palvelujen vahvistamisesta ja integraation lisäämisestä Lapissa toteutuisi, tulisi hyvinvointialueella itsellään olla mahdollisuus toteuttaa palvelut erityisolosuhteensa huomioiden ilman, että tiukat normit sitä vaikeuttaisivat.

14.3.2023

VN/1674/2023

Esimerkiksi eri asiakasryhmien ympärivuorokautisissa asumispalveluissa sekä henkilöstön koulutusvaatimusten, asuintilojen sijainnin, että henkilöstön joustavan yhteiskäytön suhteen tulisi olla liikkumavaraa. Haasteita tuottaa myös mm. kotiin annettavan hoidon osalta koulutusvaatimukset lääkkeiden jaossa ja yöaikaisissa nostoissa, joiden osalta ei ole mahdollista hyödyntää lähistön ei-ammattillista apua. Pelastustoimen osalta vastaavat haasteet liittyvät sopimuspalokuntien joustavaan käyttöön.

4.3. Alueen esittämät toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi:

Esitetään järjestämistä vastaavalle hyvinvointialueelle tosiasiallista mahdollisuutta itse joustavammin arvioida ja toteuttaa tarkoituksenmukaiset ratkaisut, jotka usein olisivat myös kustannusvaikuttavia. Tämä edellyttää nykyisen lainsäädännön osittain uudelleen arvioimista ja alueellisten erityisolosuhteiden huomioimista valvontaviranomaisten tulkinnoissa.

Päätösesitys: Todetaan hyvinvointialueen nosto. Asiasta käydään lyhyt keskustelu.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja todettiin hyvinvointialueen nosto. Todettiin, että tulevaisuutta silmällä pitäen on tarpeellista tarkastella ja pyrkiä mahdollistamaan tarkoituksenmukaisia ratkaisuja toteuttaa palveluja tilanteissa, joissa esimerkiksi henkilöstön saatavuus tai pitkät välimatkat vaikeuttavat peruspalvelujen saatavuutta. Sovittiin että asiaan palataan, erityisesti siinä hengessä, että ministeriöt voisivat tuoda uusia mahdollisuuksia käsitellä asiaa.

Tauko

5.2 Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen (liite 1, diat 22-25)

Puheenjohtajana: Kimmo Kohvakka

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen (alueen pelastustoimelta siirtynyt palvelutaso):

- o Pelastustoimen palveluiden saatavuuden turvaaminen (valtakunnallinen teema)

- **VK haaste 1: Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys ja saatavuus**

Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys ja saatavuus on valtakunnallinen haaste ja ilmenee alueellisesti eri tavoin. Haasteen juurisyyt ovat väestön ikääntymisessä ja suurien ikäluokkien eläköitymisessä sekä työaikajärjestelyihin (varallaolojärjestelyjen purkamisen) ja pelastustoimen palvelutason nostamiseen riittävälle tasolle (aluehallintovirastojen antamat korjausmääräykset toimintavalmiuden korjaamiseksi) liittyvissä asioissa.

Pelastustoiminnan puolella henkilöstön valtakunnallinen saatavuushaaste koskee niin hyvinvointialueiden päätoimista henkilöstöä kuin sopimuspalokuntalaisia. Pätevien hakijoiden saaminen pelastustoiminnan tehtäviin on vaikeutunut. Haasteita on myös onnettomuuksien ehkäisyn tehtäviin rekrytoinneissa, mutta ne ovat mittakaavaltaan pienempiä pelastustoiminnan haasteisiin nähden.

14.3.2023

VN/1674/2023

Sopimuspalokuntalaisten osalta haasteena on saada varmistettua pelastustoiminnan palvelutaso tasaisesti läpi vuorokauden. Se koskee erityisesti II-riskiruo-
dussa (kuten iso taajama, pelastustoiminnan aloittaminen 10 minuutissa hälytyk-
sestä) päiväaikaan tapahtuvia hälytystehtäviä.

Valtakunnallisena henkilöstön saatavuusongelmana pelastustoimessa on tunnis-
tettu myös ruotsinkielisen työvoiman rekrytointihaasteet. Ruotsinkielistä pelastu-
salan koulutusta on ollut tarjolla epäsäännöllisesti eikä työvoimaa ole työmarkki-
noilla.

Pelastusopiston puutteellinen täydennyskoulutustarjonta tuotiin usean pelastus-
laitoksen toimesta esiin valtakunnallisena haasteena. Koulutusvaje koskee erityi-
sesti onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn täydennyskoulutustarjontaa.

▪ **VK haaste 2: Pelastustoiminnan palveluiden saatavuus**

Pelastustoimen toimintavalmiudessa on parannettavaa. Valtakunnallisesti ilmiö
keskittyy kasvualueisiin ja niiden suurimpiin kaupunkeihin, missä väestön määrä
on kasvanut ja asutus tihentynyt eikä pelastustoiminnan palvelut ole kehittyneet
väestökasvun mukana.

Aluehallintovirastot ovat havainneet pelastustoiminnan palvelutasossa huomatta-
via epäkohtia ja ovat antaneet korjausmääräyksiä toimintavalmiuden kehittä-
misestä alueen riskejä ja uhkia vastaavalle tasolle eri alueille yhteensä viisi kap-
palletta.

▪ **VK haaste 3: Ympäristövahinkojen torjunnan valmius**

Yksi pelastustoimen valtakunnallinen haaste on ympäristövahinkojen torjunnan
valmiuden nostaminen riskejä vastaavalle tasolle. Suomenlahdella ja Saimaan
alueella on suuri alusöljy- ja kemikaaliriski, mikä realisoituessaan laajassa mitta-
kaavassa aiheuttaa peruuttamatonta vahinkoa Itämeren alueelle. Vallitseva
maailmanpoliittinen tilanne on lisännyt varautumisen tarvetta.

▪ **VK haaste 4: Varautuminen väestönsuojeluun**

Pelastustoimen valtakunnallisena haasteena on puutteellinen väestönsuojeluun
varautumisen taso. Tähän tulee kiinnittää huomiota pelastustoimen palvelutaso-
päätöksen valmistelussa.

Alueen vastine valtakunnallisille edellä mainituille haasteille:

Esittelijä: pelastusjohtaja Markus Aarto, Lapin hyvinvointialue

Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys on ongelma myös Lapissa. Lapin pelastuslaitos on
panostanut henkilöstön työhyvinvointiin, palkkausjärjestelmän kehittämiseen, urapolkumah-
dollisuuksiin sekä reflektioon henkilöstöongelmien ratkaisemisessa. Panostusten seurauk-
sena pelastuslaitoksen avoimiin virkoihin on ollut hyvin hakijoita ja virat on saatu täytettyä.

14.3.2023

VN/1674/2023

Erilaisten kesäloma- ja kausisijaisten osalta tilanne on huono, mikä kasvattaa ylityökustannuksia. Sopimushenkilöstön rekrytoinnin osalta korostuvat alueiden erilaistuminen ja elinvoima. Elinvoimaisissa kunnissa sopimuspalokuntalaisten rekrytointi on onnistunut hyvin, muualla huonosti. Tarvittaisiin jonkinlainen kevytpelastaja-pätevyys sopimuspalokuntalaisten ja ammattipelastajien väliin harva-alueelle.

Pelastustoimen palvelujen saatavuudessa on ajoittaisia haasteita, kytkeytyen henkilöstön saatavuuteen ja Lapin pitkiin etäisyyksiin sekä matkailusesonkien haasteisiin. Erityisesti harva-alueella kyetään tarjoamaan vain ammattihenkilöiden toteuttama ryhmänjohtajavalmius (P5X) paloasemaryhmittäin, muun henkilöstön tullessa sopimuspalokunnista. Osittainen ratkaisu olisi vahventaa harva-alueen runkoasemien henkilöstöä vähintään työpariksi (1+1), jolloin ensitoimien suorittamisen valmius olisi olennaisesti parempi. Toimintavalmiusaikojen tarkastellaan liiaksi rakennuspalojen kautta, joita Lapissa oli vuonna 2022 vain 2,25% tehtävistä.

Lapin pelastuslaitoksen alueeseen kuuluu merialuetta Simosta Tornioon. Alueella on kaksi vilkasta satamaa ja runsaasti raskasta teollisuutta sekä herkkä Perämeren kansallispuiston alue. Pelastuslaitoksen valmius ympäristövahinkojen torjuntaan merialueella on ollut kohutuullinen johtuen siitä, että Öljysuojarahasto on rahoittanut kalustohankinnat, ylläpidon ja koulutuksen. Öljysuojarahaston lakkauttamisen myötä on nähtävissä, että kyky merelliseen ympäristövahinkojentorjuntaan tulee rapautumaan lähivuosina erityisesti kalustollisesti.

Väestönsuojeluun varautuminen on Lapissa kehittyvässä vaiheessa ja panostuksia siihen on saatu vasta Ukrainan sodan myötä (valmiussuunnittelijan virka). Väestön hälytysjärjestelmissä on runsas investointivelka, jota pyritään kattamaan investointiohjelman kautta (sinnänsä ajatus kiinteistä väestönhälyttimistä on vanhentunut). Yhteistyö kuntarajapintaan kaippaa täsmentämistä lainsäädäntötasolla. Osana hyvinvointialueen varautumisen kokonaisuutta on arvioitava, että valmius kyetään rakentamaan pääosin riittäväksi vuoteen 2025 mennessä nykyisillä resursseilla.

- o Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila (alueellinen teema)

Valvonta

Lapin pelastuslaitoksen valvontatyön uudelleen organisointi toteutettiin 1.5.2021 lukien. Valvontatoimintaa tehostavista toimenpiteistä huolimatta valvonnassa oli vuonna 2021 edelleen pitkäkestoinen epäkohta valvontatehtävien toteuttamisessa palotarkastusten ja korjausmääräysten jälkivalvonnan suhteen. Lapin AVIn arvion mukaan Lapin pelastuslaitos kykenee jatkossa, organisaatiouudistuksen ja uusien henkilörekrytointien myötä, suoriutmaan lakisääteisistä ja palvelutasopäätöksensä mukaisista valvonnan vastuista.

Pelastustoiminta

14.3.2023

VN/1674/2023

Lapin pelastuslaitoksen uuden johtamisjärjestelmän myötä on varmistettu päällystö- ja ali-päällystötason johtajien saatavuus onnettomuustilanteissa. Suurin haaste pelastustoiminnan toimintakyvyn ylläpitämisen suhteen nyt ja tulevaisuudessa liittyy sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön sekä toimintavarman raskaan hälytysajoneuvokaluston riittävyyden turvaamiseen.

Alueen vastine alueellisille edellä mainituille haasteille:**Esittelijä:** pelastusjohtaja Markus Aarto, Lapin hyvinvointialue

Lapin pelastuslaitoksen valvontaresurssit olivat vakavasti alimitoitettut vuoteen 2022 saakka, johtuen ennen muuta siitä, että vähät resurssit jouduttiin kohdentamaan pelastuspalveluiden turvaamiseen. Vuosina 2021-2022 resursseja on lisätty siten, että onnettomuuksien ehkäisyyn tehtävät kyetään suorittamaan lakisääteiseen tasoon (1+3+15). Samassa yhteydessä on uudistettu palotarkastustyötä moniammatillisempaan suuntaan rekrytoimalla palotarkastajiksi pelastusalan tutkinnon omaavien lisäksi rakennusalan, sosiaalialan ja teknisen alan osaajia. Näillä toimin on kyetty pääsemään irti alan putkiajattelusta ongelmien moninaistuttua. Uuden organisaation suorituskyky on vielä kehittymässä, mutta jo vuonna 2022 kyettiin tarkastamaan 103% valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuskohteista. AVI:n arvion mukainen ongelma on jo poistettu.

Sopimuspalokuntien henkilöstön riittävydessä on alueellisia eroja, joita on vaikea korjata pelastuslaitoksen toimin. Harva-alueen palveluntuotannossa olennaista on kasvattaa runkoasemien ammattihenkilöresurssia sekä vahventaa sopimuspalokuntalaisten osallistumismahdollisuuksia (kevytpelastaja tms.). Raskaan kaluston osalta pelastuslaitoksen tilanne on AVI:n toteamin tavoin kriittinen ja puutteet toimintavalmiudessa vaikuttavat jo palvelutuotantokykyyn. Hyvinvointialue on ottanut ongelman hyvin vakavasti ja investointisuunnitelmaan 023-2027 sisältyy viiden (5) raskaan kaluston ajoneuvon hankinta vuosittain. Mikäli ohjelma kyetään toteuttamaan, vuosikymmenen loppuun mennessä päästään siihen, että raskaan kaluston enimmäiskäyttöikä Lapin olosuhteissa on 25-vuotta. Raskaan kaluston lisäksi vakavia puutteita on kaikessa muussakin kalustossa sekä henkilökohtaisissa varusteissa. Näitä investointivajeita pyritään korjaamaan investointiohjelman 2023-2027 mukaisesti vähittäin.

Päätösesitys: SM ja AVI esittelevät keskeiset haasteet, jotka perustuvat pelastustoimen selvitykseen ja aluehallintoviraston asiantuntija-arvioon (liite 3). Alueen edustajat antavat vastineen, jossa kertovat ratkaisuesityksensä haasteisiin. Käydään keskustelu.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja todettiin sisäministeriön ja aluehallintoviraston esittelemät pelastustoimen valtakunnalliset ja alueen haasteet, jotka perustuvat pelastustoimen selvitykseen ja aluehallintoviraston asiantuntija-arvioon (liite 3). Todettiin hyvinvointialueen tuottama vastine esitettyihin haasteisiin. Alue puheenvuorossaan totesi alueen laajuuden keskeisenä erityistekijänä ja että sopimuspalokuntien tilanne vaihtelee paikkakunnittain.

Kaluston investointivelkaa on saatu pienennettyä hyväksytyn investointisuunnitelman kautta.

6. **Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tiedonhallinta** (liite 1, diat 28-29)

Esittelijä: kehitysjohtaja Mikko Häikiö, Lapin hyvinvointialue

Hyvinvointialuetta pyydetään valmistelemaan asiakirjapohjalle tiivis kuvaus tiedonhallinnan YTA-tason yhteistyöstä seuraavasta kokonaisuudesta:

Millaisia mahdollisuuksia näette

- *YTA-tason yhteistyölle sosiaali -ja terveydenhuollon toimintaa tukevan tiedonhallinnan ja sitä tukevien tietojärjestelmien kehittämiseksi,*
- *YTA-tason yhteistyölle digiturvallisuuden strategian muodostamiseksi ja käytännön toimenpiteiden käynnistämiseksi,*
- *kansalliselle yhteistyölle tiedolla johtamisen edistämiseksi ja*
- *kansalliselle yhteistyölle pelastustoimen tiedonhallinnassa.*

YTA-tason yhteistyö sosiaali -ja terveydenhuollon toimintaa tukevan tiedonhallinnan ja sitä tukevien tietojärjestelmien kehittämiseksi

Yhteistyötä on mahdollista tehdä, mutta sen sitovuus tai velvoittavuus on kyseenalaista. Jokainen hyvinvointialue tekee tällä hetkellä omia päätöksiä ja yrittää ottaa tilannetta haltuun. Tällä hetkellä yhteistyö ei ole ensimmäisenä prioriteettilistalla.

YTA-tason yhteistyö on vasta muodostumassa, joten tulevaisuudessa yhteistyön syventyminen luottamuksen kasvaessa on mahdollista ja mahdollisesti myös yhtenäiset tietojärjestelmähankinnat. Haasteellista yhteishankinnoissa ja tietojärjestelmien yhtenäistämisen osalta on se, että hyvinvointialueet ovat juuri tehneet tai tekemässä päätöksiä APTJ-järjestelmien hankinnan osalta.

YTA-tason yhteistyö digiturvallisuuden strategian muodostamiseksi ja käytännön toimenpiteiden käynnistämiseksi

Tässä tapauksessa yhteistyö on mahdollista, sillä ko. strategiaa ei ole olemassa ja valmisteluresurssit ovat rajalliset. Toimenpiteet tulevat poikkeamaan hyvinvointialueiden välillä, mutta tämänkaltaiset yhteistyön osalta yhteistyön edellytykset ovat olemassa.

Kansallinen yhteistyö tiedolla johtamisen edistämiseksi

Vertaisoppiminen ja yhteistyön mahdollistaminen on suotavaa, mutta laajempi käytännön yhteistyö on haastavaa erilaisten järjestelmäkokonaisuuksien ja johtamisjärjestelmien vuoksi.

Käytännön yhteistyötä voidaan tehdä enemmänkin kansallisen järjestämisen tietojohdamisen osalta, mutta järjestämisen ja tuotannon tiedolla johtaminen on liian riippuvainen alueen ratkaisusta.

Kansallinen yhteistyö pelastustoimen tiedonhallinnassa

Pelastustoimen järjestelmät ovat pääosin kansallisia pois lukien toimialariippumattomat järjestelmät. Tämä mahdollistaa kansallisen yhteistyön tiedonhallinnassa.

Päätösesitys: Kuullaan alueen esitys tiedonhallinnan YTA- ja kansallisen tason yhteistyön mahdollisuuksista. Käydään keskustelu ja päätetään mahdollisista jatkotoimista ja seurannasta.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja kuultiin alueen näkemys tiedonhallinnan YTA- ja kansallisen tason yhteistyön mahdollisuuksista. Todettiin alueen tietojärjestelmäkartan hajanaisuus lähtötilanteessa. Alueella on positiivinen ja realistinen lähtökohta YTA-tason yhteistyöhön.

7. Hyvinvointialueen talous ja kustannuskehitys

Esittelijä: talousjohtaja Elisa Kusmin, Lapin hyvinvointialue

Aluetta pyydetään valmistelemaan asiakirjapohjaan tiivis kuvaus alueen taloudesta ja kustannuskehityksestä suhteessa hyvinvointialuelain mukaiseen talouden tasapainottamisen vaatimukseen taloussuunnitelmakaudella (115 §). Kuvauksessa pyydetään nostamaan esille keskeiset huomiot alueen talouden tilanteesta sekä tarvittavat euromääräisesti merkittävimmät toimenpiteet (yksilöitynä) ja asiaan liittyvät suurimmat riskit talouden tasapainon saavuttamiseksi taloussuunnitelmakaudella. Tarvittaessa tarkempi alueen esitys liitteeksi.

Kuvaus Lapin hyvinvointialueen talous- ja kustannuskehityksestä

Lapin hyvinvointialueella on 27 toimintojaan siirtävää organisaatiota yhdistetty yhdeksi, mikä sisältää talouden suunnittelun osalta paljon epävarmuuksia, mm. mahdollista alibudjetointia. Talousarvio on 43 milj. € alijäämäinen ja alijäämän kattamissuunnitelma vuosille 2024-2025 vieään eteenpäin yhdessä palvelustrategian valmistelun kanssa. Talouden kehittymiseen vaikuttaa merkittävästi hoito- ja palveluvelan sekä hoitoketjujen ongelmien ratkaiseminen siten, että palvelutuotannon kustannustehokkuudella pystytään vaikuttamaan kustannusten kasvun leikkaamiseen.

Matkailun vaikutus palvelutarpeeseen on Lapin alueella merkittävä erityisesti terveys- ja pelastustoimissa. Tätä ei ole huomioitu Lapin hyvinvointialueen rahoituspohjassa. Lapin pitkien välimatkojen vuoksi ei pystytä hyödyntämään suuruuden ekonomiaa vastaavasti kuin tiiviissä taajama-alueissa. Yli 75-vuotiaiden keskimääräistä korkeampi osuus väestöstä ennakoitavia tulevia rahallisia satsauksia palvelujen järjestämiseen Lapin alueella mm. asumispalveluiden osalta.

Erikoissairaanhoidon menot ovat suhteellisesti korkeat, mikä selittyy osin sillä, että alueella on kaksi keskussairaala.

Päätösesitys: Kuullaan alueen kuvaus hyvinvointialueen taloudesta ja kustannuskehityksestä suhteessa hyvinvointialuelain mukaiseen talouden tasapainottamisen vaatimukseen taloussuunnitelmakaudella. Käydään keskustelu ja päätetään mahdollisista jatkotoimista ja seurannasta.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotus ja kuultiin alueen kuvaus hyvinvointialueen taloudesta ja kustannuskehityksestä. Alueen talouden tasapainottamisvelvoite on varsin tiukka, mutta tilanne tulee selkiintymään, kun talouden dataa aletaan enemmän saada.

8. Hyvinvointialueen investointisuunnitelma 2024-2027 / 5 min/ klo 11.35-11.40

Esittelijä: talousjohtaja Elisa Kusmin, Lapin hyvinvointialue

Lapin hyvinvointialueen merkittävä Lapin keskussairaalan laajennusinvestointi on loppusuoralla. Tiloja koskeva investointisuunnitelma on hyvin alustava ja tulee tarkentumaan palvelustrategiatyön edistyessä. Sosiaali- ja terveystoimen kalusto- ja laitehankinnoissa korostuvat lääkintälaitteet. Laite- ja kalustoinvestointitarvetta pyritään vähentämään alueella laitteiden kierrätyksellä. Investointeja vastaavina sopimuksina toteutetaan mm. ambulanssihankinnat, kalliit lääkintälaitteet, palveluasumisinvestointeja ja sote-keskuksen suunnittelun käynnistämistä. ICT-investoinneista merkittävimmät ovat asiakas- ja potilastietojärjestelmiä koskevat investoinnit tulevina vuosina. Pelastuslaitoksen osalta on kalustoon liittyvää investointivelkaa.

Päätösesitys: Kuullaan alueen esitys hyvinvointialueen investointisuunnitelmasta vuosille 2024-2027 ja todetaan investointisuunnitelman jatkokäsittelystä.

Päätös: Hyväksyttiin päätös-esitys ja kuultiin hyvinvointialueen näkemys investointien tilanteesta.

9. Hyvinvointialueelle annettavat toimenpidesuositukset 9.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpidesuositukset

Päätösesitys: Annetaan tarvittaessa toimenpidesuositukset.

Päätös: Ei annettu toimenpidesuosituksia.

9.2 Pelastustoimen toimenpidesuositukset

Päätösesitys: Annetaan tarvittaessa toimenpidesuositukset.

Päätös: Ei annettu toimenpidesuosituksia.

14.3.2023

VN/1674/2023

10. Syksyn 2023 neuvottelujen ajankohta / klo 11.50 / klo 11.50-11.55

Neuvottelupäivä on viikolla 46 vuonna 2023

Päätösesitys: Hyväksytään seuraavien neuvottelujen ajankohdaksi viikko 46 vuonna 2023.

Päätös: Todettiin seuraavien neuvottelujen alustava ajankohta.

11. Muut mahdolliset esille tulevat asiat

Päätös: Ei ollut.

12. Tilaisuuden päätös / klo 12.00

Puheenjohtajat Kari Hakari ja Kimmo Kohvakka päättivät neuvottelun klo 12.00.

Jari Jokela
hyvinvointialuejohtaja,
Lapin hyvinvointialue

Kari Hakari
osastopäällikkö,
sosiaali- ja terveysministeriö

Kimmo Kohvakka
pelastusylijohtaja,
sisäministeriö

Liitteet

Liite 1: Neuvottelun esitysmateriaali

Liite 2: THL:n asiantuntija-arvio

Liite 3: AVI:n asiantuntija-arvio ja alueen pelastustoimen selvitys

VN/1674/2023-STM-18

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Hakari Kari 91185654P

2023-04-19

KOHVAKKA KIMMO 91260243T

2023-04-20

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lapin neuvottelu

14.3. klo 9-12

Asialista

1. Tilaisuuden avaus
2. Osallistujien toteaminen, esittäytyminen ja asialistan hyväksyminen
3. Neuvottelun yleisten tavoitteiden toteaminen
4. Hyvinvointialueen käynnistyminen
5. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen
6. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tiedonhallinta
7. Hyvinvointialueen talous ja kustannuskehitys
8. Hyvinvointialueen investointisuunnitelma 2024-2027
9. Hyvinvointialueelle annettavat toimenpidesuosituks
10. Syksyn 2023 neuvottelujen ajankohta
11. Muut mahdolliset esille tulevat asiat
12. Tilaisuuden päätös

2. Osallistujien toteaminen, esittäytyminen ja asialistan hyväksyminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

3. Neuvottelun yleisten tavoitteiden toteaminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

HVA-neuvottelujen pykälät

- Neuvottelut perustuvat lakiin:
 - Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 24§)
 - Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021, 10§)
 - Investoinnit ja laskennallinen lainanottovaltuus (VM Hval 15§ ja 16§, STM JärjL 25-26§, SM JärjL 11§)

Neuvottelujen tavoitteet

- Neuvottelusta tulee olla hyötyä sekä hyvinvointialueelle että valtioneuvostolle – oppimisprosessi
- Seurataan järjestämistehtävän toteutumista.
- Tarkastellaan hyvinvointialueen tilannekuvaa (mm. palvelutarve, palvelujen saatavuus, laatu, vaikuttavuus, henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kustannuskehitys)
- Neuvotteluissa tulee tunnistaa/tunnustaa ongelmakohdat, katsoa tulevaan, asettaa tavoitteita ja pohtia tavoitteisiin pääsemisen keinoja
- Valtioneuvoston ja hyvinvointialueiden yhteistyön edistäminen
- STM, SM ja VM voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

4. Hyvinvointialueen käynnistyminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

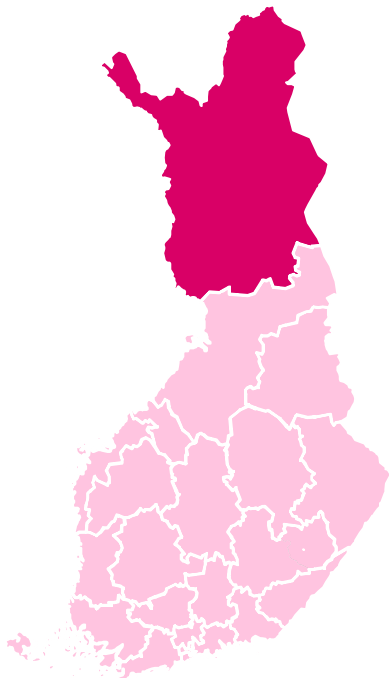
4.1 Hyvinvointialueen hallinnollinen ja toiminnallinen rakentuminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lappi

Pohjois-Suomen yhteistyöalue

Perustiedot

21 kuntaa
27 järjestämisvastuullista toimijaa vuonna 2022 (THL:n arviointiraportin mukaan)

176 494 Asukasluku
Alueen väestö on hieman maan keskiarvoa iäkkäämpää. Alle 18-vuotiaiden osuus alueen väestöstä on pienempi ja yli 75-vuotiaiden suurempi kuin maassa keskimäärin

8229 Siirtyvän henkilöstön määrä

Hyvinvointialueen strategiakokonaisuus

- ✓ Hyvinvointialuestrategia on hyväksytty aluevaltuustossa 6.2.2023
- Strategian hyväksymisen jälkeen laaditaan toteuttamishjelmat, joita ovat palvelustrategia, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma, osallisuus- ja henkilöstöohjelma sekä palvelutasopäätökset

Strategian kärjet

- ✓ Kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävän elämäntavan tukeminen
- ✓ Ikääntyneiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen
- ✓ Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen
- ✓ Kansalaisten arjen turvallisuuden tukeminen

Nostot tammikuun ajankohtaiskeskustelusta

- Merkittäviä häiriöitä siirtymässä ei tähän mennessä ole todettu. Maaliskuuhun asti tehdään maksuliikenteeseen liittyviä toimenpiteitä, joten kaikkia haasteita ei välttämättä vielä ole tiedossa, mutta näillä näkymin vakavia tai laajamittaisia häiriöitä ei enää ole odotettavissa.
- Henkilöstön osalta ilmapiiri on ollut positiivinen, ymmärrystä on riittänyt vaikka loppuvuosi ja vuodenvaihte on ollut kuormittavaa aikaa.
- Siirtymän tilannekuvaa on viestitty aktiivisesti ja koetaan sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän onnistuneen.
- ICT:n ja palveluiden yhtenäistämisen osalta työt jatkuvat.

Organisaatorakenne

Alueella lautakuntamalli: Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta, osallisuus- ja asiakkuuslautakunta, pelastus- ja valmiuslautakunta, saamen kielen lautakunta, tarkastuslautakunta, yksilöasioiden jaosto, henkilöstöjaosto.

Alueen seuraavat toimet

Maalis-huhtikuussa on käsitelty ensimäinen esitys talouden tasapainottamisesta, minkä jälkeen siirryt aluevaltuuston käsitelyyn viimeistään kesäkuussa 2023. Muutosohjelman kärkiä ei ole vielä päätetty

Talous

- Investoinnit 2023-2026 165 M
- Kokonaisrahoitus 858 M
- Lainanottovaltuus 170 M
- Aljäämäennuste 43 M

ICT-valmistelun tilanne

ICT:n osalta siirtymä meni kohtalaisen hyvin. HR- ja viestinnän järjestelmät uusittiin. Työn laajuuteen ja aikatauluun nähden haasteista selvittiin hyvin. Akutteja yksittäisiä haasteita ollut vuodenvaihteessa.

Alueellisen toimeenpanon valmiusaste 01/23

Hallinto, talous ja tukipalvelut	Johtaminen ja osaaminen	Palveluiden järjestäminen	Yhdyspinnat	ICT
90 %	98 %	92 %	100 %	76 %

APTJ:n osalta yhtenäistämistarvetta edelleen. Tietojärjestelmien ja palveluiden tuottamisessa huomioitava saamen kieli.

4.2 Toiminnan ja talouden uudistusohjelma

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

LAPIN HYVINVOINTIALUESTRATEGIA

Visio

Lapissa elämme hyvää ja turvallista elämää. Meillä ihmiset ja palvelut kohtaavat oikeissa paikoissa oikeaan aikaan.

Missio

Olemme turvallinen kumppani läpi elämän.

Arvot

Yhdenvertainen - Vastuullinen - Luotettava - Inhimillinen

Strategian painopisteet

Asiakaskokemus

Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme sekä tuemme oman hyvinvoinnin edistämiseen.

Henkilöstökokemus

Olemme oman työn arvostettuja kehittäjiä. Arvostava johtaminen, työn vaativuutta vastaava palkka ja vaikutus-mahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa.

Vaikuttavuus

Edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi- ja terveyseroja. Panostamme laatuun, kustannustehokkuuteen ja

Talouden tasapaino

Hallitsemme kustannuksia vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti.

Hyvä johtaminen

Hyvä johtaminen takaa arjessa onnistumisen.

Strategian toteuttamishjelmat

Palvelustrategian

linjaukset
(tarve, saatavuus ja kustannukset)

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelman linjaukset (väestö)

Palvelutasopäätöksen

PELA ja ensihoito, valmiussuunnitelma 24:n linjaukset (turvallisuus ja valmius)

Osallisuusohjelman linjaukset (asukas ja asiakas)

Henkilöstöohjelman linjaukset (henkilöstö)

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuovu
Laapi pyereestväljeemkuavlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'dd

**5. Hyvinvointialueen sosiaali-
ja terveydenhuollon sekä
pelastustoimen
järjestämistehtävän
toteutuminen**

**VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET**

5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistehtävän toteutuminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Nosto 1: Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus (THL)

- Saatavuudessa merkittäviä eroja alueen kuntien välillä. Lähes kaikissa palveluissa on vajetta palvelutarpeeseen nähden.
- Yhdenvertaisuus ei kaikilta osin toteudu, pääsääntöisesti johtuen työvoimapulasta, osin puutteellisista resursseista tai vaikuttavuudeltaan heikoista toimintamalleista johtuen.
- Alueen palvelurakenne on raskas ja erikoissairaanhoidon painottuva. Hoitoon pääsy on loppuvuotta 2022 kohti parantunut, etenkin niissä kunnissa, joissa Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa-hanketyö on ollut tukemassa kehittämistyötä. Hankkeen tuella myös perhekeskusten kehittäminen etenee.
- Ikäihmisten palveluiden peittävyys suuri vaihtelu viittaa palveluiden kuntakohtaisiin erilaisiin järjestämistapoihin sekä myöntämisperusteisiin, joiden suhteen tarvetta yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi.

Nosto 1: Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Meneillään olevia toimenpiteitä

Lapin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveysterveyskeskus hanke:

- Kehitetään avovastaanottojen toimintaa niin, että kiireettömään hoitoon pääsee viikon sisällä hoidon tarpeen arvioinnista ja että avovastaanotto toiminnan monialainen ja -toimijainen yhteistyö lisääntyy
- Kehitetään alueella jo olemassa olevia perhekeskuksia ja tuetaan uusien keskustusten käynnistämistä ja kehittämistä. Kehittämisyhteistyössä on edustus kuntien sosiaali- ja terveysterveyspalveluista sekä sivistyspalveluista, erikoissairaanhoidosta, järjestöistä, seurakunnista sekä saamelaiskäräjiltä
- Parannetaan ohjautumista saamenkielisiin ja saamelaisen kulttuurin mukaisiin palveluihin, meneillään on muun muassa saamenkielinen perhepalvelujen sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelupolkutyö
- Digitaalisista asiointipalveluista Omaolo on otettu käyttöön osassa Lapin kunnista ja käyttöönottoa laajennetaan koko Lapin alueelle

VASA-hanke: (ks. myös nosto 2.)

- Pitkäaikaissairaiden ja paljon palveluita tarvitsevien hoitoon ja palveluiden piiriin pääsyn kehittäminen
- Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittäminen: mm. koulu- ja opiskeluterveydenhuollon matalan kynnyksen palvelut sekä nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyspalvelut ja neuropsykiatrisen palvelupolun selkiyttäminen.
- Ikääntyneiden palveluissa kuvataan ja mallinnetaan ikääntyvien terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden välinen yhteistyö ja työn tekemisen mallit.

Muuta:

- Palvelukriteerien ja toimintaohjeiden yhtenäistämistä
- Palvelukokonaisuuksien kehittäminen/muodostaminen
- Palvelurakenteen muuttaminen, ennalta ehkäisevän työn ja kuntoutuksen lisääminen
- Digitaalisten palveluiden hyödyntäminen

Nosto 2: Hoito- ja palveluvelka

Pohjana selvitys: *"Se on sellainen velka jota me tullaan maksamaan tosi, tosi raskaasti"* -koronapandemian vaikutukset Lapin hyvinvointialueella. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja 52.

- Ahdistuneisuus, yksinäisyys ja mielenterveyden haasteet lisääntyivät
- Arjen tukitoimintojen loppuminen heikensi toimintakykyä ja hyvinvointia ja kuntoutuminen on voinut ottaa takapakkia
- Järjestötoimijoiden rooli sairauksien ennaltaehkäisyssä sekä hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisääjänä korostui pandemian aikana
- Asiakkaita on osin pudonnut palvelujen piiristä, eivätkä he myöskään palanneet samalla tavalla palveluihin rajoitusten purkauduttua
- Kuntoutuksen osalta pandemian aikana osalla asiakkaista tapahtui toimintakyvyn taantumista, mikä voi tarkoittaa jatkossa vahvemman tuen ja kuntoutuksen tarvetta
- Erityisesti vammaisten lasten kuntoutuksen vajeista ja etäkouluun siirtymisestä sekä vanhempien omasta tilanteesta johtuen perheet ovat olleet koetuksella ja osin eriarvoisessa asemassa, mistä syystä vammaisille lapsille on jäänyt mm. kuntoutus- ja oppimisvelkaa
- Pandemia heikensi palveluiden ja hoidon jatkuvuutta sekä palveluiden välistä koordinoitua ja asiakkaan vastuu itsestään korostui
- Käyntiaikoja peruuntui peruspalveluista, mikä johti katkoksiin hoidoissa ja lisäsi päivystyskäyntejä niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairaanhoidossa.
- Huomattiin, että digitaaliset- ja etäpalvelut eivät palvele kaikkia heikoimmassa ja haavoittuvammassa asemassa olevia riittävän saavutettavasti
- Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden osalta pandemian aiheuttamat haasteet olivat monilta osin samanlaisia kuin valtaväestöllä, mutta rajasulut vaikuttivat erityisesti rajat ylittäviin saamenkielisiin palveluihin Suomen ja Norjan välillä.

Nosto 2: Hoito- ja palveluvelka

Tavoitteet

- Sovitaan ja mallinnetaan hoito- ja palveluketjuja sekä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja
- Kehitetään palveluja niin, että hoitoon ja palvelun piiriin pääsy nopeutuu ja pandemian aikana muodostunut hoito-, kuntoutus-, ja palveluvelka korjaantuu sekä turvataan hoidon ja palveluiden jatkuvuus
- Otetaan käyttöön, kehitetään ja laajennetaan jo käytössä olevia monikanavaisia matalan kynnyksen digitaalisia palveluja asiakassegmenteissä / palvelukokonaisuuksissa:
 - o Pitkäaikaissairaat ja paljon palveluita tarvitsevat
 - o Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut
 - o Vammaispalvelut
 - o Ikäihmisten palvelut

Toimenpiteet

Yhdenmukaistetaan palveluja ja niihin ohjautumista Lapin hyvinvointialueella/sote-keskuksissa

- Päivystysapupalvelun käyttöönoton tuki
- Opiskeluterveydenhuolto
- Saamenkielen ja kulttuurinmukaiset neuropsykiatriset palvelut
- Mallinnettu koordinoitu tuki laitospuoleisiin palveluihin ohjautumisesta (mielenterveys ja riippuvuudet)
- Perustason psykososiaalisten menetelmien käyttö kaikille ikäryhmille
- Jalkautuvan tiimimallin rakentaminen peruspalveluiden tueksi (lääkäri, hoitaja, sosiaalityöntekijä) sekä konsultaatiokäytännöistä sopiminen vammaispalveluissa
- Toimintamalli terveydenhuollon, kotihoidon ja palveluasumisen yhteistyöstä ikääntyvien hoidon järjestämiseksi
- Monialinen palvelukonsepti (hyvinvointilähete, arjen turvaa toimintamalli)

Laajennetaan digitaalisten asiointikanavien käyttöönottoa ja käyttöönoton tukea osana hoito- ja palveluketjuja

- Yhteydenottokanavat terveystieteeseen (chat, oirearviot, huoli-ilmoitukset sosiaalipalveluihin jne.)
- Verkkopohjaisen tarina-auttamisen (Zoturi) keinoin palveluiden piiristä pudonneiden tavoittamista ja ohjautumista palveluiden piiriin
- Virta / oma-olo / terveystieteiden asukkaiden omaehtoiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- Etävastaanotto-toimintamalli ammattilaisille asiakastyöhön

Otetaan käyttöön valittuja yhtenäisiä toimintamalleja palvelualueiden (4) sote-keskuksissa

Nosto 3: Ammatillisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys (THL)

- Alueella on pulaa lähes kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista. Yhteistyötä ei käytännössä ole juuri ollut, vaan työnantajat ovat pikemminkin kilpailleet työntekijöistä.
- Pienten kuntien tilanne on ollut erityisen haavoittuva, esimerkiksi kaikki sosiaalityö saattanut olla yksittäisen työntekijän varassa. Erityisosaamista ei ole kertynyt vähäisten asiakastapausten vuoksi ja hallintomenettelyosaamisessa on saattanut olla puutteita.
- Alueella yhtenä strategisena linjauksena on rakentaa toimivat osaamisen kehittämisen mallit. Alueen sisällä on merkittäviä eroja henkilöstön saatavuudessa. Järjestämisen vastuun siirtyminen isommalle alueelle mahdollistaa myös konsultaation matalalla kynnyksellä organisaation sisällä resurssien yhteiskäytön näkökulmasta.
- Henkilöstökokemus on nostettu Lapin hyvinvointialueen strategialuonnoksen yhdeksi painopisteeksi.

Nosto 3: Ammatillisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys

Lapin hyvinvointialueen tavoitteet ja toimenpiteet:

Lapin hyvinvointialueen strategiseksi painopisteiksi on valittu henkilöstökokemus ja hyvä johtaminen. Strategisena tavoitteena on, että Lapin hyvinvointialueen työntekijät ovat oman työnsä arvostettuja kehittäjiä ja että arvostava johtaminen, työn vaativuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa. Johdon merkitys innostavana, tukevana ja motivoivana nähdään tärkeänä etenkin muutoksen johtamisen ja ihmisten johtamisen näkökulmista.

Strategian tavoitteeksi on kirjattu muun muassa

- organisaatiokulttuuri- ja rakenteet tukevat työntekijälähtöisyyttä
- henkilöstö kokee työnantajan olevan sitoutunut henkilökunnan hyvinvoinnin kehittämiseen ja henkilöstöllä on monipuoliset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen, jossa myös tasa-arvon näkökulmat huomioidaan.
- tunnistetaan vaikuttavan toiminnan kannalta tarvittavat osaamiset sekä osaamistarpeet, rakennamme yhteistyössä toimivat osaamisen kehittämisen mallit.
- johtamiskulttuuri ja -rakenteet vahvistavat esihenkilötyön laatua ja mielekkyyttä
- henkilöstövoimavarojen johtamisesta luodaan suunniteltu ja toimiva kokonaisuus.
- Olemme työnantajana vastuullinen, luotettava, inhimillinen ja yhdenvertainen.

Strategiaa toimeenpannaan viiden toteuttamisohjelman kautta, joista yksi on henkilöstöohjelma. Henkilöstöohjelmassa asetetaan tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjelmatyöhön osallistuu laajasti henkilöstö.

Saatavuuden parantamiseksi on meneillään seuraavia asioita:

- **Työvoimaperäistä maahanmuuttoa** (eettisesti kestävä rekrytointi) → kansainvälinen rekrytointi kilpailutukseen, yhteistyö YTA alueen kanssa, muutamissa kunnissa on kansainvälistä työvoimaa
- **Soveltuvuus alalle** (Miten varmistetaan, että opiskelun aloittavat henkilöt, jotka soveltuvat alan työhön ja haluavat pysyä siellä työuransa loppuun saakka) → **oppilaitosyhteistyö**, vaatimustasosta ei tingitä, harjoittelun kehittäminen ja ohjauksen turvaaminen, oppisopimuskoulutus
- **Kilpailu ammattitaitoisesta työvoimasta – tavoitteena on oma palvelutuotanto vuokrafirmojen sijaan, tällä hetkellä vuokrafirmojen käyttö tarpeellista** → Sote-alan henkilöstövuokraus 2021–2025 DPS <https://www.hansel.fi/yhteishankinnat/terveydenhuollon-henkilostovuokraus-2021-2025/> kilpailutuksessa
- **Kansainväliset korkeakouluopiskelijat** → Kielitaidon kehittäminen harjoittelupaikoissa, harjoittelun onnistuminen on oleellisessa asemassa kv-opiskelijoiden työvoiman saamiseksi
- Terveys- ja sosiaalipalvelut osallistuvat **Sote-alan henkilöstövuokraus 2021–2025 DPS** <https://www.hansel.fi/yhteishankinnat/terveydenhuollon-henkilostovuokraus-2021-2025/> kilpailutukseen

Nosto 4: Perustason palvelujen vahvistaminen ja integraation lisääminen

- Alue esittelee

5.2 Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

I Pelastustoimen valtakunnalliset haasteet

VK haaste 1: Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys ja saatavuus

Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys ja saatavuus on valtakunnallinen haaste ja ilmenee alueellisesti eri tavoin. Haasteen juurisyyt ovat väestön ikääntymisessä ja suurien ikäluokkien eläköitymisessä sekä työaikajärjestelyihin (varallaolojärjestelyjen purkaminen) ja pelastustoimen palvelutason nostamiseen riittävälle tasolle (aluehallintovirastojen antamat korjausmääräykset toimintavalmiuden korjaamiseksi) liittyvissä asioissa.

Pelastustoiminnan puolella henkilöstön valtakunnallinen saatavuushaaste koskee niin hyvinvointialueiden päätoimista henkilöstöä kuin sopimuspalokuntalaisia. Pätevien hakijoiden saaminen pelastustoiminnan tehtäviin on vaikeutunut. Haasteita on myös onnettomuuksien ehkäisyn tehtäviin rekrytoinneissa, mutta ne ovat mittakaavaltaan pienempiä pelastustoiminnan haasteisiin nähden.

Sopimuspalokuntalaisten osalta haasteena on saada varmistettua pelastustoiminnan palvelutaso tasaisesti läpi vuorokauden. Se koskee erityisesti II-riskiruudussa (kuten iso taajama, pelastustoiminnan aloittaminen 10 minuutissa hälytyksestä) päiväaikaan tapahtuvia hälytystehtäviä.

Valtakunnallisena henkilöstön saatavuusongelmana pelastustoimessa on tunnistettu myös ruotsinkielisen työvoiman rekryointihaasteet. Ruotsinkielistä pelastusalan koulutusta on ollut tarjolla epäsäännöllisesti eikä työvoimaa ole työmarkkinoilla.

Pelastusopiston puutteellinen täydennyskoulutustarjonta tuotiin usean pelastuslaitoksen toimesta esiin valtakunnallisena haasteena. Koulutusvaje koskee erityisesti onnettomuuksien ennaltaehkäisyn täydennyskoulutustarjontaa.

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

VK haaste 2: Pelastustoiminnan palveluiden saatavuus

Pelastustoimen toimintavalmiudessa on parannettavaa. Valtakunnallisesti ilmiö keskittyy kasvualueisiin ja niiden suurimpiin kaupunkeihin, missä väestön määrä on kasvanut ja asutus tihentynyt eikä pelastustoiminnan palvelut ole kehittyneet väestökasvun mukana.

Aluehallintovirastot ovat havainneet pelastustoiminnan palvelutasossa huomattavia epäkohtia ja ovat antaneet korjausmääräyksiä toimintavalmiuden kehittämisestä alueen riskejä ja uhkia vastaavalle tasolle eri alueille yhteensä viisi kappaletta.

VK haaste 3: Ympäristövahinkojen torjunnan valmius

Yksi pelastustoimen valtakunnallinen haaste on ympäristövahinkojen torjunnan valmiuden nostaminen riskejä vastaavalle tasolle. Suomenlahdella ja Saimaan alueella on suuri alusöljy- ja kemikaaliriski, mikä realisoituessaan laajassa mittakaavassa aiheuttaa peruuttamatonta vahinkoa Itämeren alueelle. Vallitseva maailmanpoliittinen tilanne on lisännyt varautumisen tarvetta.

VK haaste 4: Varautuminen väestönsuojeluun

Pelastustoimen valtakunnallisena haasteena on puutteellinen väestönsuojeluun varautumisen taso. Tähän tulee kiinnittää huomiota pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelussa.

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

- Pelastustoimen valtakunnallisiin haasteisiin vastine

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

II Pelastustoimen alueelliset haasteet

Valvonta

Lapin pelastuslaitoksen valvontatyön uudelleen organisointi toteutettiin 1.5.2021 lukien. Valvontatoimintaa tehostavista toimenpiteistä huolimatta valvonnassa oli vuonna 2021 edelleen pitkäkestoinen epäkohta valvontatehtävien toteuttamisessa palotarkastusten ja korjausmääräysten jälkivalvonnan suhteen. Lapin AVIn arvion mukaan Lapin pelastuslaitos kykenee jatkossa, organisaatiouudistuksen ja uusien henkilörekrytointien myötä, suoriutumaan lakisääteisistä ja palvelutasopäätöksensä mukaisista valvonnan vastuista.

Pelastustoiminta

Lapin pelastuslaitoksen uuden johtamisjärjestelmän myötä on varmistettu päällystö- ja alipäällystötason johtajien saatavuus onnettomuustilanteissa. Suurin haaste pelastustoiminnan toimintakyvyn ylläpitämisen suhteen nyt ja tulevaisuudessa liittyy sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön sekä toimintavarman raskaan hälytysajoneuvokaluston riittävyyden turvaamiseen.

Pelastustoimen järjestämistehtävän toteutuminen

- Pelastustoimen alueellisiin haasteisiin vastine

6. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tiedonhallinta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tiedonhallinta

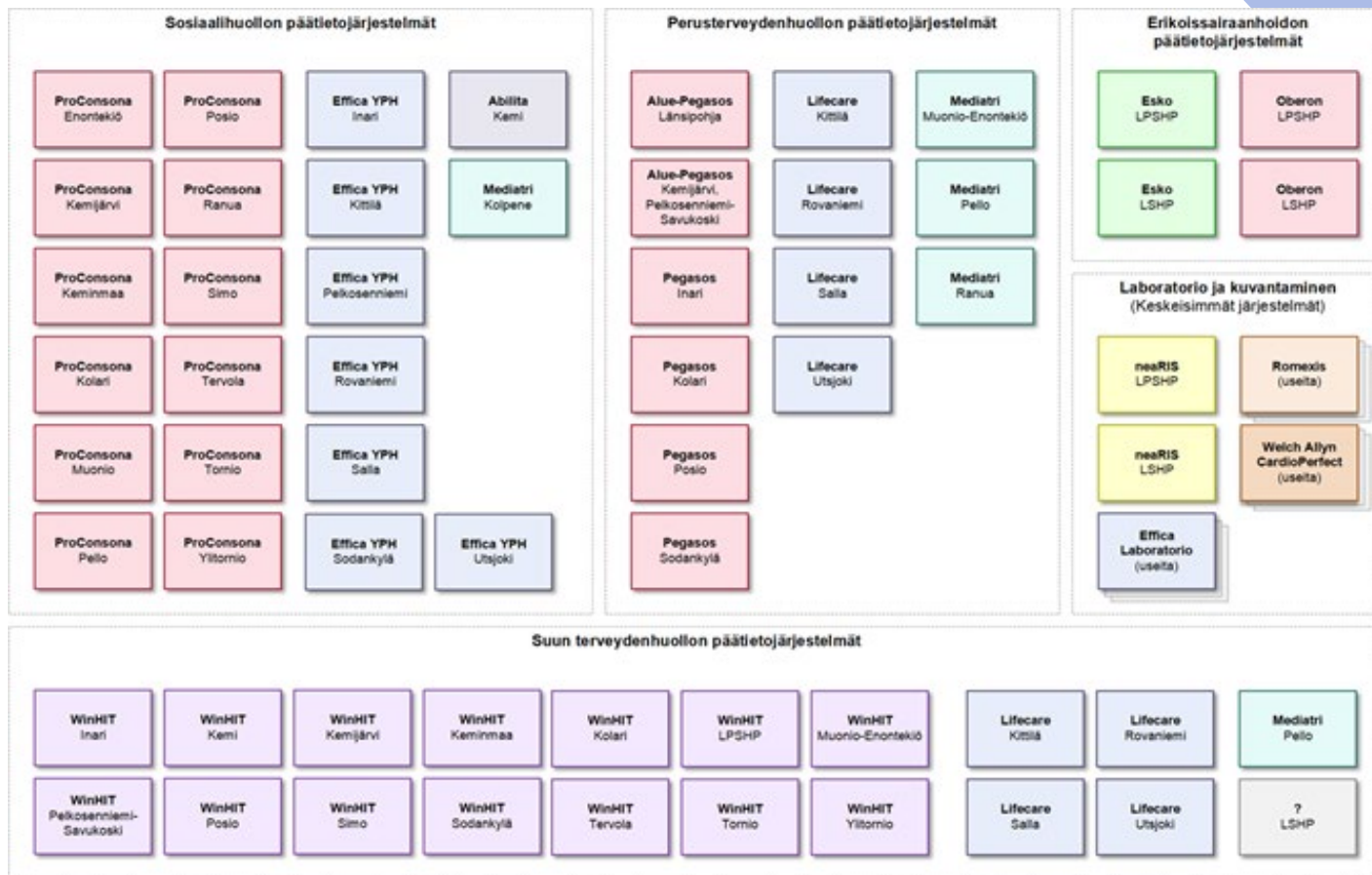
- Järjestelmien ja digitaalisten palvelujen toimivuus ja yhteneväisyys
 - Lähivuosien tavoitteena on järjestelmäkokonaisuuden yhtenäistäminen
 - Päätöksiä yhtenäistämisen askelista tullaan tekemään kevään 2023 aikana
 - Järjestelmien yhteensovittaminen edellyttää useimmissa tapauksissa järjestelmien kilpailuttamisen ja tähän liittyvien vaatimusten tarkempaa määrittelyä
 - Työ on käynnistynyt esiselvityksillä, joiden tavoitteena on saman merkkisten järjestelmien konsolidointi tarpeiden sekä kustannusten selvittäminen
 - Lapin hyvinvointialueella on tehty kartoitus ja esiselvitystyö, joka suosittaa siirtymistä yhteen APTJ-ratkaisuun ja mahdollisiin modulaariseen ratkaisuvaihtoehtoon, jossa ratkaisu koostuu yhtenäisestä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon järjestelmäkokonaisuudesta, johon integroitaisiin sosiaalihuollon sekä suunterveydenhuollon ratkaisut

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tiedonhallinta

Tietojärjestelmien yleiskuva

- Lapin hyvinvointialueen tietojärjestelmäkenttä ja ICT-infra on hajanainen
- Alueella ei ole käytössä **APTJ –järjestelmää**
- Lapin hyvinvointialueella olevia eri merkkiisiä järjestelmiä on **yli 400**

7. Hyvinvointialueen talous ja kustannuskehitys

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

8. Hyvinvointialueen investointisuunnitelma 2024-2027

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

9. Hyvinvointialueelle annettavat toimenpidesuosituksset

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

10. Syksyn 2023 neuvottelujen ajankohta

Viikolla 46 vuonna 2023

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

11. Muut mahdolliset esille tulevat asiat

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

12. Tilaisuuden päätös

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TIEDOSTA ARVIOINTIIN

tavoitteena paremmat palvelut

Sosiaali- ja
terveydenhuollon
järjestäminen
Lapin
hyvinvointialueella

PÄÄTÖSTEN TUEKSI 19/2022

Alueellinen
asiantuntija-arvio,
syksy 2022

Julkaisu vapaa 31.1.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijaryhmä

Arvioinnin vastuuhenkilönä on toiminut arviointijohtaja, dosentti **Nina Knape**.

Asiantuntija-arvioita ovat laatineet seuraavat arviointipäälliköt:

Katja Croell – Pohjanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Tiina Hetemaa – Helsingin kaupunki, Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Jaana Leipälä – Etelä-Savon hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue

Tuulikki Louet-Lehtoniemi – Kainuun hyvinvointialue, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, Lapin hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Hannele Ridanpää – Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue

Taru Syrjänen – Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HUS-yhtymä, Kymenlaakson hyvinvointialue, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Arviointityötä on koordinoanut kehittämisspäälikkö **Vesa Syrjä**. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, investoinnit ja rahoitus -osion vastuuhenkilönä on toiminut erityisasiantuntija **Jutta Nieminen**. Arvioinnin viestinnästä on vastannut viestintäpäälikkö **Jari Kirsilä**, julkaisemisesta suunnittelija **Päivi Kiuru** ja tietopohjasta asiantuntija **Tuuli Suomela**.

Päätösten tueksi 19/2022

ISBN: 978-952-343-954-2 (verkko)

ISSN: 1799-3946 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-954-2>

Sisällys

Lukijalle	4
Asiantuntija-arvio	5
Väestö ja palvelutarve	8
Hyvinvointialueen hallinnollinen ja toiminnallinen rakentuminen	11
Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys	14
Palvelujen integraation nykytila ja kehittämistoimet	17
Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus	20
Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, investoinnit ja rahoitus	26
Menetelmät ja laatuseloste	32
Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto	34
Ä'šštobddi-a'rvvõs	37
Äššitobdeeárvuštállâm	40
Áššedovdiárvalus	43

Lukijalle

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on 1.7.2021 voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) mukaisesti laatia vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva asiantuntija-arvio valtakunnallisesti, yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioilla on merkittävä asema sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, sisäministeriön ja hyvinvointialueiden vuosittaisissa neuvotteluissa, joissa tarkastellaan kunkin alueen järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toteuttamista.

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyy vuoden 2023 alusta kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Lisäksi Helsingin kaupungilla säilyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu ja HUS-yhtymällä on erikseen säädetty järjestämisvastuu erikoissairaanhoidon liittyvistä tehtävistä omalla alueellaan. THL:n kesän ja syksyn 2022 aikana laatimissa arvioissa tarkastellaan uusien hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen lähtötilannetta.

THL:n laatimat arviot perustuvat sekä määrälliseen että laadulliseen aineistoon. Arvioinnissa on hyödynnetty aluekohtaisia indikaattoritietoja, joista merkittävä osa pohjautuu kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuusmittaristoon (KUVA). Mittariston tarjoamat indikaattoritiedot sekä niiden alueellinen ja valtakunnallinen kehitys on raportoitu THL:n vuoden 2022 alkupuolella julkistamassa [sotekuva.fi](https://www.sotekuva.fi)-verkkopalvelussa. Asiantuntija-arvion KUVA-mittaristoon perustuva tietopohja on ajankohdan 17.6.2022 mukainen.

Arviointien keskeisenä tietopohjana ovat toimineet lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran ja aluehallintovirastojen valvontahavainnot. Ajantasaisen tilannekuvan muodostamisessa on hyödynnetty alueiden hallinnollisia dokumentteja sekä kansallisten viranomaisten tuoreimpia laskelmia ja selvityksiä. Hyvinvointialueiden tilannekuvan tulkintaa on syvennetty ja täydennetty keskusteluissa, joita on käyty hyvinvointialueiden valmistelusta vastaavien toimielinten edustajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista järjestämisvastuussa olleiden kuntayhtymien ja kuntien edustajien kanssa.

Kiitämme lämpimästi Lapin alueen yhteyshenkilöitä ja asiantuntijoita erinomaisesta yhteistyöstä ja panostuksesta arviointiimme työntäyteisessä hyvinvointialueiden toimeenpanovaiheessa. Kiitos myös sosiaali- ja terveysministeriön ohjausyksikön, Valviran, aluehallintoviranomaisten ja THL:n asiantuntijoille arvokkaasta tuesta.

Helsingissä 31.1.2023

Nina Knappe
Arviointijohtaja

Tuulikki Louet-Lehtoniemi
Arviointipäällikkö

Asiantuntija-arvio

Palvelutarpeen kasvua hidastetaan edistämällä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta

Lapin hyvinvointialueen vähenevä, keskimääräistä enemmän sairastava ja ikääntyvä väestö myös eläköityy muuta maata enemmän työkyvyttömyyden vuoksi. Syrjäytymisriskissä ja mielenterveysperusteisesti työkyvyttömyyseläkkeellä olevia nuoria on keskimääräistä enemmän. Tilanne haastaa hyvinvointialuetta järjestämään entistä vaikuttavampia integroituja perustason palveluja, mutta myös resursoimaan enemmän kaikkien väestöryhmien hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen sekä vahvaan yhteistyöhön kuntien ja kolmannen sektorin kanssa.

Perinteisellä toimialuejaolla liikkeelle

Lapin hyvinvointialue aloittaa toimintansa perinteisellä toimialuejaolla ja palvelualuejaolla, joka noudattelee nykyisten sairaanhoitopiirien kuntarajoja. Alueella halutaan näin turvata hallittu järjestämisvastuun siirto ja keskeytyksetön palvelutuotannon jatkuminen. Jatkossa jää arvioitavaksi, miten tehty ratkaisu mahdollistaa yhdenvertaisten ja integroitujen palvelujen järjestämisen.

Alueen strategialuonnoksessa on huomioitu laajasti eri toimijoiden osallisuus palvelujen suunnittelussa. Painopistealueiksi asiakkuus- ja henkilöstökokemuksen, vaikuttavuuden ja talouden tasapainon rinnalle on nostettu hyvä johtaminen. Pirstaleisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kokoaminen yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi vaatii kaikilta johtamisen tasoilta uudistumista sekä muutoksen mahdollistamista.

Nykytilannearvion pohjalta tunnistetut keskeisimmät strategian toimeenpanon kärjet liittyvät hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tukemiseen ja edistämiseen. Palvelutarpeen kasvua pyritään hidastamaan muun muassa tukemalla ikäihmisten toimintakykyä ja osallisuutta. Lasten ja nuorten mielen hyvinvointia edistetään laadukkaalla oppilas- ja opiskeluhuollolla sekä yhteensovitetuilla mielenterveyspalveluilla.

Hyvinvointialuestrategian lopullinen hyväksyminen siirtyi vuodelle 2023. Hyväksymisen jälkeen käynnistetty ohjelmatyö sisältää muun muassa toiminnan yhteensovittamisen tarpeet, peruspalvelujen vahvistamisen ja palvelurakenteen keventämisen. Ohjelmatyö on aikataulutettu lyhytkestoiseksi, toimeenpano sinällään vienee huomattavasti enemmän aikaa. Tähän liittyen alueella on tehty päätös asiakasmaksujen yhtenäistämisestä. Aluehallitus on myös hyväksynyt ikäihmisten kotihoidon ja asumispalvelujen myöntämisperusteet.

Osaamisvaje voi tuottaa palveluvajetta

Hyvinvointialueella on pulaa lähes kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista. Työhyvinvointityöhön ja rekrytointiin on kunnissa ja kuntayhtymissä otettu käyttöön erilaisia keinoja. Yhteistyötä ei käytännössä ole ollut, vaan työnantajat ovat kilpailleet työntekijöistä. Pienten kuntien tilanne on ollut erityisen haavoittuva, kun esimerkiksi kaikki sosiaalityö on ollut yksittäisen työntekijän varassa. Erytisosaamista ei ole kertynyt vähäisten asiakastapausten vuoksi. Hallintomenettelyn osaamisessakin on voinut olla puutteita, jolloin asiakkaan palveluprosessi ei ole edennyt. Yhtenä strategisena linjauksena alueella onkin rakentaa toimivat osaamisen kehittämisen mallit. Järjestämisen vastuun siirtyminen isommalle alueelle mahdollistaa myös konsultaation matalalla kynnyksellä organisaation sisällä. Henkilöstön pito- ja vetovoimatekijöitä kehitetään nyt koko aluetta varten.

Hyvinvointialueen aloittaessa palveluintegraatio vähäistä

Lapin alueella on edessä suuri haaste yhtenäistää ja järjestää vahvemmat perustason palvelut tarveperustaisesti. Palvelurakenteessa painottuu tällä hetkellä vahvasti erikoissairaanhoidon. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hanke on edistänyt kuntien perustason palvelujen integraatiota, vielä on kuitenkin paljon kehitettävää. Alueen on määriteltävä yhteensovitettavat poikkileikkaavat perustason palvelut sekä perus- ja erityistason palvelut. Muutamia palvelukokonaisuuksia on jo olemassa, kuten ikäihmisten palvelukokonaisuus, jonka suunnittelussa on huomioitu yhdyspintatyön strategiset kumppanuudet. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hanketyö on kiinteästi mukana hyvinvointialueen valmistelussa.

Saatavuudessa suuria eroja alueen kuntien välillä

Hyvinvointialueen lähes kaikissa palveluissa on vajetta palvelutarpeeseen nähden. Yhdenvertaisuus ei kaikilta osin toteudu. Pääsääntöisesti vaje johtuu työvoimapulasta, muutoin puutteellisista resursseista tai vaikeuttavuudeltaan heikoista toimintamalleista. Alueen palvelurakenne on myös raskas ja erikoissairaanhoidon painottuva. Hyvinvointialueen strategialuonnoksessa onkin yhtenä tavoitteena resurssien mitoitus ja niiden optimointi väestön palvelutarpeiden mukaisesti, korjaavasta ehkäisevään toimintaan ja perustason palveluihin.

Lapin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeessa kehitetään muun muassa avovastaanottojen toimintaa. Tavoitteena on hoidon saatavuuden parantaminen niin, että kiireettömään hoitoon pääsee viikon sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. Hoitoon pääsy on loppuvuotta 2022 kohti parantunut, etenkin niissä kunnissa, joissa hanketyö on ollut tukemassa kehittämistyötä. Perhekeskusten kehittäminen etenee myös hankkeen tuella, ja yli puolet alueen kunnista on mukana. Kehittämisverkostossa on edustus kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista sekä sivistyspalveluista, erikoissairaanhoidosta, järjestöistä, seurakunnista sekä saamelaiskäräjiltä.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeessa pyritään parantamaan ohjautumista saamenkielisiin ja saamelaisen kulttuurin mukaisiin palveluihin. Meneillään on muun muassa saamenkielinen perhepalvelujen sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelupolkutyö. Hanketyötä kohdistuu myös ikäihmisten palvelujen kehittämiseen, jossa jatketaan muun muassa aiempien hankkeiden tulosten juurruttamista. Digitaalisten palvelujen hankeosion tuella Lapin kuntiin on otettu käyttöön muun muassa Omaolo-palvelu ja Pyydä apua -nappi.

Kahden ympärivuorokautisesti päivystävän sairaalan rahoitusta valmistellaan

Suurin osa Lapin kunnista saavutti ylijäämäisen tuloksen vuonna 2021. Tähän vaikuttivat erityisesti valtion maksama korvaus vuosien 2020–2021 koronaviruspandemiasta aiheutuneisiin kustannuksiin sekä myönteinen verotulojen kehitys. Lapin sairaanhoitopiiri saavutti ylijäämäisen tuloksen vuonna 2021, ja sen taseeseen kertynyt lähes 14 miljoonan euron ylijäämä jaettaneen jäsenkunnille peruspääoman suhteessa tilikauden päätteeksi. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin tulos vuonna 2021 oli lievästi ylijäämäinen, ja sen taseessa oli kumulatiivista alijäämää noin 9 miljoonaa euroa. Alijäämän kattamiseksi on aloitettu neuvottelut jäsenkuntien kesken. Mehiläinen Länsi-Pohja oy:n ja omistajakuntien yhteisyrityksen liikevaihto vuonna 2021 oli 60,2 miljoonaa euroa. Liiketappioksi kirjattiin miljoona euroa.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen investointisuunnitelma kaudelle 2023–2026 on yhteensä 165 miljoonaa euroa. Taloudellisesti merkittävin rakennusinvestointi on vuonna 2022 aloitettu Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaihe. Suunnitelma sisältää lisäksi muun muassa kansasairaalan vapautuvien tilojen tilamuutoksia. ICT-investoinnit kohdistuvat muun muassa asiakas- ja potilastietojärjestelmän uudistukseen. Hyvinvointialue on lisäksi sitoutumassa vuokrahankeisiin, joista merkittävimpiä ovat lapsi- ja nuorisokoti, ikäihmisten palveluasuminen ja kehitysvammaisten asumisyksikkö.

Vuonna 2020 Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenot olivat 4 182 euroa asukasta kohti, 20 prosenttia korkeammat kuin maassa keskimäärin. Alueen palvelutarve oli yhdeksän prosenttia suurempi kuin maassa keskimäärin ja vastaavasti palvelutarpeeseen suhteutetut sote-menot 10 prosenttia korkeammat kuin maassa keskimäärin.

Syyskuun 2022 rahoituslaskelmien mukaan Lapin hyvinvointialueen vuoden 2023 kokonaisrahoitus, joka kattaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen, on 869 miljoonaa euroa eli 4 924 euroa asukasta kohti. Lapin alueen väestön arvioitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve vuodelle 2023 on selvästi yli maan keskitason. Alueen rahoitusta kasvattaa väestön palvelutarpeen lisäksi rahoituksen muina kriteereinä käytettävät määrätymistekijät kuten asukastiheys. Tämä tekee Lapin hyvinvointialueen rahoituksesta poikkeavan, sillä huolimatta maan keskitasoa korkeammista tarvekioiduista menoista, alueen laskennallinen rahoitus on siirtyviä kustannuksia korkeampi. Alueen rahoitus siis kasvaa suhteessa muihin alueisiin.

Epävirallinen ministerityöryhmä linjasi marraskuussa 2022, että Länsi-Pohjan keskussairaalan ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset valmistaudutaan korvaamaan vuodesta 2024 alkaen.

Väestö ja palvelutarve

Lapin hyvinvointialue on pinta-alaltaan selvästi maan suurin. Osassa aluetta etäisyydet ovat erittäin pitkiä. Alueella oli vuoden 2021 lopussa 176 494 asukasta. Väestöstä valtaosa on keskittynyt Rovaniemen ja Kemijärven seudulle. Sekä vuoteen 2030 että 2040 ulottuvien väestöennusteiden mukaan Lapin väestö vähenee.

Alueen väestö on hieman maan keskiarvoa iäkkäämpää. Alle 18-vuotiaiden osuus alueen väestöstä on pienempi ja yli 75-vuotiaiden suurempi kuin maassa keskimäärin. Väestöennusteissa alueen 75 vuotta täyttäneiden väestöosuus kasvaa keskimääräistä nopeammin. Lapin alueen väestöstä noin kolme prosenttia on saamelaisia. Ruotsinkielisen ja ulkomaalaistaustaisen väestön osuudet ovat maan pienimpiä.

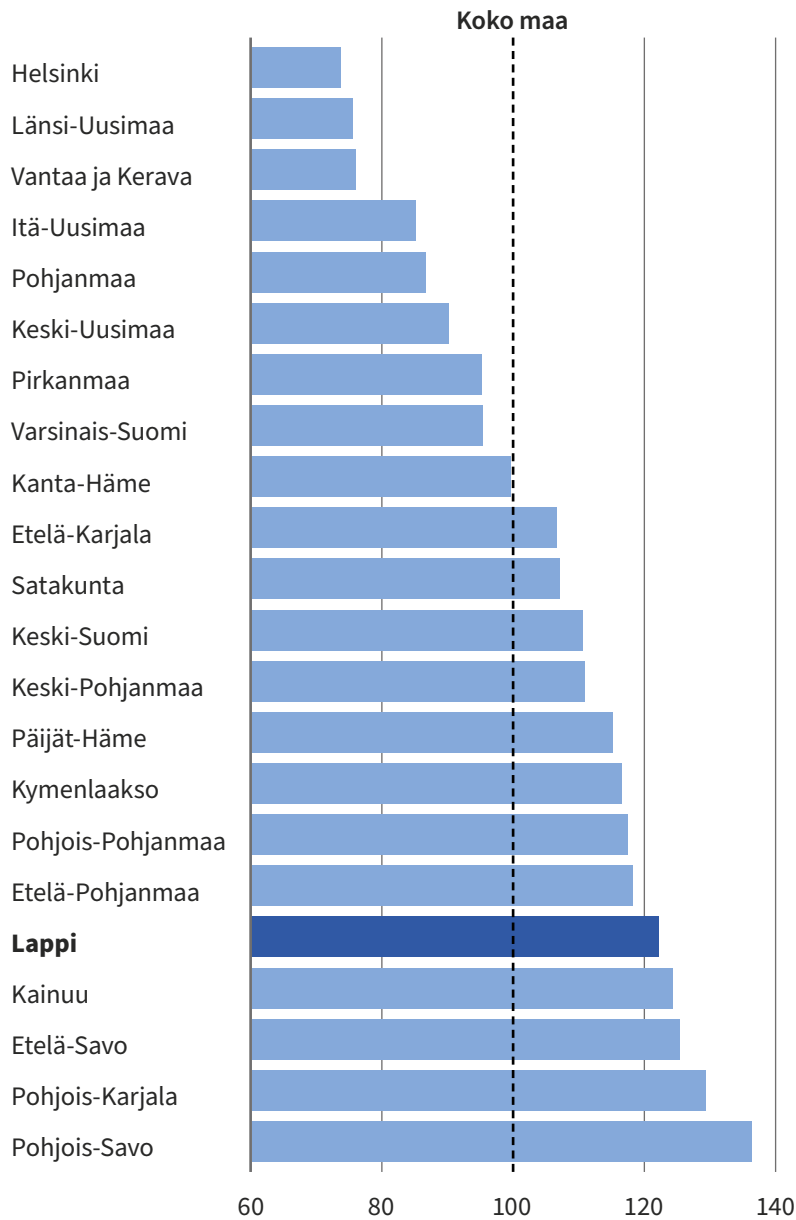
Työttömien osuus työvoimasta ja nuorisotyöttömyys ovat Lapissa hieman maan keskiarvoa suurempia. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömyys ovat lähellä maan keskitasoa. Covid-19-pandemian aikana pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi Lapissa koko maan tavoin.

Yhden vanhemman perheiden osuus lapsiperheistä on suurempi kuin maassa keskimäärin ja selvästi suurempi kuin pohjoisen yhteistyöalueen muilla hyvinvointialueilla. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus lapsiperheistä on sitä vastoin selvästi maan keskiarvoa pienempi. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus alueen väestöstä on Lapissa keskimääräistä suurempi, mutta asuntokuntien väliset tuloerot ovat Lapissa maan pienimpien joukossa.

THL:n ikävakioimattoman sairastavuusindeksin (2017–2019) mukaan sairastavuus on Lapissa selvästi maan keskiarvoa suurempaa. Myös työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus väestöstä ja menetettyjä elinvuosia mittaava PYLL-indeksi ovat maan keskiarvoa selvästi korkeammalla tasolla (kuvio 1).

Alueen perustietoja kuvataan tarkemmin taulukossa 1.

Kuvio 1. THL:n ikävakioidun sairastavuusindeksi

◀ Kuviossa esitetään THL:n ikävakioidun sairastavuusindeksi hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungissa ajanjaksolla 2017–2019. Sairastavuusindeksi kuvaa väestön sairastavuutta suhteessa koko maahan, jonka vertailuluku on 100. Mitä pienempi alueen luku on, sitä terveempää väestö on.

Taulukko 1. Perustietoja alueen väestöstä

	Pohjois-Pohjanmaa	Keski-Pohjanmaa	Kainuu	Lappi	Koko maa (vaihteluväli)
Väestörakenne					
Väestö 31.12.	415 603	67 915	71 255	176 494	5 548 241 (67 915–658 457)
Väestöennuste 2030	418 307	65 348	65 494	169 391	5 598 821 (65 348–703 540)
Väestöennuste 2040	416 214	62 104	60 312	162 937	5 588 011 (60 312–730 098)
Syntyvyys (yleinen hedelmällisyysluku) *	49,2	51,7	39,5	42,3	40,9 (34,5–51,7)
0–17-vuotiaat, % väestöstä	22,5	22,2	16,7	17,7	18,7 (15,1–22,5)
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä	8,9	10,9	13,1	11,4	10,4 (7,1–14,8)
Väestöennuste 2030, 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä	12,9	15,6	19,0	16,2	14,1 (9,2–21,3)
Ruotsinkielinen väestö, % väestöstä 31.12.	0,2	9,0	0,1	0,3	5,2 (0,1–50,6)
Ulkomaalaistaustaiset / 1 000 asukasta	34,4	34,7	36,8	33,2	84,6 (26,9–221,2)
Väestön sosioekonominen asema					
Työttömät, % työvoimasta	11,5	8,8	10,5	12,6	11,4 (6,7–14,3)
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	3,9	2,7	2,6	3,8	4,1 (1,7–6,1)
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista	4,9	4,0	4,5	5,6	5,3 (3,1–7,2)
Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta	16,0	12,4	14,3	14,8	14,0 (7,3–19,2)
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot *	25,9	23,7	23,7	24,1	27,7 (23,7–33,9)
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä *	19,9	17,3	21,6	24,1	23,3 (15,8–28,0)
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä *	1,3	1,2	1,2	1,5	3,0 (1,2–5,4)
Kunnan yleinen pienituloisuusaste *	13,8	11,8	14,0	13,4	12,5 (7,7–17,8)
Väestön sairastavuus					
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakiomaton **	117,5	110,8	124,2	122,1	100,0 (73,9–136,1)
Menetetyn elinvuoden (PYLL) ikävälillä 0–80 vuotta / 100 000 asukasta	5 789	5 068	6 859	6 342	5 685 (4 657–7 013)
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista	6,9	6,2	8,7	7,7	5,5 (3,5–8,7)

* 2020

**2017–2019

▲ Taulukossa esitetään väestörakennetta, väestön sosioekonomista asemaa ja väestön sairastavuutta kuvaavia indikaattoritietoja Pohjois-Suomen yhteistyöalueen hyvinvointialueilla ja koko maassa. Indikaattoriarvot on saatu THL:n Sotekuva-palvelusta (sotekuva.fi), ja ne kuvaavat vuoden 2021 tilannetta. Poikkeukset on merkitty erikseen. Väestöennusteet on saatu THL:n Sotkanet-palvelusta (sotkanet.fi), ja Tilastokeskus on laskenut ne vuonna 2021.

Hyvinvointialueen hallinnollinen ja toiminnallinen rakentuminen

Lapin alueen 21 kunnan, kahden sairaanhoitopiirin, kahden kuntayhtymän ja Lapin pelastuslaitoksen sekä Oulunkaaren kuntayhtymän järjestämät Simon kunnan sosiaali- ja terveysterveystoimet siirtyvät Lapin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Toimeenpanon ja valmistelun etenemistä seurataan alueen arviointien pohjalta tehdyn tilannekuvan avulla. Lapin hyvinvointialueen valmistelu on edennyt syyskuuhun 2022 mennessä hyvin ja aikataulussa alueellisen toimeenpanon tiekartan mukaan arvioituna, vaikka valmistelu aloitettiin ns. takamatkalta. Ainoastaan ICT-valmistelussa vaikuttaa olevan suuria haasteita. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin erikoissairaanhoidon, lukuun ottamatta psykiatria, on tuottanut vuodesta 2017 alkaen Mehiläinen Länsi-Pohja Oy. Tämä omistajakuntien ja Mehiläinen Oy:n perustama yhteisyritys tuottaa osalle sairaanhoitopiirin kunnista myös perusterveydenhuollon palveluja. Palvelusopimuksen osalta selvittelyt ovat meneillään.¹

Lapin hyvinvointialueen strategiatyö käynnistyi alkuvuodesta 2022. Valmistelua varten kerättiin tilannekuvaa ja osallistettiin laajasti Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon johtoa, asukkaita, henkilöstöä ja sidosryhmiä. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman Lapin-hanke oli myös aktiivisesti mukana strategian valmistelussa. Hyvinvointialuelain 41 §:n mukainen pitkän aikajänteen strategialuonnos on arvioinnin tekoheikellä toisella lausuntokierroksella. Strategia viedään aluevaltuuston päätöksentekoon alkuvuodesta 2023.²

Tilannekuvassa nousivat esiin Lapin väestön kriittiset palvelutarpeet, kuten lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin liittyvät haasteet, palvelu- ja hoitovelka sekä ikäihmisten palvelutarpeen kasvu ikärakenteen muutoksen vuoksi. Näihin tunnistettuihin tarpeisiin ja hyvinvointivajeisiin kohdennetaan strategialuonnoksen mukaan vuonna 2023 hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen kärkitoimenpiteitä. Strategian hyväksymisen jälkeen laaditaan toteuttamishjelmat, joita ovat palvelustrategia, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma, osallisuus- ja henkilöstöohjelma sekä palvelutasopäätökset.²

Toimielinorganisaatio

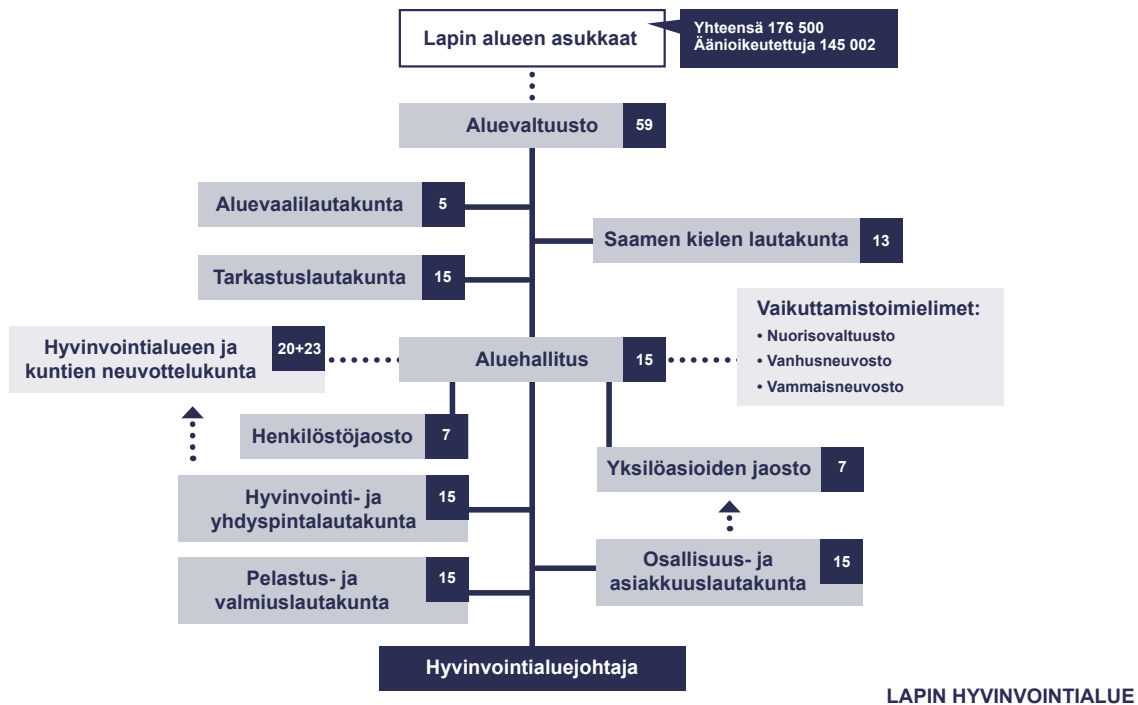
Toimielinorganisaatio määriteltiin ensimmäisessä hallintosäännössä, joka hyväksyttiin Lapin hyvinvointialueen aluevaltuustossa maaliskuussa 2022 (kuvio 2.) Aluevaltuuston ja -hallituksen lisäksi muita toimielimiä ovat aluevaali- ja tarkastuslautakunnat sekä saamen kielen lautakunta. Aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta. Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta edistää hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumista ja vaikuttamista hyvinvointialueen toimintaan. Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta edistää hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta sekä tekee yhdyspintatyötä kuntien ja muiden tehtäväkentän sidosryhmien kanssa. Pelastus- ja valmiuslautakunta laatii esitykset pelastustoimen palvelutasopäätöksestä sekä varautumis- ja valmiussuunnittelun ja kokonaisturvallisuuden toteuttamisesta hyvinvointialueella.³

Vaikuttamistoimielimiä ovat vanhus- ja vammaisneuvostot, nuorisovaltuusto, yksilöasioiden jaosto ja henkilöstöjaosto. Hyvinvointialueen ja kuntien neuvonantajana yhteistyöelimenä toimii neuvottelukunta, joka käsittelee hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi sekä muilla tehtäväalueilla. Hyvinvointialuelain 33 §:n mukainen saamen kielen lautakunta arvioi, miten aluevaltuuston päätökset vaikuttavat kielellisten oikeuksien käytännön toteuttamiseen. Lautakunta myös arvioi saamenkielisten ja kulttuurimukaisten palvelujen tarvetta, saatavuutta ja laatua sekä laatii vuosittaisen kertomuksen palvelujen toteutumisesta. Arvioinnin tekoheikellä saamen kielen lautakunnan asettaminen on hallinto-oikeuden käsittelyssä, väliaikaisratkaisuna on asetettu saamen kielen ohjausryhmä.³ Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 5 § määrittelee oikeuden käyttää saamen kieltä saamelaisien kotiseutualueen kunnissa tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä Lapin

hyvinvointialueen alueella palveluissa, joita tuotetaan vain kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sijaitse-
vissa toimintayksiköissä. Lisäksi asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä kotiseutualueen ulkopuolella
palveluissa, jotka Lapin hyvinvointialue on osoittanut kotiseutualueen kuntien asukkaiden käytettäväksi
järjestämislain 4 §:ssä tarkoitetun palvelujen saavutettavuuden perusteella.

Kuvio 2. Lapin hyvinvointialueen toimielinorganisaatio

Poliittisen päätöksenteon organisointi

Kuviossa Lapin hyvinvointialueen toimielinorganisaatio, joka hyväksyttiin aluevaltuustossa maaliskuussa 2022.

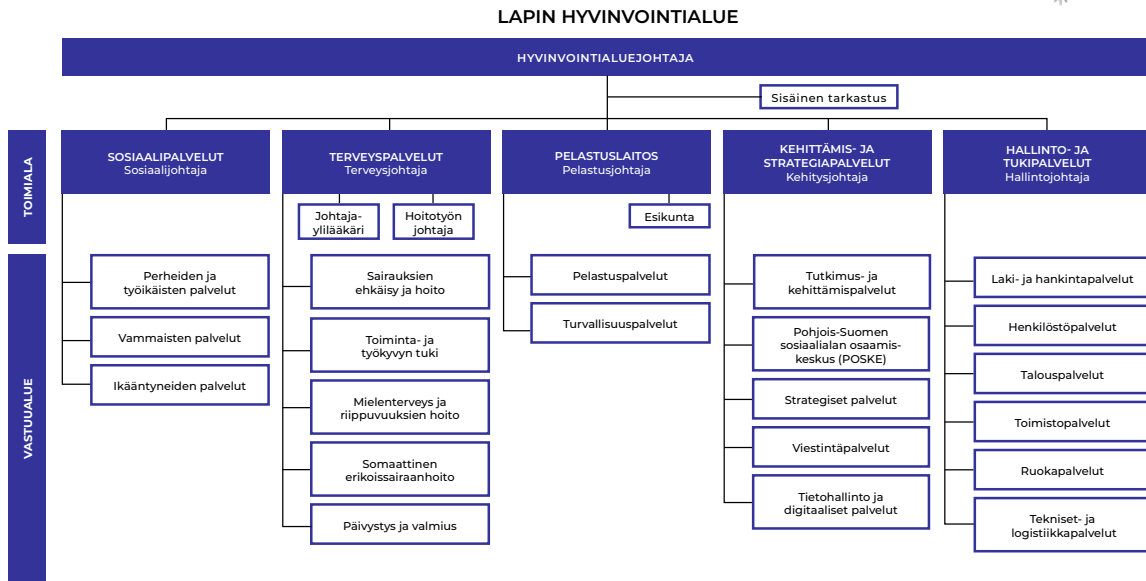
Henkilöstöorganisaatio noudattaa perinteistä jakoa

Lapin hyvinvointialueen hallintosäännön 22 §:n mukaan hyvinvointialueen toiminta jakautuu toimialoihin, joita ovat sosiaalipalvelut, terveyspalvelut ja pelastuspalvelut (kuviokuva 3). Toimialat jakautuvat edelleen vastuualueisiin. Sosiaalipalvelujen toimiala sisältää perheiden ja työikäisten, vammaisten sekä ikääntyneiden palvelujen vastualueet. Terveyspalvelujen toimialan muodostavat toiminta- ja työkyvyn tuki, mielenterveyden ja riippuvuuksien hoito, sairauksien ehkäisy ja hoito, somaattinen erikoissairaanhoito sekä päivystys ja valmius. Pelastuspalvelujen toimiala sisältää pelastus- ja turvallisuuspalvelujen vastualueet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi henkilöstöorganisaatiossa on tukitoimintoja, jotka jakautuvat kehittämis- ja strategiapalvelujen sekä hallinto- ja tukipalvelujen toimialoiksi.³

Perinteiseen toimialajakoon päätymistä perusteltiin muun muassa sillä, että käynnistysvaiheessa keskeinen tavoite on turvata hallittu järjestämisvastuun siirto ja palvelutuotannon jatkuminen keskeytyksettä palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Toimialajakoon ei haluttu liian suurta ja hallitsematonta muutosta verrattuna nykytilaan. Tarkoituksena on jatkaa valmistelua hyvinvointialueen aloitettua toimintansa ja tarvittaessa muuttaa toimialajakoa.⁴ Jokaisen johtavan viranhaltijan tehtävissä on määriteltyä vastuu integraatiosta ja palvelujen yhteensovittamisesta muuhun organisaation toimintaan, mikä sinällään edistää esimerkiksi integraatiotavoitteen toteuttamista.³ Arvioinnin teko- ja lähes kaikki toimi- ja vastuualuejohtajat oli jo valittu.

Kuvio 3. Lapin hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio

ORGANISAATIOKAAVIO 1 – KOKO ORGANISAATIO, SUPPEA PPT

Kuviossa Lapin hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio, joka hyväksyttiin aluevaltuustossa huhtikuussa 2022.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen johtaminen järjestetään jatkossa Lapissa neljällä lähipalvelualueella, jotka muodostetaan hyvinvointialueen sisäistä organisoimista ja johtamista varten. Kullekin neljälle lähipalvelualueelle tulee neljä alueellista vastuuyksikköä: 1) perheiden ja työikäisten palveluiden vastuuyksikkö, 2) vammaisten palveluiden vastuuyksikkö, 3) ikääntyneiden palveluiden vastuuyksikkö sekä 4) terveydenhuollon vastuuyksikkö sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualueella. Pohjoisen Lapin lähipalvelualue muodostuu Enontekiön, Inarin, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pellon ja Utsjoen kunnista (yhteensä 26 000 asukasta). Itäisen Lapin palvelualue muodostuu Kemijärvestä, Pelkosenniemestä, Sallasta, Savukoskelta ja Sodankylästä (yhteensä 21 000 asukasta). Kaakkois-Lapin palvelualueella on Posio, Ranua ja Rovaniemi (yhteensä 71 000 asukasta). Lounais-Lapin palvelualue muodostuu Kemistä, Keminmaasta, Simosta, Tervolasta, Tornioista ja Ylitornioista (yhteensä 59 000 asukasta).

Palvelualueiden muodostamisessa huomioitiin muun muassa luonnolliset asiointisuunnat, kuntien välinen muu yhteistyö sekä saamelaisalueen yhtenäisyys. Kunnat lausuvat selkeät mielipiteensä, mihin alueeseen ne kokivat luonnollisesti kuuluvansa. Lisäksi Lapin koettiin olevan maantieteellisenä alueena liian laaja johdettavaksi yhtenä kokonaisuutena.⁵

Lapin hyvinvointialueella on tehty päätös ja linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen yhtenäistämistä. Hyvinvointialuestrategiaan liittyvä palvelujen järjestämishjelma sisältää muun muassa palvelurakenteeseen ja -verkkoon liittyvän suunnittelun, joka on aikataulutettu ajanjaksolle joulukuu 2022 – huhtikuu 2023. Aluehallitus on ohjeistanut talousvalmistelua niin, että vuoden 2023 talousarvioehdotukseen ei suunnitella yhteistoimintalain mukaisia toimenpiteitä.

Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys

Lapin hyvinvointialueelle siirtyy 1.1.2023 yhteensä noin 7 600 työntekijää, joista 80 prosenttia työskentelee sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä. Pelastustoimessa on noin 160 työntekijää ja tukipalvelutehtävissä noin 1 390 työntekijää.⁶ Kuten muuallakin Suomessa, myös Lapin hyvinvointialueella on enenevässä määrin haasteita henkilöstön saatavuudessa. Hyvinvointialueen valmistelussa tehdyn tilannekuvan mukaan jokaisella toimi- ja vastuualueella on osin suuriakin haasteita henkilöstö pito- ja vetovoiman ylläpitämisessä. Pienten kuntien toiminta on erityisen haavoittuvaa, kun esimerkiksi oppilashuolto, lastensuojelu tai vammaispalvelut järjestetään muutaman työntekijän voimin. Palvelukatkoksia syntyy, kun sijaisuuksiin ei löydy tekijöitä.

Suuremmilla kunnilla ja kuntayhtymillä on vaikeuksia saada henkilöstöä jo perustyöhön. Kielellisten ja kulttuuristen tarpeiden huomioiminen ei aina toteudu, sillä saamenkielisiä työntekijöitä ei ole riittävästi. Henkilöstökokemus onkin nostettu Lapin hyvinvointialueen strategialuonnoksen yhdeksi painopisteeksi. Tavoitteiksi on asetettu muun muassa työntekijän osallisuus ja kokemus kuulluksi tulemisesta, hyvinvoiva henkilöstö, osaamisen kehittäminen ja hyvä työnantajamielikuva.⁷

Pula pätevistä sosiaalihuollon henkilöstöstä heikensi palvelujen saatavuutta ja lisäksi osaamisvajetta

Hoitohenkilöstön heikko saatavuus on johtanut vaikeuksiin erityisesti ikäihmisten palvelukokonaisuudessa. Väestö ikääntyy ja palveluntarve kasvaa. Merkittävä lisäyys vaikeutuneeseen tilanteeseen on ollut koronapandemia, jonka hallinta vaati resursointia ja osassa kuntia henkilöstön siirtämistä koronatyöhön. Lisäksi tartuntatautilain 48 a §:n velvoitteet vaikuttivat henkilöstön saatavuuteen.⁸

Valvontaviranomainen kiinnitti huomiota hallintomenettelyosaamisen tasoon Lapin hyvinvointialueella. Esimerkiksi lastensuojelun hallinnollisissa prosesseissa oli virheitä ja puutteita. Kunnilla oli vaikeuksia saada avoinna oleviin virkoihin päteviä sosiaalityöntekijöitä.⁸ Tilanne on vuoden 2022 aikana entisestään vaikeutunut. Alueen oman arvion mukaan perheoikeudellisten palvelujen yhdenvertainen saatavuus ei toteudu. Palvelun tarve voi olla osassa kuntia hyvin satunnaista, jolloin tarvittavaa osaamista ei pääse syntymään. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) käynnistyneet osaamis- ja tukikeskukset tarjoavat ammattilaisille etäkonsultaatiotukea haasteellisimmissä asiakastilanteissa.

Pohjois-Suomen yhteistyöalueella on selvitetty sosiaalihuollon ammattilaisten tilannetta (Hiltula ym. 2022). Selvityksen mukaan Lapin alueen julkisella sektorilla on 12 sosiaalityöntekijää 10 000 asukasta kohden. Huomioitavaa on, että henkilöitä, joilla on sosiaalityöntekijän ammattioikeus, on lähes kaksi kertaa enemmän. Sosionomeja julkisella sektorilla työskentelee 18 työntekijää 10 000 asukasta kohden. Sosionomin ammattioikeuksia on kuitenkin lähes viisinkertaisella määrällä ihmisiä, ja heitä työskentelee julkisen lisäksi useissa eri sosiaalialan tehtävissä yksityisellä ja kolmannella sektorilla.⁹

Henkilöstön vetovoimatekijöitä kehitetään

Henkilöstömitoitusten lainsäädännölliset veloitteet sekä sosiaalihuolto- ja vammaispalvelulain muutokset lisäävät paineita hallita henkilöstötilannetta. Lapin hyvinvointialueen valmistelussa on huomioitu keinoja, joilla voisi parantaa henkilöstön saatavuutta ja varmistaa osaamista. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin hanketyöllä pyritään kehittämään rekrytointin ja työllistämisen käytäntöjä, löytämään työntekijöitä sitouttavia ja organisaatioihin kiinnittäviä toimintamalleja sekä vahvistamaan veto- ja pitovoimaan vaikuttavia tekijöitä ja työnantajakuva.¹⁰ Muutama Lapin kunta on käynnistänyt myös ulkomaisen työvoiman rekrytointi- ja koulutusprosessin.

Lapin sairaanhoitopiirissä hoitajien rekrytointiongelmat vaikuttavat muun muassa osastojen paikkatilanteeseen. Sijaisten puute on johtanut avohoidon supistamiseen ja vakinaisen henkilöstön lisätoihin. Erilaisia kehittämistoimenpiteitä tilanteen parantamiseksi on meneillään. Nykyisen henkilöstön työhyvinvointiin on satsattu esimerkiksi järjestämällä matalan kynnyksen ratkaisukeskeistä lyhytterapiaa työkyvyn ja työhyvinvoinnin tueksi. Henkilöstöresurssia myös kohdennetaan potilaiden tarpeiden (hoitoisuuden) mukaisesti. Hoitotyön opiskelijoiden työelämävalmiuksia pyritään vahvistamaan moduuliharjoittelumallilla, jota pilotoidaan Lapin keskussairaalassa.¹¹

Pulaa lähes kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista

Ammattibarometrin mukaan Lapin ELY-keskuksen alueella sosiaali- ja terveydenhuollon työmarkkinatilanne on huolestuttava. Alueella on paljon pulaa sairaanhoitajista, terveydenhoitajista, lähihoitajista ja kodinhoitajista. Pulaa on myös sosiaalialan ohjaajista ja neuvojista, suuhygienisteistä, farmaseuteista, bioanalytiikoista, röntgenhoitajista, muista terveydenhuollon asiantuntijoista, psykologeista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista (sosiaalityöntekijä, kuraattori, lastenvalvoja), yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, yli- ja osastonhoitajista sekä kuulontutkijoista ja puheterapeuteista. Tilanne on tasapainossa ainoastaan hammaslääkäreiden, fysioterapeuttien ja sairaankuljetuksen ensihoitajien osalta.¹² Työvoiman saatavuutta vaikeuttaa myös jo lähivuosien eläköitymiskehitys. Kevan kunta-alan eläköitymisennusteen mukaan Lapin alueella esimerkiksi lähihoitajista lähes joka kolmas ja sairaanhoitajista noin viidesosa jää vanhuuseläkkeelle seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vanhuuseläkkeelle siirtyvän sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön määrän arvioidaan olevan maan suurin vuosina 2022–2030.

Lääkärivakansseja täyttämättä

Lääkäriliitto tutkii terveyskeskusten lääkäritilannetta vuosittain lokakuussa yhteistyössä KT Kuntatyöntäjien, sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Vuoden 2021 tutkimuksen mukaan Lapin sairaanhoitopiirin alueen terveyskeskusten lääkäritilanne oli hyvä, vain kaksi vakanssia oli täyttämättä. Alle puolet vakansseista oli kuitenkin vakinaisesti täyttämättä, lopuissa oli sijainen tai ei sijaistarvetta. Käytössä oli myös jonkin verran ostopalvelua. Länsi-Pohjan alueella terveyskeskusten lääkäritilanteesta ei ole saatavilla tarkkaa tietoa, koska suurin osa palvelusta on ulkoistettuna. Lääkäriliiton oletuksena kuitenkin on, että kaikki tehtävät olivat hoidettuina.¹³

Lääkäriliitto teki vuonna 2020 kyselyn, mitä keinoja voitaisiin käyttää tai on jo käytetty terveyskeskuslääkärin työn houkuttelevuuden sekä lääkärien rekrytointin ja pysyvyyden tukemiseksi. Eniten oli kehitetty työaikaan, työnjakoon ja työtehtäviin liittyviä joustomahdollisuuksia. Nuorten lääkärien ohjausta ja tukea oli lisätty, samoin mahdollisuuksia erikoislääkärikonsultaatioihin. Vuoden 2021 vastaavanlaisen kyselyn mukaan kokeneiden yleislääketieteen erikoislääkäreiden työhyvinvointia, rekrytointia ja pysyvyyttä voidaan tukea muun muassa tarjoamalla ammatillisen kehittymisen ja joustavan työajan mahdollisuus sekä mahdollisuus tehdä etätöitä.¹³

Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen erikoissairaanhoidon rekrytointihaasteisiin on pyritty vastaamaan vuodesta 2020 alkaen Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskuntatoiminnalla. Osuuskunta tuottaa jäsentensä käyttöön sairaanhoitopiireille ja yliopistolliselle sairaalalle laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi työntekijöitä, kuten erikoislääkäreitä.¹⁴

Ympäri vuorokautisen hoivan mitoitusvaateisiin vastattiin rekrytoimalla lisää hoiva-avustajia

Vuoden 2021 loppupuolella ikäihmisten hoivapalveluissa raportoitiin olevan laajoja rekrytointiongelmia. Tilanne on hiljalleen huonontunut etenkin kotihoidossa. Avoimna oleviin hoitajan tehtäviin ei ole ollut hakijoita. THL:n vanhuspalvelulain toimeenpanolain seurannan perusteella ympärivuorokautisen hoivan mitoitusvaateeseen on vastattu lähinnä lisäämällä hoiva-avustajien määrää. Hoitajien työpanosta on vapautettu välilliseen hoitotyöhön tehtävien järjestelyillä, ja välittömän työn tekemiseen on palkattu hoiva-avustajia. Mitoituksen nostaminen 0,7:ään vaatii kuitenkin edelleen henkilöstölisäyksiä, Lapin alueella tämä tarkoittaa 150 työntekijän lisäystä. Mitoitusta koskevan lainsäädännön mukaan 0,7:n henkilöstömitoitusta sovelletaan huhtikuusta 2023 alkaen.¹⁵

Mikäli hoiva-avustajia olisi saatavilla, heitä tarvittaisiin THL:n kyselyn mukaan Lapin hyvinvointialueelle seuraavan kolmen vuoden aikana yhteensä noin 250. Hoiva-avustajien määrää ja tehtävänkuvia rajoittavat kyselyn vastausten mukaan valvontaviranomaisten ohjeet ja kilpailutuksissa käytetyt kriteerit. Sekä julkiset että yksityiset palveluntuottajat haluaisivatkin mieluummin palkata sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöä. Palveluntuottajat käyttävät henkilöstön pito- ja vetovoiman parantamiseen pääsääntöisesti perinteisiä keinoja, kuten oppisopimuskoulutusta ja joustavia työaikajärjestelyjä. Muut keinot liittyivät esimerkiksi työnantajakuvan kehittämiseen ja palkkaan.¹⁶

Palvelujen integraation nykytila ja kehittämistoimet

Hajautuneesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kohti yhteisiä rakenteita

Lapin alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen pirstaleisuuden vuoksi alueella ei ole ollut systemaattista rakennetta yhteistyölle eikä yhteisen kehittämisen hallintamallia. Yhteisistä hoitoketjuista tai -kokonaisuuksista ei ole näin ollen voitu sopia. Sote-rakennemuutos Lapissa -hankkeessa (2020–2021) selvitettiin perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon heikkoa integraatiota ja syitä siihen. Jokaisella terveydenhuollon toimijalla on ollut omat tavoitteensa ja toimintamallinsa. Yhteinen tieto, esimerkiksi kuntien tai sairaanhoitopiirien omista hoitoketjumalleista, on ollut hajallaan ja saavuttamattomissa jo yksistään tietojärjestelmien moninaisuuden takia. Kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijat ja poliittinen johto ovat voineet itse määrittää ja päättää toiminnasta. Molemmilla sairaanhoitopiireillä ja niihin kuuluneilla kunnilla on ollut käytössä omat vakiintuneet ja tutkittuun tietoon pohjautuvat käytännöt. Laaja näkemys Lapin alueen kokonaisuudesta on kuitenkin puuttunut.¹⁷

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen lainsäädännön astuttua voimaan vuonna 2021 on yhdessä kehittämisen rakenne alkanut muotoutua, ensin väliaikaisen valmistelutoimielimen toiminnan myötä ja tällä hetkellä toimiala- ja toimielinorganisaation toiminnan myötä. Sosiaalialan ja terveystoimen toimialarakenne on siirtymävaiheessa selkeästi eriytetty, joten asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisessa tarvitaan vahvaa strategista johtamista ja strategisten painopisteiden toimeenpanoa ja juurruttamista operatiivisella tasolla. Hallintosäntö määrittelee hyvinvointialuejohtajalle sekä jokaiselle toimiala-, vastuualue- ja vastuuyksikköjohtajalle vastuun myös integraatiosta.¹⁸

Hyvinvointialuetta valmistellaan yhdessä hankkeiden kanssa

Sosiaalihuollon palveluissa siirrytään tulevien vuosien aikana rakenteeseen kirjaamiseen ja asiakastietojen tallentamiseen, joka sinällään tuottaa määrämutoista tietoa myös asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta. Tällä hetkellä sosiaalisen raportoinnin keinoin saatua laadullista tietoa, esimerkiksi tietoa palvelujärjestelmän puutteista, olisi mahdollista hyödyntää sosiaali- ja terveyspalvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation edistämiseksi, yksilölliseltä asiakastasolta laajemmalle strategiselle tasolle. Partasen ym. (2022) mukaan Lapista kuitenkin puuttuu rakenteellisen sosiaalityön tietokulttuuri, joka mahdollistaisi tämän. Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaiden entistä monimuotoisemmat haasteet ja tarpeet edellyttävät joka tapauksessa eri ammattikuntien ja tieteenalojen laaja-alaista toimimista rinnakkain ja yhdessä.¹⁹

Lapin hyvinvointialueella on kehitetty vuosien aikana eri hankkeissa sosiaali- ja terveyspalvelujen ja palvelutasojen välisiä, integraation mahdollistavia moniammatillisia keinoja ja malleja. Tällä hetkellä meneillään oleva hanketyö on kytketty hyvinvointialueen valmistelu- ja kehittämistyöhön.

Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistä tuetaan vahvistamalla yhdyspintatyötä

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan tehtäväksi on määritelty hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden (hytetu) edistäminen sekä yhdyspintatyö kuntien ja muiden tehtäväkentän sidosryhmien kanssa.¹⁸ Valmistelussa on kartoitettu hytetu-työn kokonaisuuteen ja vastuunjakoon liittyviä asioita sekä valmisteltu hytetu-tietopohjaa hyvinvointialueen strategiatyön ja vuoden 2023 talousarvion pohjaksi. Lisäksi on tarkoitus valmistella sekä hyvinvointialueen sisäistä hytetu-rakennetta (mukaan lukien päätöksenteko, työn organisointi ja resurssit) että hytetu-työn alueellista yhteistyörakennetta. Lapin alueellinen hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma on valmistelussa.²⁰

Palvelujen yhteensovittaminen ja toimintamallien yhdenmukaistaminen esimerkiksi kuntien sivistyspalveluiden tai valtion työllisyyspalveluiden kanssa on yksi strategiatyössä huomioitava asia. Yhteistyön onnistumisen mahdollistamiseksi tarvitaan muun muassa yhteisiä tahtoa ja tavoitteita, yhteisesti sovittuja menettelytapoja sekä toimivaa tiedonkulkua. Vuonna 2021 loppuneessa Sote-rakenneuudistus Lapissa -hankkeessa kartoitettiin järjestö-, sote- ja hytetu-toimijoiden yhteistyön hyvät toimintatavat ja käytännöt sekä kehittämishaasteet ja -ehdotukset.¹⁷ Järjestöjen ja hyvinvointialueen yhteistyön valmistelussa on alkuun keskitytty avustuskäytäntöjen valmisteluun, ja alueen yleiset avustusperiaatteet hyväksyttiin hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnassa. Valmistelua jatketaan muun muassa hyvinvointialueen ja järjestöjen yhteistyörakenteiden osalta.²⁰

Lapin hyvinvointialueen kaikkien eri palvelukokonaisuuksien strategiavalmistelussa on huomioitu matalan kynnyksen toiminnot, jotka edistävät hyvinvointia, terveyttä, arjen turvallisuutta sekä sosiaalista toimintakykyä. Strategialuonnoksessa on vuodelle 2023 esitetty kärkitoimenpiteitä, jotka liittyvät tilannearviossa tunnistettuihin väestön tarpeisiin ja hyvinvointivajeisiin.

Palveluketjujen määrittely alkamassa

Hyvinvointialueen valmistelun tilannekuvassa on huomioitu palvelujen yhteensovittamisen tarve jokaisella palvelualueella, myös muutoksessa olevissa, yhdyspinnolla toimivissa palvelukokonaisuuksissa, kuten kotoutumisessa ja työllisyyden hoidossa. Arviointihetkellä hyvinvointialueella on esimerkiksi kolme toimivaa perhekeskusta. Kehittämistyötä mallien kehittämisen ja juurruttamisen tiimoilta on tehty Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeen tuella 11 kunnassa. Lasten ja nuorten neuropsykiatristen häiriöiden palvelupolku laadittiin Lapin sairaanhoitopiirin alueella jo aiemmassa valmistelussa.²¹ Lapin sairaanhoitopiirin alueella aloitettiin myös mielialahäiriön ja masennuksen palvelupolkutyö.²² Tämä linkittää yhteen sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä pelastustoimessa tehtävän kiireettömän, kotiin annettavan ja päivystyksellisen sekä yhdyspinnassa kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tehtävän työn, joka edistää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.

Palveluketjutyö ei ole ollut systemaattista kummankaan sairaanhoitopiirin alueella, ja kuntakohtaisia eroja on. Yhteensovittamista on hidastanut myös tietojärjestelmien erilaisuus. Sote-rakenneuudistus Lapissa -hankkeessa tehtiin palveluketjujen hallintamallista nykytilakuvaus, jossa tarkasteltiin laajasti ratkaistavia haasteita. Haasteista osa on ratkennut uudistamislainsäädännön astuttua voimaan. Hankkeessa laadittiin myös hallintamallin periaatteet.¹⁷

Palvelujen integraation tasoa tarkemmin kuvaavia indikaattoreita on taulukossa 2.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon hoitoketjun hallintaa voivat kuvastaa pitkäaikaissairauksien vuoksi vuodeosastohoitoa tarvinneiden hoitajaksot, joita Lapissa oli maan keskitasoa enemmän. Kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastavat palasivat vuodeosastohoitoon kuukauden sisällä kotiutumisesta hieman koko maan tasoa harvemmin. Kotihoidon 75 vuotta täyttäneistä asiakkaista yli neljäsosalla oli päivystysalkuisia sairaalajaksoja. Asiakkaat palasivat takaisin kotihoitoon kahden kuukauden akuuttihoitajak-solta keskimääräistä hieman useammin.

Taulukko 2. Indikaattoritietoja palvelujen integraatiosta

Indikaattori	Pohjois-Pohjanmaa	Keski-Pohjanmaa	Kainuu	Lappi	Koko maa (vaihteluväli)
15 v täyttäneiden hoitojaksot vuodeosastolla astman vuoksi / 100 000 asukasta	43,8	80,6	18,8	31,3	25,1 (13,2–80,6)
15 v täyttäneiden hoitojaksot vuodeosastolla diabeteksen vuoksi / 100 000 asukasta	159,9	152,7	111,6	128,5	98,2 (46,0–159,9)
15 v täyttäneiden hoitojaksot vuodeosastolla keuhkohtaumataudin vuoksi / 100 000 asukasta	114,2	128,9	74,3	108,5	87,0 (44,8–166,5)
15 v täyttäneiden hoitojaksot vuodeosastolla sydämen vajaatoiminnan vuoksi / 100 000 asukasta	304,2	206,7	183,3	266,7	244,0 (144,5–448,1)
Kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastavan vuodeosastohoidon uusiutuminen 30 päivän kuluessa, % kotiutuneista	26,0	10,4	28,5	20,3	22,5 (8,4–28,7)
Skitsofreniapotilaan vuodeosastohoidon uusiutuminen 30 päivän kuluessa, % kotiutuneista, vakioitu	30,8	28,8	37,9	30,8	26,4 (15,0–37,9)
Koki palvelun sujuvaksi, % sosiaalipalveluita käyttäneistä *	59,0	55,6	58,3	54,5	51,6 (43,4–59,0)
Koki palvelun sujuvaksi, % terveyspalveluita käyttäneistä *	52,8	50,8	50,9	50,8	54,3 (49,5–60,8)
Kotihoidon asiakkaan tilanne 2 kk akuuttisairaanhoidon joutumisen jälkeen (takaisin kotihoidossa), % *	73,5	72,6	68,2	70,6	67,3 (37,7–77,8)
Kotihoidon 75 v täyttäneet asiakkaat, joilla päivystyksenä alkaneita sairaalajaksoja, % vastaavanikäisistä kotihoidon asiakkaista *	24,8	28,4	21,9	27,1	23,6 (10,8–32,6)
Päivystyskäynnit perusterveydenhuollossa (ml. yhteispäivystys) / 1 000 asukasta	509,1	305,9	409,2	829,7	448,9 (130,5–1082,4)
Terveyskeskuslääkärin vastaanotolla yli 10 kertaa vuodessa käyneet, % terveyskeskuslääkärin vastaanotolla käyneistä	0,7	0,3	0,2	0,7	0,6 (0,2–1,3)
Organisaatioiden välisen tiedonvaihdon toimivaksi kokeneet lääkärit, % vastanneista **					12,2

* 2020

** Potilastietojärjestelmät lääkärin työvälineenä -kyselytutkimus (THL) ajalta 2010-2021, tieto päivitetty 11.2.2022. Kohdejoukkona työikäiset, Suomessa asuvat ja potilastyötä tekevät lääkärit Lääkäriliiton rekisteristä. Käytettävissä vain koko maan tieto.

▲ Taulukossa esitetään palvelujen integraatiota kuvaavia indikaattoriarvoja Pohjois-Suomen yhteistyöalueen hyvinvointialueilla ja koko maassa. Indikaattoriarvot on saatu THL:n Sotokuva-palvelusta (sotokuva.fi). Luvut kuvaavat vuoden 2021 tilannetta. Poikkeukset on merkitty erikseen.

Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 4 §:n mukaan hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää.

Terveydenhuollossa hoitovajetta

Koronapandemian hallintaan liittyvät useat pakolliset tehtävät ja henkilöstöön liittyvät vaatimukset vaikuttivat osassa Lapin kuntia perusterveydenhuollon saatavuuteen sekä ehkäisevän terveydenhuollon toteutukseen.²³ Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle (VASA) -hankkeen selvityksen mukaan tilanne vaikutti eniten heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin sekä saamelaisten palveluihin.²⁴ Sote-rakennemuutos Lapissa -hankkeessa laadittiin saamenkielisten palveluiden tuottamisen yhteistyösuunnitelma ja -malli. Lisäksi valmistui suunnitelma hyvinvointialueen asukkaille ”yhden luokun periaatteella” tarjottavista digitaalisista palveluista.²⁵

Palvelujen ja hoidon saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseen sekä monialaisen ja -toimijaisen yhteistyön lisäämiseen liittyvää valmistelua on jatkettu Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa -hanketyönä. Moni alueen perusterveydenhuollon avovastaanotto on päässyt kehittämisessä eteenpäin ja saanut hoitojonoja purettua hankkeen tuella. Yksi Lapin hyvinvointialueen digitaalisista asiointipalveluista, Omaolo, on otettu käyttöön viidessä Lapin kunnassa, ja kuudessa on käyttöönotto meneillään.²⁶

Valvontaviranomaisen käsittelemistä kanteluista noin neljäsosa liittyi yhteyden saantiin tai hoitoon pääsyyn.²³ Lääkärin fyysiselle vastaanotolle pääsi viikon sisällä 43 prosenttia asiakkaista ja etävastaanotolle 61 prosenttia (taulukko 3). Alueen arvion mukaan tilastoinnissa on ollut ongelmia, ja siltä osin lukuja ei voida pitää luotettavina. Lääkärin vastaanottopalveluja riittämättömästi saaneiden osuus oli lähes koko maan tasoa (taulukko 4).

Hammaslääkärin vastaanottopalveluja riittämättömästi saaneiden osuus oli alueella noin viidennes palvelua tarvinneista (taulukko 3). Hammaslääkärillä kiireettömän asian vuoksi käyneistä potilaista 43 prosenttia odotti yli kolme viikkoa hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen.

Henkilöstön heikolla saatavuudella on suoraan vaikutusta myös palvelu- ja hoitoketjujen toimivuuteen. Ikäihmisten palvelujen henkilöstöpula kuormitti sekä Länsi-Pohjan että Lapin sairaanhoitopiirin alueella terveyskeskusten vuodeosastoja ja erikoissairaanhoidon osastoja. Tämä vaikeutti erikoissairaanhoidon toimintaa, kun työnjako ei perusterveydenhuollon kanssa toteutunut suunnitellusti ja esimerkiksi leikkausaikoja jouduttiin perumaan.²⁷ Lapin sairaanhoitopiirin sivuillaan ilmoittamat odotusajat leikkauksiin vaihtelivat kahdesta kuukaudesta noin kuuteen kuukauteen.²⁸ Tilanne parantui verrattuna edellisiin vuosiin.²³ Mehiläinen Länsi-Pohjassa hoitojonot saatiin purettua siirryttäessä vuoteen 2022, eikä yli kuuden kuukauden odotuksia ole.²⁹

Aikuissosiaalityössä palveluvajetta

Selvityksen mukaan (Partanen ym. 2022) asiakkaat eivät muun muassa resurssien puutteen vuoksi saa kaikkia aikuissosiaalityön palveluja. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja asiakassuunnitelmia tehdään Lapin eri alueilla vaillinaisesti, ja sen vuoksi asiakkaan monialainen palvelun tarve tai oikeus lakisääteiseen palveluun voi jäädä huomaamatta.³⁰ Sosiaalityön palveluja tarvinneista noin 40 prosenttia koki saaneensa niitä riittämättömästi (taulukko 4). Palvelujen järjestämisen yhdenvertaisuus ei toteudu, vaan Lapissa esiintyy suuria alueellisia eroja. Tämä huomioitiin alueen strategiatyössä, ja tavoitteena jatkossa on yhtenäistää palveluiden järjestämisen käytännöt ja työtavat kaikilla osa-alueilla sekä valtion ja kunnan eri yhdyspinnoilla. Tämä koskee myös saamenkielisten ja -kulttuurin mukaisten palveluiden saatavuutta.

Lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluissa yhdenmukaistettavaa

Vuonna 2021 oli Lapin keskussairaalassa 991 ja Mehiläinen Länsi-Pohjassa 399 synnytystä. Lapin hyvinvointialue on hakenut poikkeuslupaa synnytystoiminnan jatkamiselle Länsi-Pohjan keskussairaalassa ja Lapin keskussairaalassa toistaiseksi voimassa olevana.^{31,32}

Lapin alueella äitiysneuvolan määräaikaisten terveystarkastusten ja lastenneuvolan nelivuotiaiden laajojen terveystarkastusten peittävyys oli keskimääräistä parempi. Kunnittain oli kuitenkin suuriakin eroja; ne johtuivat muun muassa järjestämisen mallista tai kirjaamisen tavoista sekä palvelutarpeesta.

Hyvinvointialueella lähes kymmenen prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista koki, ettei päässyt koulukuraattorille lukuvuoden aikana yrittämisestä huolimatta. Tilanne oli aiempaan verrattuna huonontunut. Kouluterveydenhoitajalle yläkoululaiset sekä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat pääsivät paremmin kuin koulukuraattorille (taulukko 4).

Monialaisen kasvatus- ja perheneuvonnan käytössä oli Lapin kuntien välillä suurta vaihtelua. Osassa kunnista ei palvelua ollut tilastoitu lainkaan, osassa käyttöä oli hyvin runsaasti verrattuna koko maahan. Alueen mukaan vain neljässä kunnassa perheneuvolayksikkö muodostaa eheän palvelukokonaisuuden ja kolmessa kunnassa on toimiva perhekeskus. Viidennes alueella lapsiperhepalveluja tarvinneista koki saaneensa lapsiperheiden sosiaalipalveluja riittämättömästi, mikä oli selvästi vähemmän kuin maassa keskimäärin (taulukko 4).

Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa kehitetään alueella jo olemassa olevia perhekeskuksia ja tuetaan uusien keskustusten käynnistämistä ja kehittämistyötä.²⁶

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelun puutetta korvattiin sijaishuollon keinoin

Lapin sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrialle tulleiden läheteiden määrä nousi yhdeksän prosenttia, ja nuorisopsykiatrialle läheteitä tuli 26 prosenttia edellisvuotista enemmän. Hoidon tarpeeseen vastaaminen oli haasteellista nykyisillä resursseilla, ja hoitoon pääsy viivästyi. Tilannetta pyrittiin korjaamaan ostopalveluilla ja henkilöstön tekemillä lisätöillä.³³ Huomioitavaa on, että Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon ei ollut jonoja ja hoitoon pääsi heti.³⁴ Lapin hyvinvointialueen psykiatrian laitoshoidossa oli yli kaksinkertainen määrä 0–12-vuotiaita koko maahan verrattuna. Määrä oli suurempi myös 13–17-vuotiaiden osalta.

Pula sosiaalityöntekijöistä vaikeutti usean Lapin kunnan lastensuojelun lainmukaista toimintaa, ja määräaikojen noudattamisessa oli haasteita. Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi: vuonna 2019 ilmoituksia tehtiin noin 2 500 ja vuonna 2021 yli 3 000. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17-vuotiaiden määrä oli hie-man pienempi kuin edellisenä vuonna. Toisaalta toistuvasti sijoitettujen määrä oli kaksinkertainen verrattuna muuhun maahan. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen puutetta jouduttiin korvaamaan lastensuojelun sijaishuollon toimenpiteillä.²³ Lastensuojelun sosiaalityöntekijämitoitus astui voimaan 1.1.2022, ja sen myötä osa kunnista lisäsi sosiaalityöntekijöiden vakansseja. Avoinna olevia virkoja saatiin vain osin täytettyä, ja edelleen on kuntia, joissa ei ole ajoittain yhtään tai on vain yksi työntekijä.³⁵

Saamenkielisten ja saamen kulttuurin mukaisten palvelujen saatavuudessa oli edelleen puutteita. Esimerkiksi saamelaisyhteisön lapset, nuoret ja perheet eivät saaneet riittävästi tukea ja apua.³⁶

Ikääntyneiden palvelujen peittävydessä eroja

Hyvinvointialueen 75 vuotta täyttäneiden kotona asumista tukevien palvelujen peittävydessä oli suuria kuntien välisiä eroja. Vuonna 2020 säännöllisessä kotihoitossa olleiden osuus 75 vuotta täyttäneistä vaihteli 3:sta 29 prosenttiin. Omaishoidon tuen peittävyys 75 vuotta täyttäneiden osalta vaihteli myös kunnittain 4:stä 18 prosenttiin. Ikäihmisten kotihoitopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus oli alueella 43 prosenttia vuonna 2020 (taulukko 4), mikä oli enemmän kuin maassa keskimäärin. Hoiva-alan työvoimapulan vuoksi palveluja ei pystytty järjestämään aina tarvetta vastaavasti, ja niihin jouduttiin jonottamaan lähes kaikilla palveluketjun tasoilla. Tilanne vaihteli kunnittain, ja osa onkin pyrkinyt parantamaan saatavuutta eri keinoin.²³

Tehostetun palveluasumisen asukkaiden osuus 75 vuotta täyttäneistä pienentyi Lapissa, kuten koko maassa. Toisaalta vuosina 2018–2020 kasvoi niiden osuus, joilla kotihoito käy 90 tai yli 90 kertaa kuukaudessa. Tavallisen (yhteisöllisen) ja perhehoidon osuus oli vielä pieni.

Hyvinvointialueen valmistelussa on huomioitu ikärakenteen muutos sekä sen aiheuttama palvelutarpeen lisääntyminen. Lisäksi itsensä yksinäiseksi tuntevien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli maan korkein. Ikäihmisten ennakoiva toimintakyvyn ylläpitäminen ja hyvinvoinnin edistäminen vaikuttavat siihen, miten eri palvelujen tarve tulevina vuosina kehittyy. Tällä hetkellä palveluiden peittävyden suuri vaihtelu viittaa palveluiden kuntakohtaisiin erilaisiin järjestämistapoihin sekä myöntämisperusteisiin, joiden suhteen yhtenäistämistä ja kehittämistä tarvitaan. Ikäystävällinen Lappi -hankkeessa jatketaan aiemmissa ikäihmisten palveluihin kohdistuneissa hankkeissa tehtyä kehittämistyötä.³⁷

Vammaisten palveluissa eroavuuksia

Hyvinvointialueen valmistelun mukaan alueella on 6 500–7 500 vammaispalveluja tarvitsevaa asukasta, mikä on arviolta noin neljänneksen suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Muun muassa henkilökohtaisen avun 0–17-vuotiaita asiakkaita oli lähes kaksinkertainen määrä verrattuna muuhun maahan. Hyvinvointialuevalmistelun mukaan alueella on suuria eroja palvelujen järjestämisessä sekä asiakasprosesseissa. VASA-hankkeen selvityksen mukaan palvelurakenne on myös liian raskas – kevyemmille palveluille olisi tarvetta.²⁴ Henkilöstön saatavuusongelma koskee myös vammaispalveluja ja vaikuttaa palveluihin. 40 prosenttia vammaispalveluja tarvinneista ilmoitti saaneensa palveluja riittämättömästi, mikä oli jonkin verran maan keskiarvoa vähemmän.

Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa vajetta

Hyvinvointialueella mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarve on kasvussa. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 18–64-vuotiaiden määrä on kasvanut merkittävästi enemmän kuin koko maassa. Palvelujen saatavuudessa on hyvinvointialueen valmistelun mukaan aluekohtaista vaihtelua ja epätasapainoa.

Selvityksessä (Partanen ym. 2022) tulivat esille psykiatrian resurssivajeet, palvelujärjestelmien epäselvyys ja monimutkaisuus ja etenkin ikääntyvien asiakkaiden ”luukuttaminen”. Ikääntyneelle mielenterveys- ja päihdekuntoutujalle ei löydy palvelutarvetta vastaavaa asumismuotoa. Eri selvityksistä nousee esiin myös matalan kynnyksen palveluiden puute. Tämä heikentää mahdollisuuksia tavoittaa esimerkiksi huumeita käyttäviä nuoria ja aikuisia. VASA-hankkeessa haastateltujen asiantuntijoiden mukaan korvaushoidon asiakasmäärät ovat lisääntyneet ja lisätarvetta palveluille olisi.²⁴ Valvontaviranomaisen mukaan terveysneuvonta ja käyttövälineiden vaihtaminen oli pääosin järjestetty tarpeiden mukaisesti, mutta erikokoisten kuntien välillä oli vaihtelua.²³

Palvelujen taloudellinen ja fyysinen saavutettavuus haastavat Lapin asukkaita

Lapin alueella oli maan eniten 65 vuotta täyttäneitä, jotka olivat joutuneet tinkimään rahan puutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä. Korkeat asiakasmaksut haittasivat palvelun saantia sekä terveysettä sosiaalipalveluja käyttäneillä. Terveystuon palveluihin oli selvityksen (Orhanli ym. 2022) mukaan helpompi hakeutua kuin sosiaalipalveluihin. Toimeentulotuen osalta oli selkeästi alikäyttöä.³⁸

Lapin alueella hankalat matkat vaikeuttivat hieman enemmän kuin koko maassa terveyspalvelujen saatavuutta, sosiaalipalvelujen osalta matkat vaikeuttivat hieman vähemmän.

Rakenteellinen sosiaalityö Lapissa -hankkeen selvityksen mukaan palveluvajetta voi aiheuttaa myös asiakkaan epätietoisuus siitä, mistä ja miten apua voi hakea ja saada. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tietämättömyys toistensa osaamisesta ja tehtävistä hidastaa myös asiakkaan ohjautumista oikean palvelun piiriin.³⁰

Taulukko 3. Odotusaika perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin vastaanotolle (% kaikista kiireettömistä käynneistä)

	0-7 vuorokautta		8-14 vuorokautta		15-30 vuorokautta	
	Fyysiset asioinnit	Etäasioinnit	Fyysiset asioinnit	Etäasioinnit	Fyysiset asioinnit	Etäasioinnit
Kaikki palveluntuottajat	44	55	9	12	16	13
Helsinki	60	41	5	20	16	21
Itä-Uusimaa ^{1,2}	4-41	21-81	2-26	11-19	4-36	6-29
Keski-Uusimaa	60	78	12	7	11	5
Länsi-Uusimaa ¹	17-76	30-89	5-25	5-21	8-43	2-25
Vantaa ja Kerava ¹	43-71	62-73	4-12	11-15	10-24	10-15
Etelä-Karjala	26	28	19	11	23	13
Kymenlaakso	40	37	10	18	18	23
Päijät-Häme ²	22	16	6	7	11	7
Pohjois-Savo	38	59	16	20	27	18
Keski-Suomi ³	34	44	11	19	27	22
Etelä-Savo	42	31	9	14	15	13
Pohjois-Karjala	58	94	16	4	14	1
Pirkanmaa ³	43	57	9	14	21	19
Kanta-Häme	35	38	12	15	14	14
Etelä-Pohjanmaa	53	45	7	10	9	6
Varsinais-Suomi	42	57	10	13	18	18
Satakunta	57	57	11	15	13	12
Pohjanmaa ⁴	51	51	12	8	21	7
Pohjois-Pohjanmaa ⁵	36	43	8	11	15	12
Keski-Pohjanmaa ⁴	49	61	19	14	15	6
Kainuu	75	69	9	5	5	4
Lappi⁵	43	61	12	9	17	7

¹ Tiedot kunnittain, taulukossa ilmoitettu suurin ja pienin arvo

² Myrskylän ja Pukkilan kuntien tiedot sisältyvät Päijät-Hämeen lukuihin

³ Kuhmoisten kunnan tiedot sisältyvät Keski-Suomen lukuihin

⁴ Kruunupyyn kunnan tiedot sisältyvät Keski-Pohjanmaan lukuihin

⁵ Simon kunnan tiedot sisältyvät Pohjois-Pohjanmaan lukuihin

▲ Taulukossa esitetään odotusajat perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin vastaanotolle prosenttiosuutena kaikista kiireettömistä käynneistä tammi-toukokuussa 2022. Odotusaika lasketaan varhaisimmasta kontaktista toteutuneeseen käyntiin. Fyysiset asioinnit ja etäasioinnit on jaoteltu erikseen. Tiedot esitetään hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja kaikkien palveluntuottajien tasolla. Tiedot perustuvat THL:n Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus -tietoihin (Avohilmo).

Taulukko 4. Palveluja riittämättömästi saaneiden osuus palveluja tarvinneista

	Ei ole päässyt yrittämisestä huolimatta lukuvuoden aikana (%-osuus oppilaista tai opiskelijoista)				Vastaanottopalveluja riittämättömästi saaneiden osuus (%) palveluja tarvinneista			Palveluja riittämättömästi saaneiden osuus (%) palveluja tarvinneista			
	Koulu-kuraattorille	Kouluterveydenhoitajalle			Hoitaja-palvelut	Lääkäri-palvelut	Hammas-lääkäri-palvelut	Vanhusten kotihoito-palvelut	Vammais-palvelut	Lapsi-perhe-palvelut	Sosiaali-työn palvelut
	Yläkoulu 8. ja 9. lk	Yläkoulu 8. ja 9. lk	Ammatillinen oppilaitos 1. ja 2. vuosi	Lukio 1. ja 2. vuosi							
Koko maa	10	5	5	4	14	20	24	37	48	35	47
Helsinki	13	7	5	7	17	24	33	52	63	38	60
Itä-Uusimaa	10	6	10	6	14	20	27	38	51	24	45
Keski-Uusimaa	10	7	6	3	14	20	24	42	64	26	47
Länsi-Uusimaa	11	7	5	6	16	19	28	44	40	40	39
Vantaa ja Kerava	13	8	4	4	20	25	24	51	44	33	45
Etelä-Karjala	8	4	3	2	13	21	25	35	48	35	56
Kymenlaakso	5	4	4	0	13	19	23	34	55	20	38
Päijät-Häme	11	6	5	4	16	23	22	42	32	21	45
Pohjois-Savo	10	6	3	3	10	14	19	38	52	27	47
Keski-Suomi	14	5	6	5	11	17	23	32	66	44	48
Etelä-Savo	7	4	3	2	10	18	19	30	36	32	42
Pohjois-Karjala	9	6	6	6	16	23	24	32	43	22	35
Pirkanmaa	9	6	5	5	14	19	24	35	38	49	54
Kanta-Häme	10	5	4	3	11	17	19	40	50	43	47
Etelä-Pohjanmaa	7	4	6	3	9	14	14	24	33	29	36
Varsinais-Suomi	9	5	4	5	11	19	20	36	47	29	63
Satakunta	7	5	3	2	14	21	24	23	44	37	44
Pohjanmaa	9	5	3	7	13	22	23	28	61	33	45
Pohjois-Pohjanmaa	9	5	8	4	13	19	22	39	42	33	32
Keski-Pohjanmaa	7	4	4	3	11	15	22	26	42	25	36
Kainuu	10	5	4	2	14	23	32	40	48	28	53
Lappi	10	4	4	5	12	19	19	43	40	20	42

Yli maan keskiarvon

Maan suurin osuus

▲ Taulukossa esitetään palvelujen saannin riittämättömäksi kokeneiden osuus palveluja tarvinneista hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungissa ja koko maassa. Tiedot perustuvat THL:n Kouluterveyskyselyyn vuodelta 2021 ja kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSoten tutkimuskyselyyn vuodelta 2020.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, investoinnit ja rahoitus

Alueen kuntien talous kohentui valtion tukitoimien ansiosta

Lapin 21 kunnasta 17 saavutti ylijäämäisen tuloksen vuonna 2021. Tulorahoituksen riittävyyttä kuvaava asukaskohtainen vuosikate oli positiivinen kaikilla alueen kunnilla. Kolmea kuntaa lukuun ottamatta (Kemi, Tornio, Utsjoki) kuntien vuosikatteen riittivät kattamaan poistot ja arvonalentumiset. Asukaskohtainen vuosikate vaihteli 132 eurosta (Kemi) 1 807 euroon (Kittilä) asukasta kohti.

Kuntien tuloskehitykseen vaikuttivat merkittävästi valtion tukitoimet sekä verotulojen hyvä kehitys. Vuosina 2020–2021 valtio tuki kuntasektoria koronaviruspandemiasta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten ja tulonmenetysten vuoksi yhteensä yli 5 miljardilla eurolla. Kunnille ja kuntayhtymille on aiheutunut ylimääräisiä kustannuksia koronapotilaiden hoidon lisäksi mm. testauksesta, rokotuksesta sekä suojavarusteista. Vastaavasti epidemia on kasvattanut hoito- ja palveluvelkaa kiireettömän hoidon resurssien ja toiminnan karsimisen vuoksi.

Vuonna 2020 valtio kohdisti koronatuettujen kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin ja korotti kuntien osuutta yhteisöverosta 10 prosentilla. Lisäksi valtionavustuksia myönnettiin sairaanhoitopiireille, joista osa kohdisti avustuksia myös kuntien maksuosuuksiin. Vuonna 2021 valtio tuki kuntia peruspalvelujen valtionosuiden kautta edellisvuotta vähemmän ja jatkoi yhteisöveron määrääikaista 10 prosentin korotusta. Vastaavasti sairaanhoitopiirien tukemista jatkettiin edelleen myöntämällä avustusta Covid-19-kustannuksiin sekä alijäämän kattamiseen. Valtion koronatukien painopiste siirtyi kuntien osalta valtionavustuksiin, minkä lisäksi korvauksia maksettiin myös rajojen terveysturvallisuudesta aiheutuvista kustannuksista.^{39,40}

Vuonna 2021 Lappiin myönnettyt korotukset peruspalveluiden valtionosuuteen ja yhteisövero-osuuden korottamiseen olivat yhteensä 24,8 miljoonaa euroa (61,8 miljoonaa euroa vuonna 2020). Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiireille myönnettyt avustukset olivat vuonna 2021 noin 8,6 miljoonaa euroa (6,7 miljoonaa euroa vuonna 2020). Koronan vuoksi myönnettyt avustukset alueen kunnille olivat yhteensä 34,7 miljoonaa euroa vuonna 2021. Rajojen terveysturvallisuuteen hyvinvointialueelle myönnettiin korvauksia ensimmäisessä haussa yhteensä noin 2,4 miljoonaa euroa.^{39,40}

Valtion tukitoimien painopisteen siirtyminen valtionosuuksista avustuksiin vaikuttaa osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon nettokäyttökustannuksiin ja siten myös palvelukokonaisuuksissa tapahtuneisiin kustannustason muutoksiin.

Kuntataloustilaston raportointi uudistui vuoden 2021 alussa. Uudistus laajensi kuntien ja kuntayhtymien raportointivelvoitteita tarkentaen sosiaali- ja terveydenhuollon taloustietojen raportointia 17 tehtäväluokasta yli 60 palveluluokkaan. Palveluluokkakohtaisen raportoinnin aikataulua jouduttiin siirtämään kuntien raportoimissa tiedoissa havaittujen vakavien laatu- ja toimintamietojen johdosta, eivätkä nettokäyttökustannukset ole käytettävissä arvioinnin pohjana.

Sairaanhoitopiireillä erilaiset tulokset vuodelta 2021

Lapin sairaanhoitopiirin vuoden 2021 tilinpäätöksen toimintakate oli 10,5 miljoonaa euroa ja jäi jonkin verran pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Vuosikate pysyi lähes samana kuin vuonna 2020, ja se riitti kattamaan poistot ja arvonalentumiset. Osana vuoden 2021 tilinpäätöksen valmistelua sairaanhoitopiirin yhtymähallitus päätti palauttaa kunnille koronapotilaiden tutkimuksesta ja hoidosta tehtyä jäsenkuntalaskutusta noin 700 000 euroa sekä oikaista jäsenkuntalaskutusta noin 13,3 miljoonaa euroa. Kuntayhtymän vuoden 2021 ylijäämä oli lopulta 2,1 miljoonaa euroa, ja vuoden 2022 alussa sairaanhoitopiirillä oli taseessa kertyneitä ylijäämiä 13,7 miljoonaa euroa.⁴¹ Mahdolliset ylijäämät jaetaan jäsenkunnille peruspääoman suhteessa tilinpäätöksen 2022 yhteydessä.

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin erikoissairaanhoidon, lukuun ottamatta psykiatria, on tuottanut vuodesta 2017 alkaen Mehiläinen Länsi-Pohja Oy. Ulkoistussopimuksen voimassaoloajaksi on kirjattu 15 vuotta. Omistajakuntien ja Mehiläinen Oy:n perustaman yhteisyrityksen liikevaihto oli 60,2 miljoonaa euroa vuonna 2021. Liiketappioksi kirjattiin miljoonaa euroa.⁴²

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin vuoden 2021 tilinpäätöksen toimintakate oli lähes nelinkertainen verrattuna edelliseen vuoteen. Tulokseen vaikuttivat kuntayhtymälle maksetut koronakorvaukset. Vuosikate riitti kattamaan poistot ja arvonalentumiset. Sairaanhoitopiirin tilikauden ylijäämä oli noin 0,3 miljoonaa euroa. Vuosien aikana kertynyttä alijäämää on pyritty tasapainottamaan muun muassa ulkoistamalla osa toiminnasta. Vuoden 2021 lopussa oli kertynyttä alijäämää noin 9,2 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanolain 33 §:n mukaisesti kuntayhtymän jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueelle. Alijäämän kattamisesta on päädytty neuvottelemaan kuntayhtymän jäsenkuntien kesken.⁴³

Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä on tuottanut kehitysvammaisten erityishuollon Lapin alueella. Kuntayhtymän vuoden 2021 tilinpäätöksen toimintakate oli noin 1,8 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli 985 572 euroa, ja ylijäämäksi muodostui 1 152 171 euroa.⁴⁴

Sairaanhoitopiirien investoinnit toteutuivat alle arvioidun

Lapin sairaanhoitopiirin alkuperäinen investointiin varattu määräraha oli noin 67 miljoonaa euroa. Loppuvuodesta 2021 tehtyjen muutosten jälkeen varaus oli noin 64 miljoonaa euroa, ja lopullinen toteuma oli noin neljä miljoonaa euroa pienempi. Tästä 52,1 miljoonaa euroa kohdistui Lapin keskussairaalan lisärakennushankkeelle. Alkuperäinen kokonaiskustannusten raami tälle hankkeelle oli 144 miljoonaa euroa. Kustannusennusteiden perusteella raamin arvioitu ylitys on 10,4 miljoonaa euroa, ja tämä on huomioitu vuoden 2023 taloussuunnitelmassa. Muut vuoden 2021 investoinnit kohdistuivat muun muassa tilamuutoksiin, laitehankintoihin ja tietohallinnon investointeihin. Lapin keskussairaalan laajennushanke on synnyttänyt merkittävän tarpeen lainoitukselle. Vuonna 2021 sairaanhoitopiirin lainakanta lähes kaksinkertaistui ja oli vuoden 2021 lopussa 89,8 miljoonaa euroa.⁴¹

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin investointeihin varattu määräraha oli noin kolme miljoonaa euroa ja toteuma 200 000 euroa pienempi. Suurimmat kustannuserät kohdistuivat psykiatriatalon rakentamiseen ja muihin tilamuutoksiin, potilastietojärjestelmämuutoksiin sekä kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin.⁴³

Kolpeneen palvelukeskuksen investointien toteuma oli 1,6 miljoonaa euroa. Pääkohteita olivat uudisrakentaminen ja peruskorjaus.⁴⁴

Hyvinvointialueen investoinnit 2023–2026

Lapin hyvinvointialueen investointisuunnitelma on laadittu alueen sote-järjestäjiltä sekä pelastustoimelta saatujen tietojen perusteella. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen osasuunnitelmat sisältävä investointisuunnitelma kaudelle 2023–2026 on yhteensä 165 miljoonaa euroa. Esitykseen

on hyväksytty toiminnan turvaavat ja välttämättömät investoinnit alueen tekemän riskiarvioinnin perusteella. Suunnitelmasta on jäänyt pois muun muassa Lapin keskussairaalan laajennushankkeen II-vaihe.⁴⁵ Lapin hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 on noin 170 miljoonaa euroa. Lainanottovaltuus riittää kattamaan alueen investointisuunnitelman sisältämät investoinnit.⁴⁶

Investointisuunnitelma sisältää rakennusinvestointeja yhteensä noin 94 miljoonan euron edestä. Taloudellisesti merkittävin rakennusinvestointihanke on vuonna 2020 käynnistynyt Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaihe. Lisäksi suunnitelma sisältää kantasairaalan vapautuvien tilojen tilamuutoksia, muita hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloihin kohdistuvia tilamuutoksia ja perusparannuksia sekä laite- ja kalustohankintoja. ICT-investoinnit kohdistuvat asiakas- ja potilastietojärjestelmän uudistukseen, Lapin keskussairaalan uusien tilojen järjestelmiin sekä ensihoidon kenttäjohtojärjestelmän valtakunnalliseen uudistukseen.⁴⁵

Hyvinvointialue on lisäksi sitoutumassa vuokrahankkeisiin, joista merkittävimpiä ovat lapsi- ja nuorisokoti, ikäihmisten palveluasuminen ja kehitysvammaisten asumisyksikkö. Hyvinvointialueiden, HUSin ja Helsingin kaupungin asukaskohtaiset investoinnit suunnitelmakaudelle 2023–2027 esitetään kuviossa 4.

Palvelutarpeeseen suhteutetut sosiaali- ja terveydenhuollon menot olivat keskimääräistä korkeammat

THL:n vuonna 2022 julkaisemat tarvevakioidut menot vuodelle 2020 on laskettu päivitetyn tarvevakioinnin mukaisesti. Tarvevakioitujen menojen laskennassa käytetyt tarvekertoimet eroavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena olevien tarvekertoimien laskennasta, sillä edeltävissä tarkastellaan tarvetekijöiden ja palvelukäytön suhdetta samana vuonna ja jälkimmäisissä tarvetekijöiden ja tulevan palvelukäytön suhdetta. Vuonna 2020 sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenot olivat keskimäärin 3 497 euroa asukasta kohti koko maassa. Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenot olivat 4 182 euroa asukasta kohti eli 20 prosenttia korkeammat kuin maassa keskimäärin. Alueen palvelutarve oli yhdeksän prosenttia suurempi kuin maassa keskimäärin ja vastaavasti palvelutarpeeseen suhteutetut sote-menot 10 prosenttia korkeammat kuin maassa keskimäärin (kuvio 5).^{47, 48}

Hyvinvointialueelle siirtyvät kustannukset laskennallista rahoitusta matalammat

Valtiovarainministeriö on julkaissut syyskuussa 2022 hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat, jotka perustuvat vuoden 2021 alustaviin tilinpäätöstietoihin sekä vuoden 2022 talousarviotietoihin. Vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella tarkistetaan vielä lopullinen vuoden 2023 rahoitus, jonka perusteella hyvinvointialueiden rahoitukseen tehdään kertaluonteinen korjaus alkuvuonna 2024. Laskelmassa on huomioitu siirtyvien kustannusten lisäksi hyvinvointialueiden uudet tehtävät, hyvinvointialueindeksi ja palvelutarve. Yliopistosairaalalisä huomioidaan vasta vuoden 2024 rahoituksessa. Lapin hyvinvointialueen vuoden 2023 kokonaisrahoitus, joka kattaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen, on 869 miljoonaa euroa eli 4 924 euroa asukasta kohti. Alueen laskennallinen rahoitus on noin 908 miljoonaa euroa ja siirtymätasauksen osuus noin -39 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen siirtyvät kustannukset ovat siis laskennallista rahoitusta matalammat. Lapin hyvinvointialueen asukaskohtainen rahoituksen kasvu on 277 euroa vuoden 2022 rahoituksen tasoon verrattuna.⁴⁹

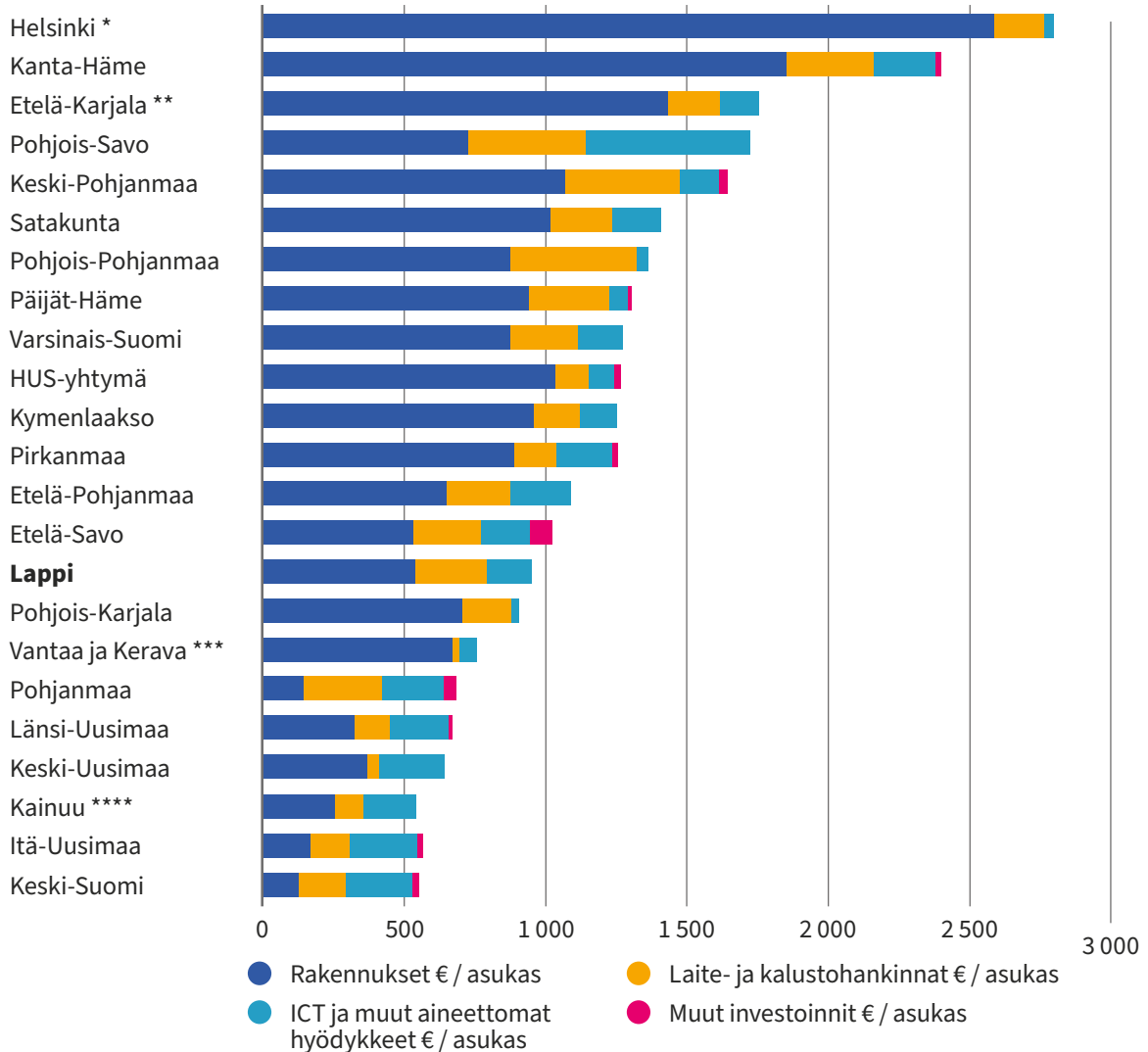
Lapin hyvinvointialueen väestön arvioitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve vuodelle 2023 on selvästi yli maan keskitason. Alueen rahoitusta kuitenkin kasvattavat rahoituksen muina kriteereinä käytettävät väljä asukastiheys, saamenkielisyys ja pelastustoimen rahoituksen määräytymistekijät. Alueen siirtyvät kustannukset ovat laskennallista rahoitusta matalammat, joten negatiivinen siirtymätasaus vähentää alueen rahoitusta siirryttäessä kohti täysimääräistä laskennallista rahoitusta.⁴⁸

Kahdelle päivystävälle keskussairaallalle rahoituslupaus

Syksyllä 2022 oli lausuntokierroksella hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetun lain 59 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan toistaiseksi voimassa olevana mahdollisuutena, että Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voisivat ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautista yhteispäivystysyksikköä sairaaloidensa yhteydessä. Nykyisen lain puitteissa tämä mahdollisuus on vuoden 2032 loppuun saakka.

Lapin aluehallitus esittää, että terveydenhuoltolain 50 §:ää (Kiireellinen hoito) tulisi muuttaa. Alueen tarve ylläpitää kahta yhteispäivystysyksikköä sairaaloidensa yhteydessä tulee myös turvata riittävällä tavalla rahoituksessa. Tämä tarve tulisi ottaa rahoituksen määräytymistekijöiden rinnalle.⁵⁰

Epävirallinen ministerityöryhmä linjasi 17.11.2022, että Länsi-Pohjan ja Savonlinnan keskussairaaloiden ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset valmistaudutaan korvaamaan vuodesta 2024 alkaen. Rahoituksen toteuttamistapa ratkaistaan erikseen jatkovalmistelussa.⁵¹

Kuvio 4. Investointisuunnitelma 2023–2027, pysyvät vastaavat ja investointeja vastaavat sopimukset (euroa asukasta kohti)

▲ Kuviossa esitetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen investointisuunnitelmien kokonaisuus vuosille 2023–2027 (euroa asukasta kohti); investointimenoihin sisältyvät pysyvät vastaavat sekä investointeja vastaavat sopimukset. Investointisuunnitelman vuosi 2023 on sitova, vuodet 2024–2026 ovat viitteellisiä. Vuoden 2027 luku sisältää investoinnit, joihin on sitouduttu vuoden 2023 aikana ja jotka jatkuvat suunnitelmakauden yli. HUS-yhtymä esitetään erillisenä organisaationa, eivätkä sen luvut sisälly Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuihin. Hyvinvointialueesta annetun lain mukaiset investointisuunnitelmat laadittiin nyt ensimmäisen kerran, minkä vuoksi ohjeistusta on voitu tulkita eri tavoin. Erityisesti hajanaisen järjestämisvastuun alueilla investointisuunnitelmat saattavat olla puutteellisia, sillä tietoja on koottu useilta järjestämisvastuullisilta organisaatioilta.

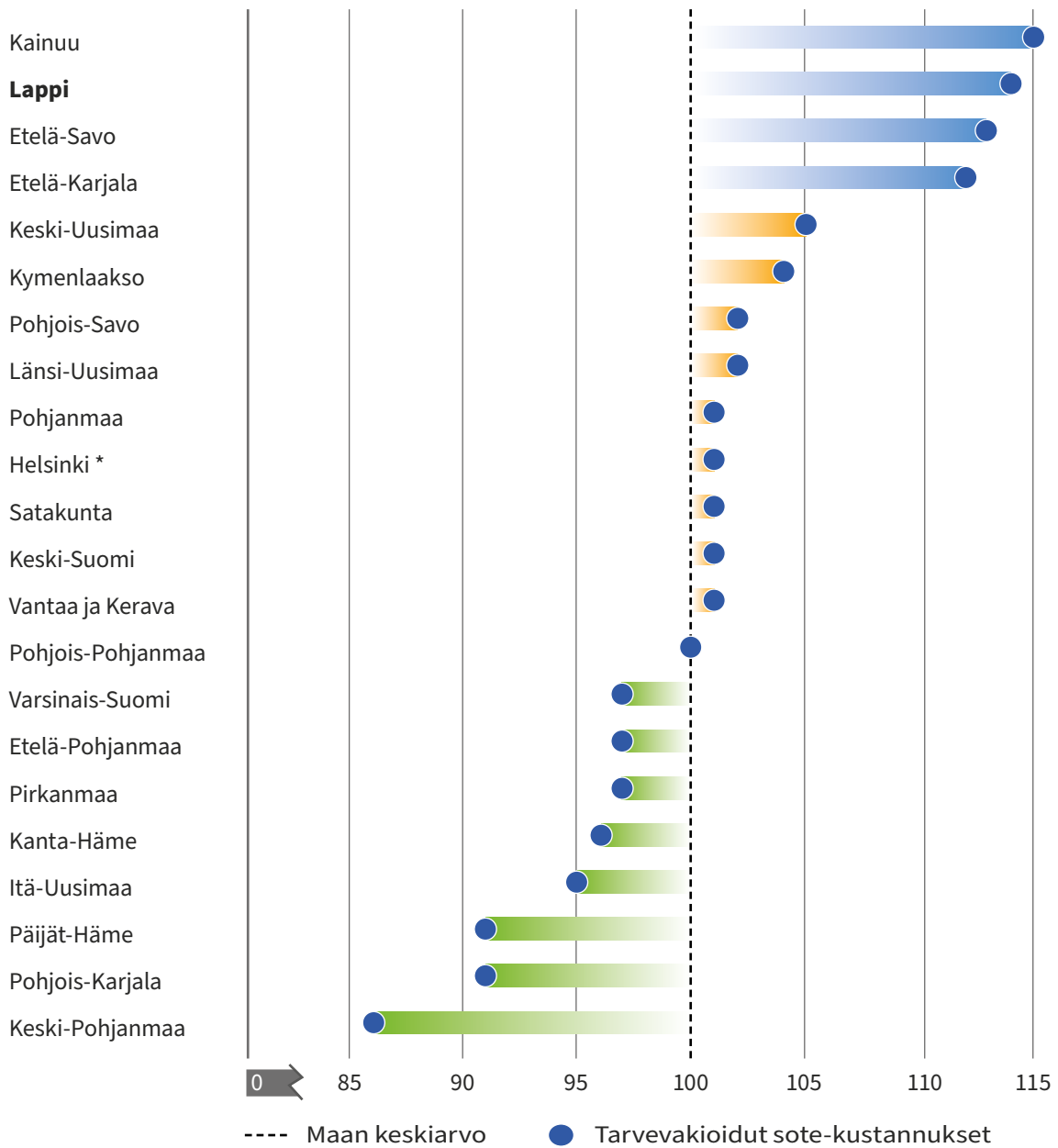
* Alustava tieto: Helsingin kaupungin talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2023–2025, ehdotus 7.11.2022, liite 3. Kaupunginvaltuusto 16.11.2022, esityslista. Laakson sairaalan investoinnista huomioitu Helsingin osuus.

** Alustava tieto: Etelä-Karjalan hyvinvointialue, aluehallitus 15.9.2022

*** Alustava tieto: Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, aluevaltuusto 22.11.2022, esityslista

**** Alustava tieto: Kainuun hyvinvointialue, aluehallitus 12.9.2022

Kuvio 5. Tarvekaioidut menot 2020, indeksi (Koko maa=100)

▲ Kuviossa esitetään hyvinvointialueittain tarvekaioidujen kustannusten poikkeama maan keskiarvosta (100). Mitä kauempana kustannuksia kuvaava palkkiviiva on keskiarvosta, sitä pienemmät tai suuremmat ovat alueen tarvekaioidut kustannukset. Tarvetekijöinä on huomioitu väestön ikä- ja sukupuolirakenne, sairastavuus ja sosioekonominen asema. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen Kuntatalous-tilaston vuoden 2020 tietoihin ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamiin kesällä 2022 julkaistuihin vuoden 2020 päivitettyihin tarvekertoihin.

* Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi

Menetelmät ja laatuseloste

Arvioinnin tietopohja

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laatima asiantuntija-arvio sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin määrällisen tietopohjan perustan muodostaa kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuusmittaristo (KUVA). Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä myös muita indikaattoritietoja sekä dokumenttiaineistoja hyvinvointialueiden, kuntayhtymien ja kuntien hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä. Arvioinnissa on hyödynnetty lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran ja aluehallintovirastojen valvontahavaintoja sekä muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä. Hyvinvointialueiden tilannekuvan tulkintaa on syvennetty ja täydennetty keskusteluissa, joita on käyty hyvinvointialueiden valmistelusta vastaavien toimielinten edustajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista järjestämisvastuussa vuonna 2021 ja 2022 olleiden kuntayhtymien ja kuntien edustajien kanssa.

Kansallinen KUVA-mittaristo ja Sotokuva-verkkopalvelu

KUVA-mittaristo on sosiaali- ja terveysministeriön sekä laajan asiantuntijajoukon yhteistyönä muodostettu noin 500 indikaattorin kokonaisuus. Mittaristoa käytetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen seurannassa, arvioinnissa ja ohjauksessa. KUVA-mittariston tarkoituksena on varmistaa STM:n ohjauksessa ja THL:n asiantuntija-arvioinnissa käytettävien tietojen yhdenmukaisuus, mikä on edellytys yhteisen tilannekuvan synnylle. KUVA-mittariston indikaattorit on ryhmitelty tehtäväkokonaisuuksiin ja ulottuvuuksiin; se tarjoaa tietoa muun muassa väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilasta sekä palvelutarpeesta, mutta myös palvelujen saatavuudesta, laadusta ja kustannuksista. Mittariston ylläpitämisestä ja kehittämisestä vastaa STM, mittariston teknisestä tuottamisesta puolestaan THL.

Sotokuva (entinen Tietoikkuna) on THL:n kehittämä ja ylläpitämä verkkopalvelu, jossa esitetään KUVA-mittaristoon sisältyvät indikaattorit hyvinvointialueittain. Verkkopalvelu poimii mittaristoon kuuluvat indikaattorit THL:n tilastopalvelu- ja indikaattoripankki Sotkanetistä. Sotokuva on suunnattu erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän seuranta-, ohjaus- ja arviointityöhön osallistuville asiantuntijoille ja hyvinvointialueiden edustajille, mutta se on avoimesti käytettävissä kaikille KUVA-mittaristosta kiinnostuneille käyttäjille. Verkkopalvelussa KUVA-mittaristosta on käytettävissä kaksi eri tietopohjaa, päivittyvä ja kiinnitetty. Ne vastaavat kahteen eri käyttötarpeeseen. Päivittyvässä tietopohjassa indikaattorit päivittyvät vapaasti vuoden mittaan ja mittariston indikaattoreista näkyvät aina tuoreimmat saatavilla olevat luvut. Kiinnitettyssä tietopohjassa mittariston indikaattorien päivittyminen on keskeytetty Sotekuvassa niin, että se kuvaa THL:n asiantuntija-arvion laatimisen aloitusajankohdan tilannetta: indikaattoreista esitetään vuoden ajan ne luvut, jotka olivat käytettävissä tietopohjan kiinnittämisen hetkellä. Palvelu on saatavilla kolmella kielellä: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen arviointi perustuu pääsääntöisesti julkisesti ja avoimesti saatavilla olevaan tietoon. Käytetyt indikaattoritiedot ovat puolestaan saatavissa THL:n Sotekuva-verkkopalvelusta (KUVA-mittaristo) ja Sotkanetistä (THL:n kaikki indikaattorit). Muut tilastotiedot on merkitty erillisin viittein. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot löytyvät lähdeluettelosta. Valviran ja aluehallintovirastojen valvontahavaintoraportit ovat avoimesti saatavissa arvioinnin verkkosivuilta. Muusta tietopohjasta poiketen alueiden edustajien kanssa käydyt keskustelut eivät ole julkisia. Yhteiset keskustelut tarjoavat arviointiin syventäviä näkökulmia kunkin alueen erityispiirteistä ja keskeisistä palvelujen järjestämiseen liittyvistä haasteista ja ratkaisuisista. Alueiden edustajilla on myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

Tavoitteena on, että arvioinnissa käytetyt indikaattoritiedot ovat luotettavia ja ajantasaisia. KUVA-mittariston tietojen ajantasaisuutta seurataan THL:ssä ajantasaisuusmittarin avulla. Kesäkuussa 2022, kun tietopohja kiinnitettiin, noin 70 prosenttia indikaattorien tiedoista oli vuodelta 2021 tai 2022. Ajantasaisuutta seurattessa tulee huomioida, etteivät kaikki KUVA-indikaattorit päivitty vuosittain; useimmat kyselyaineistoihin perustuvat indikaattorit päivittyvät joka toinen vuosi. Vuosittain päivittyvien indikaattorien viivästyminen johtuu usein tietojen toimitusvaikeuksista.

Vuoden 2022 arvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota käytettävien indikaattoritietojen laatuun ja laatu- puutoksia kuvaavien indikaattorikohtaisten lisätietojen saatavuuteen. Indikaattoreita, joissa on merkittäviä laatu- puutteita, ei ole käytetty alueen arvioinnissa. Kuntataloustilaston raportoinnin uudistumisesta johtuvien vakavien laatu- puutosten ja tietojen julkaisuaikataulun muutosten vuoksi nettokäyttökustannustietoja ei ole hyödynnetty vuoden 2022 asiantuntija- arvioinnissa. Puutteet ovat rajoittaneet hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden yhteistarkastelua.

Käynnissä oleva kehittämistyö

Tiedolla johtamista kehitetään ja tiedon tuotantoa uudistetaan käynnissä olevassa Toivo-ohjelmassa (Tiedolla johtaminen päätöksenteon ja palvelujen kehittämisen tukena). Ohjelman Virta-hankkeessa kehitetään hyvinvointialueiden tiedolla johtamista sekä määrittellään alueellisen tilannekuvan yhdistävä ja kansallisesti vertailukelpoinen vähimmäistietosisältö. Valtava-hankkeessa kehitetään kansallisten viranomaisten tietotuotantoa. Vuosina 2021–2024 KUVA-mittaristokokonaisuutta kehitetään Valtava-hankkeessa vastaamaan aikaisempaa paremmin vaikuttavuusperusteisen ohjauksen ja arvioinnin tarpeisiin. Samalla KUVA-mittariston ja vähimmäistietosisällön tietoja yhteensovitetään soveltuvin osin.

Lisätietoa arvioinnista ja tietopohjasta: thl.fi/arviointi

Käynnissä oleva kehittäminen (Toivo-ohjelma): <https://soteuudistus.fi/tiedolla-johtaminen>

Indikaattoriarvot Sotekuvassa: sotekuva.fi

Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet: sotkanet.fi

Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto

Hyvinvointialueen hallinnollinen ja toiminnallinen rakentuminen

1. Sote-uudistus. Kansallinen tilannekuva saavutettavilla väreillä. [Verkkolähde](#).
2. Lapin hyvinvointialue (2022). Strategialuonnos. [Verkkolähde](#).
3. Lapin hyvinvointialue (2022). Hallintosääntö. [Verkkolähde](#).
4. Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto 2.5.2022 § 59. [Verkkolähde](#).
5. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 29.6.2022 § 175. [Verkkolähde](#).

Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja riittävyys

6. Lapin hyvinvointialue (2022). Hyvinvointialueen aluehallituksen henkilöstöjaosto. Selvitys Lapin hyvinvointialueelle siirtyvästä henkilöstöstä. [Verkkolähde](#).
7. Lapin hyvinvointialue (2022). Strategialuonnos. [Verkkolähde](#).
8. Lapin aluehallintovirasto (2022). Lapin aluehallintoviraston valvontahavaintoraportti tulevan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta ja laadusta vuonna 2021. [Verkkolähde](#).
9. Hiltula, M., Liikanen, S.-L., Kemppainen, T. & Kostamo-Pääkkö, K. (2022). Sosiaalihuollon ammattilaiset Pohjoisella YTA-alueella 2021. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Lapin yliopisto. [Verkkolähde](#).
10. Töitä tarjolla, tekijää kaivataan – Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveysalan resurssikeskus helpottamaan alueen hoitajapulaa -hanke. Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveyspalvelujen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. [Verkkolähde](#).
11. Lapin sairaanhoitopiiri. 2. osavuosisikatsaus ajalta 1.1.–30.6.2022. [Verkkolähde](#).
12. Lapin ammattibarometri II/2022. [Verkkolähde](#).
13. Lääkäriliitto (2021). Terveyskeskusten lääkäritilanne 2021. [Verkkolähde](#).
14. Tervia osuuskunta. [Verkkolähde](#).
15. Kehusmaa, S. & Alastalo, H. (2022). Vanhuspalveluihin on palkattu lisää hoiva-avustajia, lähi- ja sairaanhoitajien määrä ennallaan. Tutkimuksesta tiiviisti 36/2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Verkkolähde](#).
16. Kainiemi, E., Kauppinen, S. & Kehusmaa, S. (2022). Hoiva-avustajia halutaan palkata lisää – esteenä heikko saatavuus. Tutkimuksesta tiiviisti 45/2022. [Verkkolähde](#).

Palvelujen integraation nykytila ja kehittämistoimet

17. Sote-rakenneuudistus Lapissa -hanke 2020–2021 (2021). Loppuraportti ja liitteet. [Verkkolähde](#).
18. Lapin hyvinvointialueen hallintosääntö (2022). [Verkkolähde](#).
19. Partanen, A., Leinonen, J. & Lindh, J. (2022). Rakenteellisen sosiaalityön tietokäytännöt ja kehittämisen paikat Lapissa. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. [Verkkolähde](#).

20. Lapin hyvinvointialue (2022). Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen ja järjestöyhteistyö. [Verkkolähde](#).
21. Lapin sairaanhoitopiiri (2021). Lasten ja nuorten neuropsykiatristen häiriöiden palvelupolku. [Verkkolähde](#).
22. Lapin sairaanhoitopiiri. Perusterveydenhuollon yksikön ohjausryhmä (2021). Palvelupolku suunnitelma 11.8.21. [Verkkolähde](#).

Yhdenvertaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

23. Lapin aluehallintovirasto (2022). Lapin aluehallintoviraston valvontahavaintoraportti tulevan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta ja laadusta vuonna 2021. [Verkkolähde](#).
24. Viitanen, J., Ruohonen, T., Nylander, O., Nakari, P. & Wester, T. (2022). VASA-hanketiivistelmä erityisryhmien palveluvelasta. [Verkkolähde](#).
25. Sote-rakenneuudistus Lapissa -hanke 2020–2021 (2021). Loppuraportti. [Verkkolähde](#).
26. Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa (2021). Oma-arvioinnin raportointi. Lapin hyvinvointialue. [Verkkolähde](#).
27. Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä (2021). Yhtymähallitus 8.11.2021 § 209. [Verkkolähde](#).
28. Lapin sairaanhoitopiiri (2022). Leikkauksiin pääsyn odotusaikoja. [Verkkolähde](#).
29. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri (2022). Hoitoonpääsy. [Verkkolähde](#).
30. Partanen, A., Leinonen, J. & Lindh, J. (2022). Rakenteellisen sosiaalityön tietokäytännöt ja kehittämisen paikat Lapissa. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. [Verkkolähde](#).
31. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 12.10.2022 § 298. Poikkeuslupahakemukset synnytystoimintaan. [Verkkolähde](#).
32. Mehiläinen Länsi-Pohjan vuosi 2021. [Verkkolähde](#).
33. Lapin sairaanhoitopiiri. Tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021. [Verkkolähde](#).
34. Erikoisalakohtaiset hoitoonpääsytiedot Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirissä. [Verkkolähde](#).
35. Hiltula, M., Liikanen, S.-L., Kemppainen, T. & Kostamo-Pääkkö, K. (2022). Sosiaalihuollon ammattilaiset Pohjoisella YTA-alueella 2021. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Lapin yliopisto. [Verkkolähde](#).
36. Mäkitalo, M. (2021). Saamelaisten lasten, nuorten ja perheiden erityisen vaativan tuen tarve. Pohjoinen osaamis- ja tukikeskus, tarvekartoitus. [Verkkolähde](#).
37. Ikäystävällinen Lappi – Kotona turvallisesti tulevaisuuden kodeissa 2022–2023. Hankesuunnitelma. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske) ja Lapin hyvinvointialue (2021). [Verkkolähde](#).
38. Orhanli, E., Ahola, M. & Partanen, A. (2022). ”Ensin ei ylpeyteni antanut lähteä” Selvitys rovaniemeläisten ruoka-avunsaajien hyvinvoinnista, tuen tarpeista sekä palvelujärjestelmän katvealueista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja, 47. [Verkkolähde](#).

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, investoinnit ja rahoitus

39. Koronavirusepidemian kustannusten korvaukset. [Verkkolähde](#).
40. Kunnille maksetut koronatuet. [Verkkolähde](#).
41. Lapin sairaanhoitopiiri. Tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021. [Verkkolähde](#).

42. Mehiläinen Länsi-Pohjan vuosi 2021. [Verkkolähde](#).
43. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri. Vuoden 2021 tilinpäätös ja toimintakertomus. [Verkkolähde](#).
44. Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä. Vuoden 2021 tilinpäätös ja toimintakertomus. [Verkkolähde](#).
45. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 8.11.2022 § 343. Lapin hyvinvointialueen investointisuunnitelmaesitys vuosille 2023–2026. [Verkkolähde](#).
46. Valtiovarainministeriö 16.6.2022. Tiedote. Valtioneuvosto päätti hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2023. [Verkkolähde](#).
47. Tarvevakioidut menot. [Verkkolähde](#).
48. Sote-palvelujen rahoituksen ja tarvetekijöiden tutkimus. [Verkkolähde](#).
49. Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat. [Verkkolähde](#).
50. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 2.10.2022 § 333. Lausunto voimaanpanolain muuttamisesta. [Verkkolähde](#).
51. Valtiovarainministeriö. Tiedote 17.11.2022. Muutoksia tulossa hyvinvointialueiden rahoituslakiin vielä tällä hallituskaudella. [Verkkolähde](#).

Ä'sštobddi-a'rvvõs

Käazzkõstaarb šõddmõõžž miälgeet oudâs viiggee'l pue'rrvââjmmõõžž, tiõrvâsvuõđ da staanvuõđ

Lappi pue'rrvââjmmõõžž occneei, kõskkmeârssa jäänab puõcci da âkkõõvâm meer še peäss jeä'tõ'kke jee'res jännmi jäänab reâuggpââ'st'te'mesvuõđ diõtt. Čarrõõttâmriiskâst da miõltiõrvâsvuõttvuâđlânji reâuggpââ'st'te'mesvuõttjeältõõggâst âarrai nuõr liâ kõskkmeârssa jäänab. Vue'kk tätt pue'rrvââjmmõõžž riâššâd õõu'dab jäänab vaakteeinallšem integrõsttum vuâđtää'zz käazzkõõzzid, leša še resursâ'sted jäänab puki meerjoouki pue'rrvââjmmõõžž, tiõrvâsvuõđ da staanvuõđ oudâsviikkõ'šše di raavâs õhttsažtuõjju koo'ddi da kuälmad sektoirin.

Ää'rbvuâlaž täimmvu'vddjuâggain jâ'ttjumšâ

Lappi pue'rrvââjmmõõžž alttad täimmjumšes ää'rbvuâlaž täimmvu'vddjuâggain da käazzkõõsvu'vddjuâggain, kää'tt jää'kkat änn'jõž puõccihâiddamvuõ'di kâ'ddraajid. Vuu'dest haa'leet nääi't tuõrvvâd vaaldšum riâššâm-vasttõõžž serdd da juâtkkjeei käazzkõõspuu't'tõõžž juâtkkjummuš. Juâtkast kuâđđai ärvvõõllâmnalla, mä'htt tuejjuum rä'tkkummuš vuei'tlvâstt õõutverddsâž da integrõsttum käazzkõõzzi riâššmõõžž.

Vuu'd strategiahämmsest lij lokku valddum vaiddsânji jee'res toi'mmjee'ji vuâssadvuõtt käazzkõõzzi plaanumšest. Teaddceâklõõsvu'vdden ä'sšnekvuõtt- da tuâjjažkâ'ddkiõõččlâsttmõõžž, vaakteeivuõđ da tällõõžž tää'ssteâdd pa'ldde lij kaggum šiõgg jââ'dtummuš. Piõdggallšem sosiaal- ja tiõrvâsvuõttuâl riâššmõõžž noorrmoš õhttân toi'mmjeei obbvõõttân õõlgaž pukin jââ'dtummuž taazzin õđnummuž di muttâž vuei'tlvâsttmõõžž.

Änn'jõžvue'kkâ'rvvõõžž vuâđald toobdstum kõskksab strategia tiu'ddepiijmmõõžž njõnnâž õhttne pue'rrvââjmmõõžž, tiõrvâsvuõđ da staanvuõđ tuârjjumšâ da oudâsviikkõ'šše. Käazzkõstaarb šõddmõõžž kiččlet meälged jeä'rbi mie'ldd tuârjje'e'l puârnsab oummui täimmampâstlvažvuõđ da vuâssadvuõđ. Päärnai da nuõri miõl pue'rrvââjmmõõžž õõu'deet laa'čkles mä't'tõõtti- da mä't'tõõttâmhuâl di õ'httesuâvtõllum miõltiõrvâsvuõttkääz- kõõzzin.

Pue'rrvââjmmõõžž strategia looplaž priimm'mõš cõõjõõđi ekka 2023. Priimm'mõõžž mâŋŋa jâ'tt'teei programmtuâj äänn se'st jeä'rbi mie'ldd täimmjummuž õ'httesuâvtummuž taarbid, vuâđđkääzzkõõzzi raaveem da käazzkõõsrajjâž kie'ppummuž. Programmtuâj lij äi'gğtaul mie'ldd rajjum vuä'nikpišttjen, tiu'ddepiijmmõõžž nu't säärne'e'l veekk takai jäänab ääi'j. Täâž kuõskee'l vuu'dest lij tuejjuum tu'mmstõk ä'sšnekmäâusai õhttnâttmõõžžâst. Vu'vddhalltõs lij še priimmâm puârnsab oummui dommhââid da jälstemkääzzkõõzzi miõttâmvuâđ.

Silteemvää'jjuõtt vuäitt puu't'ted käazzkõõsvää'jjuõđ

Pue'rrvââjmmõõžž dest lij vää'nn âlddsin pukin sosiaal- ja tiõrvâsvuõttuâl ämmat-tuâjllain. Tuâjppue'rrvââjmmõõžž da rekrytâsttmõ'šše liâ koo'ddin da kâ'ddõhttõõzzin valddum äännmõ'šše jee'resnallšem kuânst. Õhttsaž-tuâj jiâ vue'jjest leäkku leämmaž, tä'lk tuâjju'vddi liâ keâšttõõttâm tuâjllain. Uu'ccbi koo'ddi vue'kk lij leämmaž samai lää'đes, gu ouddmiârkkân puk sosiaaltuâj lij leämmaž o'dinakai tuâjlla väärast. Spesiaalsilttummuž ij leäkku nârrjam õcnjaž ä'sšnekvõõžž diõtt. Vaaldâšm-mõõntõõllmõõžž silttumšest liâ vuäittam lee'd vää'n, di tâ'l ä'sšnee'kk käazzkõõsrose'ss ij leäkku ouddnam. Õhttân strateegnallšem linjõssân vuu'dest lij-i raajjâđ toi'mmjeei silttummuž oudâsviikkõõžž maallid. Riâššmõõžž vasttõõžž cõõjõõttmõš šuurab võudda vuei'tlvâstt še konsultaatio vue'lgaž kõddsin organisaatio se'st. Tuâjjažkââ'dd ää'nem- da kie'ssemviõkkuejje'e'jid viiggâž oudâs ää'n obb vuu'd vääras.

Pue'rrvâijjamvuu'di alteen kääzkkõsintegraatio occnjaž

Lappi vuu'dest lij oudâst jõnn va'žžtõs õhttnâ'tted da riâššâd ravvsab vuâđđtää'zz kääzkkõõzid tarbbvuâđđsânji. Kääzkkõsraajsest teä'ddââvv tän poodd ravvsânji spesiaalpuõccihâidd. Pue'ttiäi'j sosiaal- ja tiõrvâsvuõttkõõskõs-ha'ñkkõs lij õõudâam koo'ddi vuâđđtää'zz kääzkkõõzzi integraatiod, veâl liâ kuuitâg jiânnai õõu'deemnalla. Vuu'd âlgg meärtõõllâd õ'httesuâvtemnallsem rââstçuõppi vuâđđtää'zz kääzkkõõzid gu vuâđđ- da spesiaal-tää'zz kääzkkõõzid. Muä'dd kääzkkõsobvuõđ liâ ju'n âârrmõõžžâst, mâta puârrsab oummui kääzkkõsobvuõtt, koon plaanummšest liâ lokku valddum õhttõsoolâžtuâj strateeglaž kuei'mmvuõđ. Pue'ttiäi'j sosiaal- da tiõrvâsvuõttkõõskõs-ha'ñkkõstuâjj lij kiidsânji mie'ldd pue'rrvâijjamvuu'd valmštõõllmõõžžâst.

Vuâžžamvuõđâst jõnn jeä'rdõõz vuu'd koo'ddi kõõskâst

Pue'rrvâijjamvuu'di âlddsin pukin kääzkkõõzzin liâ vää'jjuvõđ kääzkkõõz taarbid vuei'nee'l. Õõutverddsazvuõtt ij pukin vue'zzin teâuddjõõv. Vuei'vvääššlânji vää'jjuvõtt puâtt tuâjjiõkkvää'jjuvõđâst, muđoi vânnas resuursin le'be vaakteeivuõđ mie'ldd rââžžes toi'mmjem-maallin. Vuu'd kääzkkõsraajâs lij še lo'sses da spesiaalpuõccihoiddu teä'ddõõvvi. Pue'rrvâijjamvuu'd strategiahämmsesst lij-i õhttân täävtõssân resuursi mettummuš da tõi optimâsttmõš meer kääzkkõstaarbi meâldlânji, ko'rjjei oudbeä'lnn cõggi tâimmjummsa da vuâđđtää'zz kääzkkõõzid.

Lappi Pue'ttiäi'j sosiaal- ja tiõrvâsvuõttkõõskõs-ha'ñkkõõzžâst viiggât oudâs jeä'rbi mie'ldd ääv-vuâsttavâlddmõõžži tâimmjummuš. Täävtõssân lij hââid vuâžžamvuõđ pue'rummuž nu't, što kirrsâ'ttem hoiddu peâss neä'ttel se'st hââid taarb ärvvtõõllmõõžžâst. Hoiddu piâssmõš lij loppee'jj 2022 mie'ldd puârrnam, jeä'rben tõin koo'ddin, koin ha'ñkkõstuâjj lij leâmmaž tuârjje'mmen oudâsviikkâmтуâj. Piârkkõõskõõzzi oudâsviikkâmõš ouddan še ha'ñkkõõz tuârjjeõõzzin, da vuu'd koo'ddin pâ'jjel peä'liâ mie'ldd. Oudâsviikkâmsâimmõõzžâst lij ee'ttkâsttmõš koo'ddi sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzkkõõzzin di çuõvtõskääzkkõõzzin, spesiaalpuõccihââidast, organisaatioin, sie'brrkoo'ddin di sää'mtee'ggest.

Pue'ttiäi'j sosiaal- ja tiõrvâsvuõttkõõskõs-ha'ñkkõõzžâst ðiççlet pue'reet ohjjummuž sää'mkiõõllsaid da sää'mkulttuur meâldlaž kääzkkõõzid. Tuâj vue'lnn lij jeä'rbi mie'ldd sää'mkiõõllsaž piârkkääzkkõõzzi di miõltiõrvâsvuõtt-da peâneekääzkkõõzzi kääzkkõspääljestuâjj. Ha'ñkkõõstuâjj till'lââvv še puârrsab oummui kääzkkõõzzi oudâsviikkâmõšše, ko'st jue'tket jeä'rbi mie'ldd ääi'jbi ha'ñkkõõzzi puâđõõzzi ðiddjummuž. Digitaal'laž kääzkkõõzzi ha'ñkkõõsvue'zz tuârjjeõõzzin Lappi koo'ddid lij valddum âânnmõšše jeä'rbi mie'ldd Omaolo-palvelu da Pyydä apua-puâluz.

Kuei't suutk pIRR pei'vvrõõ'tti hospitaal teäggõõz valmštõõlat

Šuurmõs pie'kk Lappi koo'ddin õõsti pâi'lpääccõsnallsem puâđõõz ee'jjest 2021. Täâz vaakite jeä'rben riikk mâ'hsem ko'rvvõs ii'jji 2020–2021 koronaviruspandemiast šõddmid kuulid di miõttlõs piidpuâttji oudâsviikkâmõš. Lappi puõccihâiddamvu'vdd õõsti pâi'lpääccõsnallsem puâđõõz ee'jjest 2021, da tõn tä'zIma nârrjam âlddsin 14 miljoon eeu'r pâi'lpääccõs jue'jjest vuâzzlažkoo'ddid vuâđđkapitaal kõskkvuõđâst tillpââ'j loppân. Länsi-Pohja puõccihâiddamvuu'd puâđõs ee'jjest 2021 leäi lääi'veld pâi'lpääccõsnallsem, ja sen tä'zImest leäi kumulatiivlaž vue'llpääccõs nu't 9 miljoon eu'rred. Vue'llpääccõz kâttmõššân liâ alttuum sagstõõllmõõžž vuâzzlažkoo'ddi kõõsk. Mehiläinen Länsi-Pohja võ da vuä'msteeikoo'ddi õhttsažpõrggâz jäärnaçvaajtõs ee'jjest 2021 leäi 60,2 miljoon eu'rred. Jäärnaçhää'vjummsen kee'rjees miljoon eu'rred.

Pue'rrvâijjamvuu'd sosiaal- da tiõrvâsvuõtt-tââim di peâlštemtââimi investâ'sttemplaân pâjja 2023–2026 liâ õhttse'žze 165 miljoon eu'rred. Tällõõzžlânji miârkteei raajâminvestâsttmõš lij ee'jjest 2022 alttuum Lappi kruughospitaal šuu'reemha'ñkkõõz I-podd. Plaân âânn se'st lââ'ssen jeä'rbi mie'ldd vuâđđpuõccipõõrt pâđđnee'i sõõ'ji sâä'jjmuttsid. ICT-investâsttmõõžž till'lâ'vve jeä'rbi mie'ldd ä'sšneç- da puõcciteâtriâžldõõgg oodumša. Pue'rrvâijjamvuu'd lij lââ'ssen çõnnõõttmen vuâkrrha'ñkkõõzid, koin pukin miârktee'jab liâ päärnaž- da nuõripõõrt, puârrsab oummui kääzkkõõsälstummuš da oudnemvâkksai jälstemjuâggas.

Ee'jjest 2020 Lappi sosiaal- ja tiõrvâsvuõttuâl nettkuul le'jje 4 182 eu'rred jâlstei mie'ldd, 20 prosee'nt šuurab gu jânnmest kõskkmeä'rin. Vuu'd kääzkkõõzz tarbb leäi åå'u'c prosee'nt šuurab gu jânnmest kõskkmeä'rin da vastteenalla kääzkkõstarbbsa õ'hte suåvtum soti-kuul 10 prosee'nt šuurab gu jânnmest kõskkmeä'rin.

Čõhčmannu 2022 teågtõslasklmi mie'ldd Lappi pue'rrvââjjamvuu'd ee'jj 2023 obbeågtõs, kää'tt kätt sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl di peålštemtååim, lij 869 miljoon eu'rred le'be 4 924 eu'rred jâlstei mie'ldd. Lappi vuu'd meer ärvvtõllum sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl kääzkkõstarbb ekka 2023 lij čõlggsånji pã'jjel jânnam kõskktää'zz. Vuu'd teågtõõzz šõddad meer kääzkkõstarb låå'ssen teågtõõzz jee'res kriteerân åå'nnemnellšem meä'rtõ-vvåmtuejjei mãta jålstemsuõkkådvuõtt. Tåt tuejjad Lappi pue'rrvââjjamvuu'd teågtõõzzåst čõ'rstemnellšem, tõ'st huõlkani jânnam kõskktää'zz õll'jab tarbbpõõššinallšmõttum kuulin, vuu'd la'skķeemnellšem teågtõs lij serddjeei kuuli õll'jab. Nu't vuu'd teågtõs šõrran kõskkvuõđåst jee'res vuu'did.

Vee'rjete'mes ministerä'rttel linjjii skamm-mannust 2022, što Länsi-Pohja kruugghospitaal pirrsuutk pi'stti pei'v-vrõõttmõõžž tuõ'll'jummses šõddi kuulid valmštõõđåt ko'rvveed ee'jjest 2024 åå'ljee'l.

Äššitobdeearvuštállâm

Palvâlustáárbu lasanem hitoduvvoo oovdedmáin pyereestvaijeem, tiervâsvuodâ já torvolâšvuodâ

Laapi pyereestvaijeemkuávlu kiäppáneijee, eenâb ko enâmist koskâmiärálvvt pyeccee já puárásmuvvee aalmugviehâ meid sirdâšuvá pargonavcâttesvuodâ keežild iäláttâsân eenâb ko enâmist koskâmiärálvvt. Olgoštemriiskâst já mielâtiervâsvuodâ keežild pargonavcâttesvuotâiäláttâsâst leijee nuorah láá eenâb ko enâmist koskâmiärálvvt. Tile hástá pyereestvaijeemkuávlu ornid ain ovddist vaigutteijeb integristum vuáđutääsi palvâlusâid, mut meid resursistid eenâb puoh aalmugviehâjuávhui pyereestvaijeem, tiervâsvuodâ já torvolâšvuodâ ovdedem várás sehe noonâ oovtâstpaargon kieldâiguin já kuálmád sektoráin.

Ärbivuávâlijn toimâviđđodâhjuávvoijn joton

Laapi pyereestvaijeemkuávlun aalgât tooimâs ärbivuávâlijn toimâviđđodâhjuávvoijn já palvâlusviđđodâhjuávvoijn, mii nuávdit táálái pyecceetipšompirrâduvâi kieldâraajid. Tánávt kuávlust lii aagâ turvid haldâšum ornimkenigâsvuodâ sirdem já koskâttes palvâluspyevtitem jotkum. Puátteevuodâst páácá árvuštállâmnaál, et maht tohnum čuávdus taha máhđulâžžân oovtâviärdâsij já integristum palvâlusâi ornim.

Kuávlun strategiahmmitâsâst lii valdum huámâšumán viđđáht jieškote-uv tuáimei uásâlâšvuotâ palvâlusâi vuáváámist. Tiäduuttum olesvuottân äššigâsvuotâ- já pargoviehâhárjáneme, vaigutteijeevuodâ já ruttâtuálu täsitiädu paaldân lii loptejum šiev hovdim. Piäđgu sosial- já tiervâsvuotâtipšo ornim čokkim ohtân tuáimee ubâlâšvuottân váátá, et puoh hovdimtääsih uđâsmuveh já taheh nubâstus máhđulâžžân.

Tááláá tile árvuštállâm vuáđuld aiccum tehálmumos njunoštoomah strategia tooimâniejâmist lohtâseh pyereestvaijeem, tiervâsvuodâ já torvolâšvuodâ tuárjumân já oovdedmân. Ulmen lii, et palvâlustáárbu lasanem hitoduvvoo iärrás lasseen tuárjumáin elilâm ulmui toimâmnavačâ já uásâlâšvuodâ. Párnái já nuorâi mielâ pyereestvaijeem ovdeduvvoo ollâtâsâsijn uáppee- já uápuiluuhâmtipšoin já oohân heiviittum mielâtiervâsvuotâ-palvâlusâiguin.

Pyereestvaijeemkuávlustrategia lopâlâš tuhhiitem sirdui ihán 2023. Tuhhiitem maŋa joton vyelgee ohjelmpargo ana sistees iärrás lasseen táárbuid heiviittiđ tooimâid oohân, vuáđupalvâlusâi nanodem já palvâlusráhtus kepidem. Ohjelmpargo äigitavlu lii vuávâjum uánihâžžân, tooimâniejâm alnees ušom ááiján čielgâsávt kuhheeb. Taan áášân lohtâs kuávlun miärdâs äššigâsmáávsui ohtâlistmist. Kuávluhaldâttâs lii meid tuhhiittâm elilâm ulmui päikkitipšo já aassâmpalvâlusâi miedettemvuáđustâsâid.

Mättimvânivuotâ sáttá šoddâid palvâlemvânivuodâ

Pyereestvaijeemkuávlust lii vânivuotâ masa puoh sosial- já tiervâsvuotâtipšo áámmâtlijn. Pargopyereestvaijeempargo já rekrytistem várás láá kieldâin já kieldâovtâstuumijn valdum kiävtun jieškote-uvlágân vyevih. Oovtâstpargo ij keevâtlávt lah lamaš, pic pargoadeleijeeh láá kištottállâm pargein. Uccâ kieldâi tile lii lamaš eromâš raše, ko ovdâmerkkân puoh sosialpargo lii lamaš ovtâskâs pargest kiddâ. Eromâšmättim ij lah čoggâšum, tondiet ko äššigâstábâhtusah láá nuuvt uccáá. Haldâttâhmonâttállâm mättimist-uv láá sáttám leđe vááijuvvuodâh, já ton keežild äššigâs palvâlusproosees ij lah ovdânâm. Ohtân strategisâžžân linjiimin kuávlust lii-uv vuávdâ pyereest tuáimee mättim ovdedem myensterijđ. Ornim kenigâsvuodâ sirdum stuárráb kuávlun taha máhđulâžžân meid konsultistem vyeligis kozzâšâin organisaatio siste. Pargovievâ toollâm- já kiäsuttemvyeimitahheeh ovdeduvvojeh tääl ubâ kuávlun várás.

Pyereestvaijeemkuávlu tooimâ älgidijn palvâlusintegraatio lii uccáá

Laapi kuávlust lii oovdâst stuorrâ hástu ohtâlistid já ornid nanosub vuáđutääsi palvâlusâid tárboid vuáđudum vuovviin. Palvâlusráhtusist tiáduvvoo eidu tääl nanosávt spesialpyecceetipšo. Puátteevuodâst sosial- já tiervâsvuotâkuávdáš-haahâ lii ovdedâm kieldâi vuáđutääsi palvâlusâi integraatio, vala lii kuittâg ennuv ovdedempargo. Kuávlu kalga miáruštállâd taid rastačyeppee vuáđupalvâlusâid, moh šaddeh heiviittum oohân, sehe vuáđu- já speshaltääsi palvâlusâid. Motomeh palvâlusubâlâšvuodah láá jo vuáđudum, tego elilâm ulmui palvâlusubâlâšvuotâ, mon vuáváamist láá valdum huámášumán ovtâsteijeeasepargo strategisiih kyeimivuodah. Puátteevuodâ sosial- já tiervâsvuotâkuávdáš-hahâpargo lii čovgâdávtt fáárust pyereestvaijeemkuávlu valmâštálmist.

Finnimvuodâst stuorrâ iáruh kuávlu kieldâi kooskâst

Palvâlustáárbu uáinust pyereestvaijeemkuávlu masa puoh palvâlusâin lii vânivuotâ. Oovtâviárdásâšvuotâ ij puoh oosij peeleeest olášuu. Váldunjuolgâduslávtt vânivuotâ šadda pargovyeimivânivuodâ keežild, mudoi vájugâš resursij keežild tâi tondiet ko toimâmyenstereh láá vaigutteijeevuodâst peeleeest hiájuh. Kuávlu palvâlusráhtus lii meid lussâd já tiáduv spesialpyecceetipšo. Pyereestvaijeemkuávlu strategiahampiittâsâst lii-uv ohtân ulmen resursij mittom já toi optimismem aalmugvievâ palvâlustáárbu miáldásávt, tivodeijee tooimâin estee toimáid já vuáđutääsi palvâlussâid.

Laapi Puátteevuodâ sosial- já tiervâsvuotâkuávdáš-haahâ oovded iárrás lasseen ávusvuástávldimij toimâm. Ulmen lii pyeredid tipšom finnimvuodâ nuuvtt, et huáputtes tipšon piásá oho siste tipšo táárbu árvuštálmist. Tiipšon lii peessâm loppâivveest 2022 pyerebeht, eromâšávt tain kieldâin, main hahâpargo lii lamaš tuárjumin ovdedempargo. Ovdedemviärmáduvâst láá fáárust ovdâsteijeeh kieldâi sosial- já tiervâsvuotâpalvâlusâin sehe čuovviittâspalvâlusâin, spesialpyecceetipšoost, ornijduvâin, servikuudijn já sämitiggeest.

Puátteevuodâ sosial- já tiervâsvuotâkuávdáš-haavâst lii ulmen pyeredid äššigâsâi stivrim sâmikielâlijd já sâmmilii kulttuur miáldâsâid palvâlussâid. Joodoost lii iárrás lasseen sâmikielâlâš perâpalvâlusâi já mielâtiervâsvuotâ- já uáiváditteepalvâlusâi palvâluspâlgispargo. Hahâpargo čuácá meid elilâm ulmui palvâlusâi oovdedmân, mast juátkoo iárrás lasseen oovdeb haavâi puátusij ruotâsmittem. Digitallij palvâlusâi hahâuásáduv torjuin Laapi kieldâid lii valdum kiávtun iárrás lasseen Omaolo-palvâlus já Pyydä apua (Piivde iše)-teddilempuállu.

Kyevti pirrâmpiäiválii koccee pyecceeviäsu ruttâdem lii valmâštállâmnaál

Stuárráamus uási Laapi kieldâin uulij paijeelpásulii puátusân ive 2021. Toos vaiguttii eromâšávt staatâ mäksim sajanmáksu iivij 2020–2021 koronaviruspandemiast šoddâm koloi várás sehe viárupuáđui lasanem. Laapi pyecceetipšopirrádâh uulij paijeelpásulii puátusân ive 2021, já ton tásusân čoggâšum masa 14 miljon euro paijeelpáácu ušom juáhhoov jeessânkieldâid vuáđu-uáiviomáduv mielâ tilipaje loopâst. Länsi-Pohja pyecceetipšopirráduv puáđus ive 2021 lâi ucánjáhháá paijeelpásulâš, já ton tásusist lâi kumulativlâš vuálápáácu suullân 9 miljon eurod. Vuálápáásu luávdim várás láá algâttum ráđádâlmeh jeessânkieldâi kooskâ. Mehiläinen Länsi-Pohja oy já omâsteijee kieldâi ohtsâširâttâs kävppijoto ive 2021 lâi 60,2 miljon eurod. Kävppitáppun kirjeui miljon eurod.

Pyereestvaijeemkuávlu sosial- já tiervâsvuotâtoimâ sehe piáluštemtoimâ investistemvuávám pajan 2023–2026 lii ohtsis 165 miljon eurod. Ruttâtuálulávtt merhâšitteemus huksiminvestistem lii ive 2022 algâttum Laapi kuávdášpyecceeviäsu vijđedemhaavâ I-muddo. Vuávám ana sistees meiddei iárrás lasseen vuáđupyecceeviäsu kuárusin päccee viistij sajenubástusâid. ICT-investistemeh čyecih iárrás lasseen äššigâs- já pyecceetiätuvuáháduv uudâdmân. Pyereestvaijeemkuávlu lii ton lasseen čoonnâsmin láiguhavváid, main merhâšitteemusah láá páárnâš- já nuorâipiikki, elilâm ulmui palvâlusassâm já ovdânemvâduvulij aassâmohtádâh.

Ive 2020 Laapi sosial- já tiervâsvuotâtipšo nettomanoh liijii 4 182 eurod oovttâ ässee kuáttâ, 20 prosenttid alebeh ko enâmist koskâmiárlávtt. Kuávlu palvâlustáárbu lii oovce prosenttid stuárráb ko enâmist koskâmiárlávtt já sämmânáál palvâlustáárbu mielâ heiviittum soti-manoh 10 prosenttid alebeh ko enâmist koskâmiárlávtt.

Čohčâmáánu 2022 ruttâdemrekinistmij miel Laapi pyereestvaijeemkuávu ive 2023 ubâlâšruttâdem, mii luávdá sosial- já tiervâsvuotâtipšo sehe piáluštemtooimâ, lii 869 miljon eurod ađai 4 924 eurod ässee kuáttá. Laapi kuávu aalmugvievâ árvuštállum sosial- já tiervâsvuotâtipšo palvâlustárbu ihán 2023 lii čielgâsávt stuárráb ko eennâm koskâtääsi. Kuávu ruttâdemmere lasseet aalmugvievâ palvâlustáárbu lasseen ruttâdem eres kriterin kevttum miärášumetaheeh tego ässeesaahâdvuotâ. Taan keežild Laapi pyereestvaijeemkuávu ruttâdem lii spiehâstuvlâš, tondiet ko tast peerusthánnáa et kuávu tárbustáđásmittum manoh láá alebeh ko enâmist koskâmiärálvâ, te kuávu rekinistmân vuáđuduvvee ruttâdem lii aaleeb ko sirdâšuvvee koloh. Tot meerhâš tom, et kuávu ruttâdem lassaán ko verdid eres kuávlod.

Epivirgálâš ministerpargojuávkku linjij skammâmáánust 2022, et Länsi-Pohja kuávdášpyecceeviasu pirrâmpiäiválii kosáttuv paijeentolâmist šaddee koloid kalga rahttâttâđ mäksid ive 2024 aalgâ rääjijst ovdâskulij.

Áššedovdiárvalus

Bálvalusdárbbu lassáneami gohčet ovddidemiin buresveadjima, dearvvašvuoda ja dorvvolašvuoda

Lappi buresveadjinguovllu álbmot, man mearri geahppána, buohcá eanet go gaskamearálaččat ja boarásmuvvi álbmot maiddá báhcá ealáhahkii eanet go eará báikkiin riikkas bargonávccahisvuoda dihtii. Eanet go gaskamearálaččat, gávdnojit nuorat, geain lea olgguštuvvanriská ja geat báhcet bargonávccahisvuoda ealáhahkii mielladearvvašvuoda geažil. Dilli hástá buresveadjinguovllu ordnet ain beaktilabbo, integrerejuvvon vuodđodási bálvalusaid, muhto maiddá resurseret eanet buot álbmotjoavkkuid buresveadjima, dearvvašvuoda- ja dorvvolašvuoda ovddideapmái ja nana ovttasbargui gielddaiguin ja goalmát sektoriin.

Johtui árbevirolaš guovlojuoguin

Lappi buresveadjinguovlu álggaha doaimmaidis árbevirolaš doaibmajuoguin ja bálvalusguovlojuoguin, mii čuoovu dálá buohccedikšunbiriid gielddarájáid. Guovllus háliidit ná dorvvastit, ahte ordenovddasvástádusa sirdin dáhpáhuvvá kontrolla vuollásažžan ja ahte bálvalusbuvtadeapmi joatkašuvvá gaskkalduvakehtá. Dás duohko báhcá árvoštallan láhkai, mot čoavddus dahká vejolažžan ovttaveardásaš ja integrerejuvvon bálvalusaid ordnema.

Guovllu strategiijahápmosis lea vuhtiiváldojuvvon viidát iešguđet doaibmiid oasálašvuohta bálvalusaid pláneimis. Váldočuozáhahkan áššehas- ja bargoveahkavásáhusa, váikkuhusaid ja ekonomijja dássedeattu lassin, lea loktejuvvon buorre jodiheapmi. Biedggos sosiála- ja dearvvašvuoda fuolahusa ordnema čohkken oktan, doaibmi ollisvuohtan, gáibida ahte buot jodiheami dásit ođasmuvvet ja ahte nuppástusat dahkkojit vejolažžan.

Dálá dili árvoštallama vuodul dovđájuvvon dehálamos strategiija ollašuttima geažit laktásit buresveadjima, dearvvašvuoda ja dorvvolašvuoda doarjumii ja ovddideapmái. Bálvalusdárbbu lassáneami figget goahcat earret eará doarjumiin eallilan olbmuid doaibmanávccaid ja oasálašvuođa. Mánáid ja nuoraid miela buresveadjima ovddidit buriin oahppi- ja studeantafuolahusain ja oktii heivehuvvon mielladearvvašvuoda bálvalusaiguin.

Buresveadjinguovlostrategiija loahpalaš dohkkeheapmi sirdašuvai jahkái 2023. Dohkkeheami maŋŋá álgá prográmmabargu, mii sisttisdoallá earret eará doaimma oktiiheiveheami dárbbuid, vuodđobálvalusaid nannema ja bálvalusráhkadusa geahpedeami. Prográmmabargui ášahuvvon áigetávval lea oanehisáigásaš, ollašuttin dani-nassii doalvu sakka eanet áiggi. Dán hárrái guovllus lea dahkkon mearrádus áššehasmávssuid ovttaiduhhtimis. Guovllustivra lea maiddá dohkkehan eallilan olbmuid ruoktodikšuma ja ássanbálvalusaid miedihanákkaid.

Jus máhtus leat váillit, dat sáhtá dagahit bálvalusváilli

Buresveadjinguovllus lea váili masá buot sosiála- ja dearvvašvuoda fuolahusa ámmátolbmui. Bargodearvvašvuoda bargui ja rekryteremii leat gielddain ja gielddaovttastumiin váldán atnui iešguđetlágan vugiid. Ovttasbargu ii praktihkas leat gávdnon, muhto baicca bargoadit leat gilvalan bargiin. Smávva gielddaid dilli lea leamaš erenomáš rašši, daningo ovdamearkka dihtii buot sosiálabargu lea leamaš ovttaskas bargiid veagas. Sierramáhttu ii leat čoggon, go áššehasadáhpáhusat leat leamaš unnán. Hálddahasmeannudeami máhtusge leat sáhtán leat váillit, goas áššehasa bálvalanproseassa ii leat ovdánan. Okta strategiijalaš háltelinjá guovllus leage hábmet buriid máhtu ovdánahttima málliid. Ordenovddasvástádusa sirdašuvvan stuorát guvlui dahká vejolažžan maiddá konsulteret vuollegis šielmmáin organisašuvnna siskko-bealde. Bargoveaga bissuma barggustis ja barggu geasuhusa ovddidit dál oppa guovllu várás.

Buresveadjinguovllu álggahettiin bálvalusintegrašuvdna lea unnán

Lappi guovlu lea deaivideamen stuorra hástalusa ovttaiduhttit ja ordnet nannosabbo vuodđodási bálvalusaid dárbbuid vuodul. Bálvalusráhkadusas deattuhuvvo dál nannosit sierrabuohccedikšu. Boahhtevuođa sosiála- ja dearvvašvuodaguovddáš-fidnu lea ovddidan gielddaid vuodđodási bálvalusaid integrašuvdna, muhto ain leat ollu áššit, maid galgá ovddidit. Guovlu galgá meroštallat rasttildeaddji bálvalusaid, mat heivehuvvojit oktii, ja maiddá vuodđo- ja sierradási bálvalusaid. Muhtin bálvalusollisvuodát leat juo leahkimin, dego eallilan olbmuid bálvalusollisvuolta, man plánemis leat vuhtiiváldán doaimmalaš oktavuodabarggu guoibmevuodaid. Boahhtevuođa sosiála- ja dearvvašvuodaguovddáš-fidnobargu lea nannosit mielde buresveadjinguovllu válmmaštallamis.

Juvssahahttivuođas stuorra erohusat gielddaid gaskkas

Buresveadjinguovllu masá buot bálvalusain leat váillit bálvalusdárbbu ektui. Ovtaveardásašvuolta ii ollašuva buot osiin. Váldooasis váili lea čuovvumuš das, go bargoveahka lea unnán, muđui váilevaš resurssain dahje doaimmamálliin, mat eai doaimma beaktilit. Guovllu bálvalusráhkadus lea maiddá lossat ja deattuha sierrabuohccedivššu. Buresveadjinguovllu strategijahápmosis leage oktan mihttomearrin muddet resurssaid mihtuid ja optimeret daid álbmoga bálvalusdárbbuid mielde, divvu doaimma sajis eastadeaddji doaimman ja vuodđodási bálvalusaide.

Lappi Boahhtevuođa sosiála- ja dearvvašvuodaguovddáš-fidnus ovddidit earret eará rabasvuostáiváldimiid doaimma. Mihttomearri lea buoridit divššu oazžuma nu, ahte hoahpohis dikšui beassá vahku siste dan maŋŋá, go divššu dárbu lea árvoštallon. Dikšui leat beassan buorebut jagi 2022 loahpageahčen, erenomážit dain gielddain, gos fidnobargu lea leamaš doarjumin ovddidanbarggu. Bearašguovddážiid ovddideapmi ovdána maiddá fidnu doarjagiin, ja badjel bealli guovllu gielddain leat mielde. Bearašguovddážiid ovddideapmi ovdána maiddá fidnu doarjagiin, ja badjel bealli guovllu gielddain leat mielde. Ovddidanfierpmádagas leat ovddasteaddjit gielddaid sosiála- ja dearvvašvuodábálvalusain sihke čuvgehusbálvalusain, sierrabuohccedivššus, organisašuvnnain, searvegottiin ja sámedikkis.

Boahhtevuođa sosiála- ja dearvvašvuodaguovddáš-fidnus figget buoridit ohcaleami sámegielat bálvalusaide ja sámi kultuvrra mielde heivehuvvon bálvalusaide. Jođus leat earret eará sámegielat bearašbálvalusaid ja mielladearvvašvuoda- ja gárihuhttinávnnasbálvalusaid bálvalanbálggesbargu. Fidnobargu čuohcá maiddá eallilan olbmuid bálvalusaid ovddideapmái, mas jotket earret eará ovddit fidnuid bohtosiid ruohtastuhttima. Digitála bálvalusaid fidnoasi doarjagiin Lappi gielddaide leat váldán atnui earret eará Omaolo-bálvalusa ja Pyydä apua -boallu (Bivdde veahki).

Válmmaštallamin guovtti birrajándora gohcci buohcceviesu ruhtadeami

Stuorámuš oassi Lappi gielddain ožžo jagi 2021 badjelbáza bohtosa. Dása váikkuhii erenomážit stáhta buhtadus jagiid 2020–2021 koronapandemiija dagahan goasttádusaide ja positiivalaš vearrosisabođu ovdánupmi. Lappi buohccedikšunbire juvssai badjelbáza bohtosa jagi 2021, ja dan dásádahkii čoggon masá 14 miljovna euro badjelbáza juhkkovjuvoš miellahttogielddaide vuodđokapitála mielde ruhtadoallobaji loahpas. Länsi-Pohja buohccedikšunbire bohtosis jagi 2021 lei binnáš badjelbáza, ja dan dásádagas lei kumulatiivvalaš vuolláibáza sullii 9 miljovna euro. Vuolláibáza gokčama várás leat álggahan ráđđádallamiid miellahttogielddaguin. Mehiläinen Länsi-Pohja oy ja oamasteaddjigielddaid oktasašfitnodaga gávpejohtu jagi 2021 lei 60,2 miljovna euro. Fitnodattáhpán girjejuvvui miljovdna euro.

Buresveadjinguovllu sosiála- ja dearvvašvuodadoaimma ja maiddá gádjundoaimma investerenplána áigodahkii 2023–2026 lea oktiibuot 165 miljovna euro. Ekonomalaččat mearkkašahhttimus hukseninvesteren lea jagi 2022 álggahuvvon Lappi guovddášbuohcceviesu viiddidanfidnu I-muddu. Plána sisttisdoallá lassin earret eará nuppástusaid vuodđobuohcceviesu lanjain, mat váldojit dál eret dán geavahas. ICT-investeremat čuhcet earret eará áššehas- ja pasieantadiehtovuogádaga ođastussii. Buresveadjinguovlu lea lassin čatnaseamen láigofidnuide, main mearkkašahhttimusat leat mánná- ja nuoraidruoktu, eallilan olbmuid bálvalusássan ja čálganvátot olbmuid ássanovttadat.

Jagi 2020 Lappi sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa nettogolut ledje 4 182 euro ovttá ássi nammii, 20 proseantta eanet go riikkas gaskamearálaččat. Guovllu bálvalusdárbu lei ovcci proseantta eanet go riikkas gaskamearálaččat ja seammá láhkai bálvalusdárbut heivehuvvon sode-golut 10 proseantta eanet go riikkas gaskamearálaččat.

Čakčamánu 2022 ruhtadanrehkenastimiid mielde Lappi buresveadjinguovllu jagi 2023 oppalaš ruhtadeapmi, mii gokčá sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa ja gádjundoaimma, lea 869 miljovna euro dahjege 4 924 euro ovttá ássi nammii. Lappi guovllu álbmoga árvaluvvon sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa bálvalusdárbu jahkái 2023 lea čielgasit badjel riikka gaskadási. Guovllu ruhtadeami stuorida álbmoga bálvalusdárbbuid lassin eará mearrašuvvanfáktorat, mat geavahuvvojit ruhtadeami kritearan, dego ássiid mearri ovttá viidodatovttadaga hárrái. Dán geažil Lappi buresveadjinguovllu ruhtadeapmi lea spiehkaseaddji, daningo beroškeahtá riikka dárbbuid mielde standardiserejuvvon goluin, mat leat stuorábut go riikka gaskadási, guovllu rehkenastimii vuodđuduvvi ruhtadeapmi lea stuorát go sirdašuvvi goasttádusat. Guovllu ruhtadeapmi nappo stuorru gorálalaččat eará guovlluid ektui.

Eahpevirggálaš ministtarbargojoavku linnjii skábmamánu 2022, ahte Länsi-Pohja guovddášbuohcceviesu birrajándora gohcima bajásdoallama goasttádusaid válmmaštallet buhttet jagi 2024 rájes.

Pelastustoimen palvelut Lapin pelastustoimen alueella 2021

Aluehallintoviraston
asiantuntija-arvio

Seppo Lehto

Lapin aluehallintovirasto

Pelastustoimi ja varautuminen -vastuualue

Pelastustoimen palvelut Lapin pelastustoimen alueella 2021

30.10.2022

Painos

Seppo Lehto

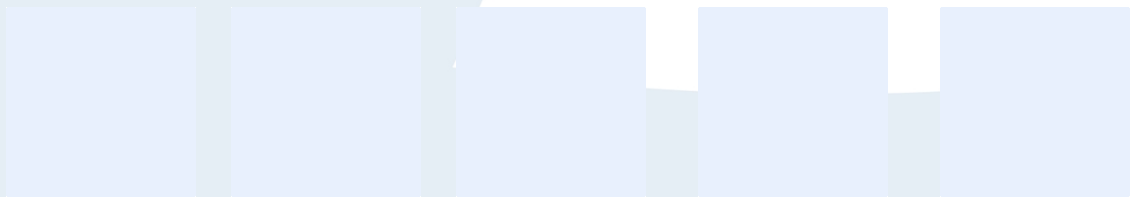
Aluehallintovirastojen julkaisuja xx/20xx

ISSN-tunnus

ISBN-tunnukset

Painopaikka

2022

Tekijät Seppo Lehto	Julkaisuaika 30.10.2022
Julkaisun nimi Pelastustoimen palvelut Lapin pelastustoimen alueella 2021	
<p>Tiivistelmä Pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) aluehallintoviraston tehtäväksi on säädetty laatia vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskeva asiantuntija-arvio valtakunnallisesti ja hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia. Aluehallintoviraston arviointi tarjoaa vuoteen 2021 painottuvan pelastustoimen tilannekuvan.</p> <p>Valvonta Lapin pelastuslaitoksen valvontatyön uudelleen organisointi toteutettiin 1.5.2021 lukien. Valvontatoimintaa tehostavista toimenpiteistä huolimatta valvonnassa oli vuonna 2021 edelleen pitkäkestoinen epäkohta valvontatehtävien toteuttamisessa palotarkastusten ja korjausmääräysten jälkivalvonnan suhteen. Lapin AVIn arvion mukaan Lapin pelastuslaitos kykenee jatkossa, organisaatiouudistuksen ja uusien henkilörekrytointien myötä, suoriutumaan lakisääteisistä ja palvelutasopäätöksensä mukaisista valvonnan vastuista.</p> <p>Pelastustoiminta Pelastustoiminnan toimintavalmiusajat vuonna 2021 olivat pääosin, ensimmäisen yksikön ja tehokkaan pelastustoiminnan aloittamisen osalta, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisia.</p> <p>Lapissa, pelastusasemien välisistä pitkistä etäisyyksistä johtuen, pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön on kyetä itsenäiseen ja pitkäkestoiseen toimintaan pelastustehtävissä. Kaupunkialueiden ulkopuolella, arkisin päiväaikaan, tapahtuvien hälytysten osalta oli haasteita henkilöstön riittävydessä pelastusryhmän minimivahvuuden 1+3 täyttymisen suhteen.</p> <p>Pitkistä etäisyyksistä johtuen myös ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston toimintavarmuuden tulee olla korkeaa tasoa. Laadun ja toimintavarmuuden takaamiseksi palvelutasopäätöksen mukaan ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston poistoikä on noin 25 vuotta. Päätöksestä huolimatta Lapin pelastuslaitoksen ensilähdön raskaan ajoneuvokalusto on merkittävältä osalta (n. 30 %) yli 25 vuotta vanhaa.</p> <p>Lapin pelastuslaitoksen uuden johtamisjärjestelmän myötä on varmistettu päällystö- ja alipäällystötason johtajien saatavuus onnettomuustilanteissa. Suurin haaste pelastustoiminnan toimintakyvyn ylläpitämisen suhteen nyt ja tulevaisuudessa liittyy sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön sekä toimintavarman raskaan hälytysajoneuvokaluston riittävyden turvaamiseen.</p>	

Varautuminen ja väestönsuojelu

Lapin pelastuslaitos on oman jatkuvuuden hallinnan osalta huomionut merkittävimmät puutteet ja suorittanut käytännön toimenpiteitä. Pelastuslaitos on huolehtinut VSS-organisaation henkilöstön varaukset. Väestönsuojelun osalta epäkohdan aiheuttaa se, että Lapin pelastuslaitokselta puuttuvat pelastuslain 64 §:n mukainen selvitys sodanajan uhkista ja vaikutuksista sekä suunnitelma valmiuslain 121 §:ssä tarkoitetusta väestön siirtämisestä.

Asiasanat

Pelastustoimi Asiantuntija-arvio Palvelutaso Hyvinvointialue

ISSN (painettu) xxxx-xxxx	ISBN (painettu) xxxx-xxxx	ISSN (verkkajulkaisu) xxxx-xxxx	ISBN (verkkajulkaisu) xxxx-xxxx
Kokonaissivumäärä Teksti...	Kieli Teksti...	Hinta Teksti...	
Julkaisija Teksti...	Paino Teksti...		

Sisällysluettelo

1	LUKIJA	7
2	ASIAKAS	8
2.1	Aluehallintoviraston toimintamallin ja palvelujen kehittämisen toimenpiteiden vaikutukset	8
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	10
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	10
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	11
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	11
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	12
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	12
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	14
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	15
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	17
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	17
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	17
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	18
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	19
	Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelu- ja toimintamallin kehittämistarpeet	19
2.4	Palvelujen saatavuuden sekä laadun arviointi	20
2.4.1	Lapin pelastuslaitoksen arvio saatavuuden ja laadun kehittymisestä	20
2.4.2	Aluehallintoviraston arvio palvelujen saatavuuden ja laadun kehittymisestä	20
2.5	Investointien tarve 2023–2027	20
2.5.1	Lapin pelastuslaitoksen arvio investointien tarvesta	20
2.5.2	Aluehallintoviraston arvio investointien tarvesta	21
2.6	Arviointia tukevat tiedot	22
2.6.1	Kustannukset	22
2.6.2	Henkilöstö	22
2.6.3	Pelastusalan tasa-arvo ja vertailu	24
3	MENETELMÄT JA LAADUN VARMUUS	24
4	LIITTEET	26

1 Lukijalle

Aluehallintovirasto arvioi sisäministeriön toimeksiannosta pelastustoimen palvelujen järjestämistä pelastustoimen eri alueilla vuonna 2021. Arviointi perustuu sisäministeriön 7.3.2022 antamaan tietopyyntöön. Arvioinnin pääasiallinen tietolähde on alueen pelastustoimen tietopyyntöön antama vastaus. Muut lähteet on merkitty tähän asiantuntija-arvioon kunkin tiedon kohdalle. Alueen pelastustoimen antama vastaus on kokonaisuudessaan tämän arvion liitteenä.

29.6.2021 voimaan tullessa pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) aluehallintoviraston tehtäväksi on säädetty laatia vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskeva asiantuntija-arvio valtakunnallisesti ja hyvinvointialueittain. Vaikka laki tulee voimaan vasta 1.1.2023, tässä arvioinnissa sisäministeriön tietopyyntö on toteutettu pitkälti tulevan lain mukaisena.

Tämä aluehallintoviraston arviointi tarjoaa vuoteen 2021 painottuvan pelastustoimen tilannekuvan. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia.

Arviointi on suunnattu tukemaan kansallisia ja alueellisia päättäjiä, viranhaltijoita ja asiantuntijoita. Arviointi tukee myös hyvinvointialueiden toimeenpanon valmistelua sekä käynnistämistä tarjoamalla tietoa keskeisistä palvelujen järjestämistä koskevista näkökohdista maan eri alueilla.

2 Asiantuntija-arvio

Jokaisen, arviointiteemaa käsittelevän luvun alussa on esitetty Lapin pelastuslaitoksen vastaukset ja mahdollinen muu, arviota tukeva aineisto. Aluehallintoviraston arvio jokaisesta osa-alueesta on esitetty lukujen lopussa.

2.1 Onnettomuuksien ehkäisytön palvelutason toteutuminen

2.1.1 Onnettomuuksien ehkäisytehtävien toteuttaminen

Ohjaus ja neuvonta

Lapin pelastuslaitos

1. Vuorovaikutusta asiakaspinnassa on lisätty päivystävän palotarkastajan palvelulla ja toimintamalleja on yhdenmukaistettu.
2. Lapin pelastuslaitoksella ei ole asiakaspalautetta kerääviä järjestelmiä.

Turvallisuusviestintä

Lapin pelastuslaitos

1. Suunnitelmallinen turvallisuusviestinnän suorituskyvyn rakentaminen käynnistyy vuonna 2023.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Vuonna 2021 Lapissa osallistui turvallisuusviestintätilaisuuksiin Lapissa 2 % väestöstä, luku ei sisällä sosiaalisessa mediassa kohdattuja henkilöitä. Koko maassa vastaava luku on 5 %.¹
3. Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukainen tavoite on, että turvallisuusviestintään osallistuu yli 10 % väestöstä.²
4. Lapin pelastuslaitoksen turvallisuusviestintää ei pystytty järjestämään suunnitellusti kokoontumisrajoitusten ja asiakkaiden koronavarautumisen takia.³

Valvontatehtävät

Lapin pelastuslaitos

1. Uusi valvontaprosessi on otettu käyttöön valtakunnallisesti 2.2.2022 ja Lapin pelastuslaitoksella 17.3.2022 onnistuneesti.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Organisaatiouudistuksessa 1.5.2021 turvallisuustoiminnan pitkään jatkunut resurssivaje (8 htv) saatiin korjattua.⁴

¹ Pronto 6.9.2022

² Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

³ Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 1.3.2022

⁴ Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 1.3.2022

3. Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaan vuonna 2021 valvonnasta 67 % on toteutunut.⁵
4. Lapin pelastuslaitoksen valvonnan toteuma vuosina 2013-2021 on ollut yli 90 % kolmena toimintavuotena (2015-2017). Muina vuosina valvonnan toteutuma on ollut 55–82 % valvontasuunnitelman mukaisesta tavoitteesta.⁶
5. Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaa: valvontasuunnitelman mukaiset, määräväleihin suoritettavat tarkastukset toteutetaan 100 %:sti.⁷
6. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.⁸

Jälkivalvonta

Lapin pelastuslaitos

1. Lapin pelastuslaitos on vuonna 2021 suorittanut 37 jälkipalotarkastusta.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Lapin pelastuslaitos

1. Riskienhallintainsinööri rakentaa asiantuntijapalvelut kumppanuusverkoston asiantuntijaverkoston mukaisesti.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuutta lisätään kehittämällä pelastuslaitoksen vastuulla olevia toimintamenetelmiä sekä tekemällä aktiivista yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisyssä alueen muiden yhteisöjen ja tahojen kanssa.⁹

Palontutkinta

Lapin pelastuslaitos

1. Palotutkinnan henkilöstöä on lisätty ja päivitetty. Organisaation hälytysyhteyksiä on parannettu.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Lapin pelastuslaitoksen palonsyöntutkinta on selvittänyt tulipalon syyntuomiseen 82 % tulipaloista. Koko maan keskiarvo on 89 %. Syyntuomiskohdastaan levinneissä rakennuspaloissa tehtiin tarkempi palontutkinta (tasolla II tai III) 12 % tapauksista. Koko maan keskiarvo on 16 % tapauksista.¹⁰
3. Pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa siitä antamansa ohjeistuksen mukaisesti.¹¹

Paloturvallisuuden itsearviointi

⁵ Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 1.3.2022

⁶ Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 1.3.2022

⁷ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

⁸ Pelastuslaki 79 §

⁹ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

¹⁰ Pronto 6.9.2022

¹¹ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

Lapin pelastuslaitos

1. Epäsäännöllistä toimintaa, säännöllistä toimintaa ei ole käynnistetty.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Lapin pelastustoimialueella ei ole kyetty käynnistämään paloturvallisuuden itsearviointia vuonna 2021.¹²
3. Nimetään vastuuhenkilöt ja käynnistetään lisätehtävät.
 - Paloturvallisuuden itsearviointivastaava¹³

Paloriskikohteet

Lapin pelastuslaitos

1. On otettu käyttöön valtakunnallinen ilmoituslomake. Suorituskyvyn rakentaminen käynnissä.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Asumisen turvallisuudessa lisätään yhteistyötä yhteistoimintaviranomaisten kanssa. Paloriskiasunnoissa harvoin yksittäinen viranomaisen pystyy poistamaan riskiasumiseen liittyviä turvallisuusongelmia, vaan turvallisen asuinympäristön järjestämiseksi tarvitaan viranomaisyhteistyötä.¹⁴
3. Pelastuslain 42 §:n mukaan: jos viranomaisen virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palovaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle... Paloriski-ilmoitukset kuuluvat Lapin pelastuslaitoksessa asumisen turvallisuus vastuualueeseen.¹⁵
4. Nimetään vastuuhenkilöt ja käynnistetään lisätehtävät.
 - asumisen turvallisuusvastaava¹⁶

2.1.2 Onnettomuuksien ehkäisyn toimenpiteiden vaikutukset

Lapin pelastuslaitos

1. Aiemmin tunnistettu valvonnan henkilövajaus korjattu 1.5.2021 voimaan tulleessa uudessa Lapin pelastuslaitoksen organisaatiossa. Rekrytoitu vuosina 2021-22 8 uutta valvonnan virkaa.

2.1.3 Onnettomuuksien ehkäisyn kehittämistarpeet

Lapin pelastuslaitos

1. Valvonnan, asiantuntijatehtävien vastuualueiden sekä turvallisuusviestinnän suorituskykyä rakennetaan vuosina 2022–2024 ja suunnitelman mukaan organisaatio alkaa toimia vuonna 2025.

¹² Lapin AVIn valvontakäynti Lapin pelastuslaitoksella 22.11.2021, muistio

¹³ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

¹⁴ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

¹⁵ Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 1.3.2022

¹⁶ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

2. Alan ulkopuolelta tullut uusi henkilöstö vaatii koulutusta ja perehdyttämistä. Henkilöstön erityisosaamisen vastuualueiden asiantuntijuuden kehittyminen tulee viemään useamman vuoden.

2.1.4 Kokonaisarvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelutason toteutumisesta

Lapin pelastuslaitos

1. Tavoitteena on yhdenmukaistaa toimintaa ja kehittää laatua sekä vaikuttavuutta. Organisaation resurssien ja prosessien ollessa suunnitellulla tasolla saavutetaan palvelutason määrälliset ja laadulliset tavoitteet.

2.1.5 Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisyn palvelutason toteutumisesta

Ohjaus ja neuvonta

Lapin pelastuslaitos on lisännyt asiakkaille suunnattuja ohjaus- ja neuvontapalveluja. Palvelun edelleen kehittämisen kannalta on tärkeää, että pelastuslaitos hankkii käyttöönsä asiakaspalautetta keräävän järjestelmän.

Turvallisuusviestintä

Palvelutasopäätöksen mukainen turvallisuusviestinnän tavoite ei ole toteutunut turvallisuusvalistusta saaneen väestön osalta. Lapin pelastuslaitoksen toteuma turvallisuusviestintää saaneen väestön osalta on jonkin verran maan pelastuslaitosten keskiarvoa pienempi.

Lapin pelastuslaitoksella on epäkohta turvallisuusviestinnän toteutumisessa palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Valvontatehtävät

Valvontatehtävät eivät ole palotarkastusten osalta toteutuneet Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaisesti.

Lapin pelastuslaitoksella on epäkohta valvontatehtävien toteuttamisessa Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen, Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman ja pelastuslain mukaisesti.

Paloriskikohteiden valtakunnallinen ilmoituslomake on otettu käyttöön. Suorituskykyä kasvatetaan palvelutasopäätöksen ja valvontasuunnitelman mukaiseksi.

Paloturvallisuuden itsearviointia ei ole kyetty käynnistämään. Toiminnan käynnistämistä valmistellaan palvelutasopäätöksessä ja valvontasuunnitelmassa päätetyn mukaisesti.

Lapin pelastuslaitos on suorittanut palotarkastuksissa annettujen korjausmääräysten jälkivalvontaa. Valvonnan määrä suhteessa korjausmääräyksiin on ollut vähäistä.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Lapin pelastuslaitos on kehittänyt onnettomuuksien ehkäisemisen yhteistyötä palvelutasopäätöksessä päätetyn mukaisesti.

Palontutkinta

Lapin pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa palvelutasopäätöksessä päätetyn mukaisesti.

2.2 Pelastustoiminnan palvelutason toteutuminen

2.2.1 pelastustoiminnan toimintavalmius

Toimintavalmiusajat

Toimintavalmiusaikojen tarkastelua varten Suomi on jaettu neliökilometrin kokoisiin ruutuihin. Kullekin ruudulle on annettu kiireellisten tehtävien todennäköisyyteen perustuva riskiluokka sekä riskiluokkaa vastaavat toimintavalmiusaikojen tavoiteajat.¹⁷

Taulukko 1. Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan ensimmäisen yksikön sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajan ylitykset / riskiruutu vuonna 2021 ja vuosina 2017-2021.

	Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika
Ruutujen lukumäärä, jossa tavoitetta ei saavutettu 2021	24	99
Ruutujen määrä, jossa tavoitetta ei saavutettu minään vuosista 2017-2021	4	1

Taulukko 2. Lapin pelastuslaitoksen toimintavalmiusaikojen tarkastelu.¹⁸

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan (TVA) mediaani vuonna 2021	10:06
Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan (TVA) mediaani vuosina 2017-2020	10:16
Pelastustoiminnan TVA mediaani vuonna 2021	14:48
Pelastustoiminnan TVA mediaani vuosina 2017-2020	15.03
Pelastusjoukkueen TVA mediaani vuonna 2021	17:35

¹⁷ Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohja. SM julkaisu 21/2012

¹⁸ Pronto 6.9.2022

Lapin pelastustoimialueella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan vähimmäistavoitteet eivät toteutuneet 24 ruudussa. Näistä 4 oli sellaisia, joissa tavoitteita ei saavutettu kertaakaan vuosina 2017–2021.¹⁹

Em. neljä ns. ongelmaruutua sijaitsevat I ja II-riskialueilla seuraavasti:

- Rovaniemen kaupungin alueella, viirinkankaalla sijaitsevan Lapin yliopiston ja Lapin AMK:n kampuksien alue sekä Nivavaaran / Vaaralan alue.
- Tornion kaupungissa Suensaaren kaupunkikeskuksen Länsirannan alue ja Röyttän suurteollisuusalue.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan vähimmäistavoitteet eivät toteutuneet 99 ruudussa. Näistä yksi on sellainen, jossa tavoitteita ei saavutettu kertaakaan vuosina 2017–2021.²⁰ Em. ongelmaruutu sijaitsee Rovaniemellä, Viirinkankaan alueella, alueella sijaitsevat Lapin yliopiston ja Lapin AMK:n kampukset.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen sekä Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaan: kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäisen yksikön tulee saavuttaa riskiruudulle asetettu toimintavalmiusaikatavoite vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusajan tulee täyttyä vähintään 50 %:ssa tehtävistä.

Päätoimisen henkilöstön määrä ja laatu

Lapin pelastuslaitos

1. Lapin pelastuslaitoksessa työskentelee 180 päätoimista henkilöä
2. Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkialueiden ulkopuolella paloasemaryhmien alueilta löytyy pääsääntöisesti vain yksi viranhaltija työvuorosta, joka toimii pelastustoiminnan johtajana paloasemaryhmän alueella oman koulutustasonsa mukaisesti.
3. Pelastuslaitoksen pieni virkarakenne erityisesti II-IV riskiruutujen kunnissa luo haasteen tehokkaan pelastustoiminnan käynnistämiseen.
4. Vaativaa pelastussukelluskykyä kyetään ylläpitämään 24/7 Kemin, Rovaniemen ja Tornion ammattipaloasemilla.

Sivutoimisen sekä sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilöstön määrä ja laatu

Lapin pelastuslaitos

1. Pelastuslaitoksen suorituskyky ja toiminta perustuu Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkialueiden ulkopuolella sopimuspalokuntatoimintaan.
2. Sopimuspalokuntien henkilöstön määrä on yhteensä 932 henkilöä, joista 695 osallistuu pelastustoimintaan hälytysryhmien jäsenenä
3. Sopimuspalokunnissa suorituskyky vaihtelee vuorokauden ajan ja viikonpäivien mukaan. Erityisesti arkipäivinä, jolloin henkilöstöä on kiinni omissa töissään, on haasteellista saada suorituskykytason III pelastusryhmä liikkeelle.

¹⁹ Pronto 6.9.2022

²⁰ Pronto 6.9.2022

4. Sopimuspalokunnat eivät pysty vuorokauden jokaisena aikana ja vuoden jokaisena päivänä tuottamaan palokuntasopimuksissa määriteltyjä vahvuuksia.
5. Jotta nykyisiin onnettomuusriskeihin voidaan vastata tehokkaasti ja laadukkaasti tulee pelastuslaitoksen pystyä parantamaan erityisesti II-IV riskiruutualueilla sijaitsevien paloasemien suorituskykyä eli käytännössä henkilöstön määrää (vakinainen henkilöstö ja sopimuspalokunnat).

Muu arviointia tukeva aineisto

6. II-IV-riskialueilla pelastusryhmän minimivahvuus on tilannepaikanjohtaja sekä pelastusyksikkö, jossa kaksi palo- / sammutusmiestä.²¹
7. Pelastusryhmä koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta. Jos riskiarvion perusteella on arvioitavissa, että onnettomuustilanteesta kyetään selviytymään pelastusryhmää pienemmällä kokoonpanolla, voidaan tilanteeseen hälyttää pelastusryhmää vähemmän voimavaroja. Tällaisia tilanteita voivat olla esim. avunantotehtävät sekä tarkistus- ja varmistustehtävät.²²

Kaluston määrä ja laatu

Lapin pelastuslaitos

1. Lapin pelastuslaitoksen ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston määrä on 78 ajoneuvoa. Näistä 23 kpl (n. 30 %) on iältään yli 25 vuotta vanhoja.
2. Kaluston osalta on merkittävää investointivajetta erityisesti erilaisten pelastusajoneuvojen, puomitikasyksiköiden ja isojen veneiden osalta.

Muu arviointia tukeva aineisto

3. Kalustoa kierrätetään riskialueiden luomassa prioriteetissa ja raskaan kaluston poistoaika on noin 25 vuotta.²³

Johtamisen organisointi

Lapin pelastuslaitos

1. Johtamisjärjestelmä on kolmiportainen, ryhmänjohtaja (paloasemaryhmittäin), palomestari (keskisuuret ja suuret tehtävät) ja päällikköpäivystäjä (suuret tehtävät). Johtamista tukevat ajantasaiset ulkoiset pelastussuunnitelmat ja muut pelastustoiminnan toiminnalliset suunnitelmat.

2.2.2 Toiminnalliset suunnitelmat

SM:n asetuksen 1363/2018 mukaiset suunnitelmat

1. Ei ilmene Lapin pelastuslaitoksen vastauksesta.

²¹ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

²² Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje SM 21/2012

²³ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Lapin pelastuslaitoksen SM:n asetuksen 1363/2018 mukaiset pelastustoimen suunnitelmat ovat asetuksen mukaiset, lukuun ottamatta SM:n asetuksen 5 §:n 1 d -kohdan mukaisia suojaväistösuunnitelmia (suojaväistön johtaminen suuronnettomuuskissa ja muissa vaativissa tilanteissa).²⁴

Ulkoiset pelastussuunnitelmat

Lapin pelastuslaitos

1. Lapin pelastuslaitoksen toimialueella on yhteensä 18 UPS -kohdetta (2022), joka on valtakunnallisesti kolmanneksin suurin määrä yksittäisen pelastuslaitoksen alueella olevista UPS – kohteista.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Lapin pelastuslaitoksen ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu ja päivitetty ja niihin liittyvät UPS-harjoitukset on toteutettu vuonna 2021 SM:n asetuksen mukaisesti.²⁵

Pelastustoiminta kokonaisuutena

Lapin pelastuslaitos

1. Lapin maakunnan pelastustoimen koko järjestelmä: pelastuslaitos, sopimuspalokunnat (31 kpl), puolustusvoimat, rajavartiosto, teollisuuden ja kaivosten sekä lentoasemien (5 kpl) turvallisuusorganisaatiot kykenevät vastaamaan onnettomuusuhkiin ja erityisten riskikohteiden asettamiin vaatimuksiin.

2.2.3 Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan toteutuneesta palvelutasosta

Toimintavalmiusajat

Toteutuneet toimintavalmiusajat pelastustoiminnan ensimmäisen yksikön ja tehokkaan pelastustoiminnan aloittamisen osalta vastaavat pääosin riskinarvion, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen perusteella asetettuja vähimmäistavoitteita.

Toimintavalmiuden epäkohdat kohdistuvat Rovaniemellä Viirinkankaan ja Torniossa Suensaaren Länsirannan alueella sijaitseviin riskiruutuihin.

Päätoimisen henkilöstön määrä ja laatu

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön määrä Kemin, Rovaniemen ja Tornion pelastusasemien henkilövahvuudella tehokas pelastustoiminta (1+3) kyetään pääsääntöisesti aloittamaan toimintavalmiusaikavaatimusten puitteissa.

²⁴ Lapin AVIn valvontakäynti Lapin pelastuslaitoksella 22.11.2021, muistio

²⁵ Ulkoisten pelastussuunnitelmien kansallinen seurantarekisteri

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön pätevyysvaatimukset ovat pääsääntöisesti pelastuslain 57 §:n mukaiset.

Sivutoimisen sekä sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilöstön määrä ja laatu

Sopimuspalokuntien hälytysosastoilla on kaupunkialueiden ulkopuolella haasteita, varsinkin virka-aikana tapahtuvissa hälytyksissä, kyetä tuottamaan palokuntasopimuksen mukainen henkilövahvuus.

Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksessä päätetyn mukaan II-IV-riskialueilla pelastusryhmän minimivahvuus on tilannepaikanjohtaja sekä pelastusyksikkö, jossa kaksi palo- / sammutusmiestä (1+2).

Pelastuslain 28 §:n 2 momentin mukaan pelastuslaitokselle säädetyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.²⁶

Tehokkaan pelastustoiminnan suorittaminen edellyttää pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan vähintään pelastusryhmän (1+3) henkilövahvuutta.

Lapin pelastustoimen palvelutasopäätöksen päätös, missä II-IV riskialueiden pelastusryhmän minimivahvuus on päätetty 1+2-vahvuiseksi ei ole pelastuslain 28 §:n ja Pelastustoimen toimintavalmiussuunnitteluohjeen mukainen.

Kaluston määrä ja laatu

Lapin pelastuslaitoksen toimittaman tiedon mukaan ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston määrä (78 kpl) on riittävä.

Toimintavarmuuden ja riittävän ladun takaamiseksi palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksen ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston poisto aika on noin 25 vuotta. Pelastuslaitoksen ko. ajoneuvokaluston määrä on 78 ajoneuvoa, joista 23 (n. 30 %) on yli 25 vuotta vanhoja.

Lapin pelastuslaitoksella ei ole kyetty toimimaan, ensilähdön raskaan ajoneuvokaluston uushankintojen suhteen, palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Johtamisen organisointi

Lapin pelastuslaitoksella on vuonna 2021-2022 suunniteltu ja käyttöön otettu uusi, kolmiportainen johtamisjärjestelmä. Johtamisjärjestelmällä mahdollistetaan se, että pelastustoimintaa johtaa aina, pelastuslain 34 §:n mukaisesti, tehtäväkohtaisen pätevyyden omaava pelastusviranomainen. Tehtävän laatu ja laajuus määrittävät johtamisen tason. Lapin pelastuslaitoksen johtamisorganisaatio on pelastuslain 34 §:n mukainen.

²⁶ Pelastuslaki 28 §

Toiminnalliset suunnitelmat

SM:n asetuksen 1363/2018 mukaiset suunnitelmat

Lapin pelastuslaitoksen SM:n asetuksen 1363/2018 mukaiset pelastustoimen suunnitelmat ovat asetuksen mukaiset, lukuun ottamatta asetuksen 5 §:n 1 d -kohdan suojaväistösuunnitelmia (suojaväistön johtaminen suuronnettomuuskissa ja muissa vaativissa tilanteissa).

Ulkoiset pelastussuunnitelmat

Kaikki Lapin pelastuslaitoksen vastuulla olevat ulkoiset pelastussuunnitelmat ovat ajantasaisia ja niihin liittyvät UPS-harjoitukset on pidetty ajallaan. AVIn arvion mukaan kaikki vuonna 2021 päivitettyt UPS-suunnitelmat ja -harjoitukset täyttivät SM:n asetuksen kriteerit.

2.3 Varautumisen ja väestönsuojelun palvelutason toteutuminen

2.3.1 Uhka-arvio ja poikkeusolojen riskianalyysi

Lapin pelastuslaitos

1. On laadittu eri näkökulmista arvio vaikutuksista yleisellä tasolla kansallisen riskiarvion, alueellisen riskiarvion 2021 sekä pv:ltä saatujen tietojen pohjalta. Asiakirja on käsitelty sisäisesti sekä AVIn kanssa. Uhkien ja niiden vaikutusten arviointi vaatii jatkuvaa päivitystä kansainvälinen tilannekuva huomioiden.

Muu arviointia tukeva aineisto

2. Ylläpidetään evakuointia edellyttävää uhka-analyysiä sekä suunnitelmaa ja valmiutta vaarassa olevan väestön siirtämiseksi pois vaara-alueelta.²⁷
3. Lapin pelastuslaitos on parhaillaan valmistelemassa pelastustoimialueen sodanajan uhkien riskianalyysiä²⁸
4. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:
 - 1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista.²⁹

2.3.2 Jatkuvuuden hallinta

Lapin pelastuslaitos

1. Pääpaino on ollut viesti- ja johtamisjärjestelyihin liittyvissä häiriötilanteissa, (toimintaohjeet, satelliittipuhelimet, varavoimajärjestelyt, alueellisen varaverkkojärjestelmän kehittäminen jne.) Suunnitelmissa ja

²⁷ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

²⁸ Lapin AVIn valvontakäynti Lapin pelastuslaitoksella, muistio 24.11.2021

²⁹ Pelastuslaki 64 §

sopimuksissa huomioimisessa on vielä paljon puutteita, joita pyritään kartoittamaan.

2. Huoltovarmuusasioista nousseet esille mm. polttoainehuollon turvaaminen, joiden osalta alustavia hankintasuunnitelmia. Samoin muut Ukrainan sodan myötä syntyneet huoltovarmuushäiriöt (ajoneuvokaluston toimitusten viivästymiset, ajoneuvojen renkaat?)
3. Uudessa valmiussuunnitelmassa oman toiminnan jatkuminen nousee vahvemmin esille myös kansallisen ja alueellisen riskiarvion tunnistetuissa riskeissä.
4. Tulevan Lapin hyvinvointialueen yhteisen varautumisen suunnittelu käynnistynyt hitaasti, mikä voi hidastaa myös yhteisiä varautumistoimenpiteitä.

2.3.3 Väestönsuojeluun organisaatio ja henkilöstö

Lapin pelastuslaitos

1. Suunnitteilla oleva VSS-organisaatiomalli pohjautuu pelastuslaitoksen uuteen normaaliajan johtamisjärjestelmään, jota on otettu vaiheittain käyttöön. Malli on pitkälti Kainuun pelastuslaitokselta, mutta HVA-valmistelun myötä syntyvien palvelualueiden merkitys järjestelmään on vielä avoin.
2. Suunnittelun lähtökohtana (suojelulohkot / suojelupiirit / pelastusalueet) hyödynnetään julkisia väestötietojärjestelmiä (postinumeroalueet) sekä avoimia väestötietorekistereitä. Suojeluyksikkötasoiseen suunnitteluun ei vielä ole resursseja, mutta aktiivisten kyläyhdistysten huomioiminen osana VSS-organisaatiota ollut esillä. Suunnittelua haitannut sekä pelastuslaitoksen ja kuntien suunnitteluresurssien vakava puute.
3. Pelastuslaitoksen VAP-päivitys (perusvaraukset) tehtiin vuosina 2020–2021. Päivitys on tarkoitus tehdä vielä alkusyksystä 2022, koska pelastuslaitoksella on runsaasti uutta henkilöstöä sekä sopimuspalokunnilla on tarvetta myös päivitykseen.
4. Tavoite on saada varauksia myös VSS-organisaation erityishenkilöstön osalta, jotka toimisivat erilaisissa tuki- ja asiantuntijatehtävissä.
5. Vakinaisen VAP-henkilöstön kokonaismäärä on (salattava tieto). sopimuspalokuntien osalta (salattava tieto). Määrä on noin xx % arvioidusta tarpeesta. Nämä ilmoitetaan suoraan AVille.

Muu arviointia tukeva aineisto

6. Pelastuslaitoksen väestönsuojelumuodostelmien (suojelulohkot ja -yksiköt) sekä evakuoinnin (järjestelykeskukset, jakopaikat, vastaanottokeskukset, -paikat ja kokoontumiskeskukset, -paikat) perustamiseen tarvittavan henkilöstön varaamista koskevat esitykset toimitetaan Puolustusvoimien Lapin aluetoimistoon keskitetysti kolmen vuoden välein.³⁰

³⁰ Lapin pelastustoimen palvelutasopäätös 2020-2023

2.3.4 Kokonaisarvio varautumisen ja väestönsuojelun palvelutason toteutumisesta

Lapin pelastuslaitos

1. Valmiuspäällikkö on toiminut 1.6.2022 asti OTO-viestintäpäällikkönä. Työaika varautumisasioihin ja valmiussuunnitteluun on ollut myös mm. operatiivisen toiminnan tehtävät huomioiden noin 0,4 htv. 1.6. alkaen OTO-tehtävä on jäänyt pois, mikä auttaa varautumisasioihin keskittymistä.
2. Valmiussuunnittelija on organisaatiouudistuksessa vireillä vuodelle 2023. Muun henkilöstön osuus on toistaiseksi noin 0,2 htv, joten kokonaisuudessaan htv-osuus on ollut 1.6.2022 asti vajaa 1 htv. Perustetun valmiussuunnittelun kehitysryhmän myötä muun henkilöstön osallistumista pyritään lisäämään erityisesti oman toiminnan jatkuvuuden hallinnan ja huoltovarmuusasioiden osalta.
3. Palvelutasopäätöksessä on useita kehittämiskohteita, joiden totuttaminen on jäänyt vajavaiseksi. Palvelutasopäätöksen toteutuminen edellyttäisi välittömiä toimia em. suunnitteluresurssien saamiseksi sekä valtakunnallisen ohjaamisen lisäämiseksi.
4. Koko väestönsuojelun suunnitelmakokonaisuus, ohjeistus sekä yhtenäiset johtamisjärjestelmät vaatisivat laajaa valtakunnallista päivitystä niin ohjeiden kuin toimintaperiaatteiden yhtenäistämiseksi. Suunnittelu- ja ohjausresurssia tarvitaan pelastustoimen kaikille tasoille.
5. Kalusto- ja tilavarausasioissa on tapahtunut edistystä valtakunnallisesti, mutta käytännössä varausjärjestelmissä on vielä paljon parannettavaa.
6. Väestön varoittamisjärjestelmät sekä normaaliajan onnettomuuksien, että poikkeusolojen uhkakuvien edellyttämällä tavalla vaatii suurelta osin vanhentuneen väestöhälytinjärjestelmän uusimista ja monikanavaisen viestinnän edellyttämän älypuhelinsovellusten kehittämistä.
7. Palvelutasopäätöksen maininta liikkuvien hälyttimien osalta (esim. kiinteä lisävarustelu uusiin pelastusajoneuvoihin). Pelastuslaitoksen väestöhälytinjärjestelmien hankintojen priorisointia varten on laadittu paikallisiin riskeihin perustuva ohjeistus. Kokonaisuudessa on huomioitava myös poikkeusolojen hälytintarve.
8. VSS-muodostelmien varustamiseen ole ollut mahdollisuutta osoittaa määrärahoja. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut esille erityistarpeita tarvittavista suorituskyvyistä ja erityisvarusteista, jotka pitäisi huomioida riskiperusteisesti (CBRNE-varusteet, sirpalesuojaliivit yms.). Tämä vaatii myös valtakunnallista ohjeistusta.

2.3.5 Aluehallintoviraston arvio varautumisen ja väestönsuojelun palvelutason toteutumisesta

Uhka-arvio ja poikkeusolojen riskianalyysi

Lapin pelastuslaitoksella on puute liittyen pelastuslain 64 §:n varautumisvelvoitteisiin. Lapin pelastuslaitos ei ole laatinut pelastuslain 64 §:n mukaista selvitystä sodanajan uhkista ja niiden vaikutuksista eikä suunnitelmaa valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen.

Jatkuvuuden hallinta

Lapin pelastuslaitos on tehnyt toimenpiteitä jatkuvuuden hallinnan kehittämiseksi omassa toiminnassaan. Puutteita on edelleen jatkuvuuden hallinnan huomioimisessa suunnitelmissa sekä sopimuksissa.

Väestönsuojelun organisaatio ja henkilöstö

Pelastuslaitoksen VSS-tehtäviin varatun henkilöstön VAP-varaukset ovat ajantasaiset. Pelastuslaitoksen varautumisen päätoiminen henkilöresurssi on tehtävän laajuuteen nähden pieni.

Pelastuslaitoksen päällystöviranhaltijat osallistuvat säännöllisesti valmiusharjoituksiin.

2.4 Palvelujen saatavuuden sekä laadun arvioitu tuleva kehitys

2.4.1 Lapin pelastuslaitoksen arvio saatavuuden sekä laadun tulevasta kehityksestä

1. Organisaation resurssien ja prosessien ollessa suunnitellulla tasolla saavutetaan palvelutason määrälliset ja laadulliset tavoitteet.
2. Palvelutason ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttää, että tuleva rahoituksen määrä toteutuu kokonaisuudessaan ja huomioi tulevaisuuden kehityksen riskiperusteisesti.

2.4.2 Aluehallintoviraston arvio palvelujen saatavuuden ja laadun tulevasta kehityksestä

Lapin pelastuslaitoksella on, vuosina 2021-2022 tehtyjen organisaatiouudistuksen ja lisärekrytointien ansiosta, edellytykset kyetä hoitamaan valvontatoiminta valvontasuunnitelman ja pelastuslain mukaisesti.

Valvontatoiminnan tehtävät kyetään, vuosina 2021-2022 tehtyjen organisaatiouudistuksen ja lisärekrytointien ansiosta, toteuttamaan jatkossa valvontasuunnitelman ja pelastuslain mukaisesti.

Pelastustoimintaan osallistuvien II-IV-riskialueiden sopimuspalokuntien hälytysosastojen riittävän henkilövahvuuden ylläpito tulee olemaan erittäin haastavaa.

Pelastuslaitoksen oma jatkuvuuden hallinta ja varautuminen on haasteellista saattaa pelastuslain ja pelastustoimen nykyisen palvelutasopäätöksen velvoittamalle tasolle ilman lisäresurssointia.

2.5 Investointien tarve 2023–2027

2.5.1 Lapin pelastuslaitoksen arvio investointitarpeista 2023-2027

- Investointisuunnitelma on laadittu hyvinvointialueelle.
- Hankinta-arvot ovat alv 0 %.
- Raskaiden pelastusajoneuvojen hankintatarve vuosille 2023–2027 on yhteensä 21 kpl eri käyttötarkoituksiin tarkoitetuille ajoneuvoille.
 - Ajoneuvojen ja näihin liittyvien varusteluiden kustannusarvio on 11 185 000 €.
- Alukset ja muu vesipelastuskaluston hankintatarve on 15 kpl eri kokoluokan aluksille, veneille ja muille vesikulkuneuvoille.
 - Kustannusarvio on 3 325 000 €, joka sisältää alustoimintaan liittyvät ympäristöjen vahinkojen torjuntaan tarvittavat varusteet.
- Henkilökohtaisia suoja-asuja, kuten esim. sammutusasut ja paineilmalaitteet, ja näiden huolto- ja kunnossapitolaitteiden hankintatarve on merkittävä, jotta pystytään koko laitoksen alueella siirtymään yhtenäiseen laitekantaan ja käytäntöihin.
 - Hankintatarve on 720 000 € vuosille 2023–2027.
- Muu pelastustoimintaan liittyvä kalusto sekä näiden huolto- ja kunnossapitolaitteistot ja väestönsuojeluun sekä omatoimiseen varautumiseen liittyvät hankinnat vuosille 2023–2027.
 - Hankintatarve yhteensä on 2 675 500 €.
- Onnettomuuksien ehkäisy. Henkilöstön tilat, OE-koulutusmateriaali, ohjelmistokustannukset, palotarkastusautot, TUVE-ympäristöön siirtyminen, varusteet vuosille 2023–2027.
 - Palotarkastusautot: € 360 000
 - OE-koulutusmateriaali
 - Alkusammutusperäkärri a' 20 000 € x 21 kpl, yhteensä 420 000 €
 - TUVE-ympäristöön siirtyminen.

2.5.2 Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta

Pelastustoiminnan ensilähdön raskaan- ja kevyen ajoneuvokaluston sekä maasto- ja venekaluston investointien toteutuminen investointisuunnitelman mukaan on tärkeää ajoneuvokaluston toimintavarmuuden turvaamisen vuoksi.

Pelastushenkilöstön henkilökohtaisten suoja- ja työturvallisuusvarusteiden sekä näiden huolto- ja kunnossapitolaitteisiin liittyvien investointien toteutuminen investointisuunnitelman mukaisesti on tärkeää henkilöstön työturvallisuuden ja tehokkaan pelastustoiminnan turvaamisen vuoksi.

2.6 Arviointia tukevat tiedot

2.6.1 Kustannukset³¹

Taulukko 3. Nettokustannukset ja -investoinnit.

NETTOKUSTANNUKSET €	Ei vastausta
Poistojen osuus nettokustannuksista	Ei vastausta
Investointituotot yhteensä	Ei vastausta
Investointikulut yhteensä	Ei vastausta
NETTOINVESTOINNIT	Ei vastausta
Bruttokustannukset, € / pelastustoiminta ja muu pelastustoimen valmius	17 000 000
Bruttokustannukset, € / tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäiseminen	1 520 000
Bruttokustannukset, € / vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta	80 000
Bruttokustannukset, € / öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta	300 000

Pelastuslaitoksen arvio kustannusten tulevasta kehityksestä

Lapin pelastuslaitoksen ilmoituksen mukaan lisätarve vuodelle 2023 on noin 4 milj. €. ³²

2.6.2 Henkilöstö

Taulukko 4. Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäiseminen (sisältää ko. palveluluokan hallinto- ja tukipalvelut)³³

Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisy, yhteensä HTV	19
Onnettomuuksien ehkäisyn osuus ilman vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontaa, HTV	18
Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan osuus tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisystä, HTV	1
Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisy, yhteensä HTV / 100 000 as	11

³¹ Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

³² Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

³³ Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

Taulukko 5. Pelastustoiminta ja muu pelastustoimen valmius (sisältää hallinto- ja tukipalvelut)³⁴

Pelastustoiminta sekä normaalioloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen yhteensä (ei sis. ensivaste tai ensihoito), HTV	160
Pelastustoiminnan osuus ilman öljyvahinkoja (hälytyksen vastaanottamisesta pelastustehtävän päättymiseen), HTV	160
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan osuus (hälytyksen vastaanottamisesta pelastustehtävän päättymiseen), HTV	24
UPS-työn osuus (sis. ulkoisten pelastussuunnitelmien laatimisen, päivittämisen, yleisötiedotteiden laatimisen ja jakelun sekä UPS-harjoitukseen kuluneen suunnittelun, itse harjoituksen ja kehittämisen), HTV	6
Kansallisen pelastustoiminnan kehittämisen ja kv.-pelastustoiminnan osuus (kehittämistyötä on lähtökohtaisesti vain hankkeistettu kehittämistyö), HTV	1
Pelastustoiminta sekä normaalioloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen yhteensä HTV/ 100 000 as (ei sis. ensivaste tai ensihoito)	91

Taulukko 6. Pelastustoimen päätoiminen henkilöstö³⁵

Päätoimiset, henkilöä	180
Päätoimiset, HTV / 100 000 as.	100

Taulukko 7. Sivutoiminen sekä sopimuspalokuntaan kuuluva henkilöstö³⁶

Sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö yhteensä (sis. kaikkien osastojen henkilöt, mm. tuki- ja nuoriso-osastojen), henkilöiden lkm.	932
Sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö yhteensä (sis. kaikkien osastojen henkilöt, mm. tuki- ja nuoriso-osastojen), henkilöiden lkm. / 100 000 as.	533
Pelastustoiminta. Hälytysosastojen henkilöiden lkm.	695
Onnettomuuksien ehkäisytyötä tekevien henkilöiden lkm.	0

³⁴ Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

³⁵ Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

³⁶ Lapin pelastuslaitoksen vastaus tietopyyntöön

Taulukko 8. Pelastustehtävät (ei sis. ensivastetehtäviä, ellei erikseen mainittu)

Pelastustehtävien lukumäärä 2021	3660
Pelastustehtävien lukumäärä % 2017–2021 keskiarvosta	99
Pelastustehtävät / 1000 asukasta	48
Kiireelliset tehtävät (A ja B) lkm.	2243
Kiireettömät tehtävät (C ja D) lkm.	1078
Tulipalot yhteensä lkm.	644
Rakennuspalot ja rakennuspalovaarat yhteensä lkm.	254
Maastopalot lkm.	130
Liikenneonnettomuustehtävät lkm. (sis. kaikki liikenneonnettomuusluokat)	856
Vahingontorjuntatehtävät lkm.	186
Ensivastetehtävät lkm.	495
Onnettomuuksissa ja pelastustoiminnassa sattuneet vakavat loukkaantumiset yht. (henkilöiden lkm.)	74
Onnettomuuksissa ja pelastustoiminnassa kuolleet yht. (henkilöiden lkm.)	20
Tulipalojen (pl. maastopalot) omaisuusvahingot yht. (euroa)	2 821 763

2.6.3 Pelastusalan tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelma

Lapin pelastuslaitos

1. Ei toimenpiteitä.

3 Menetelmät ja laatuseloste

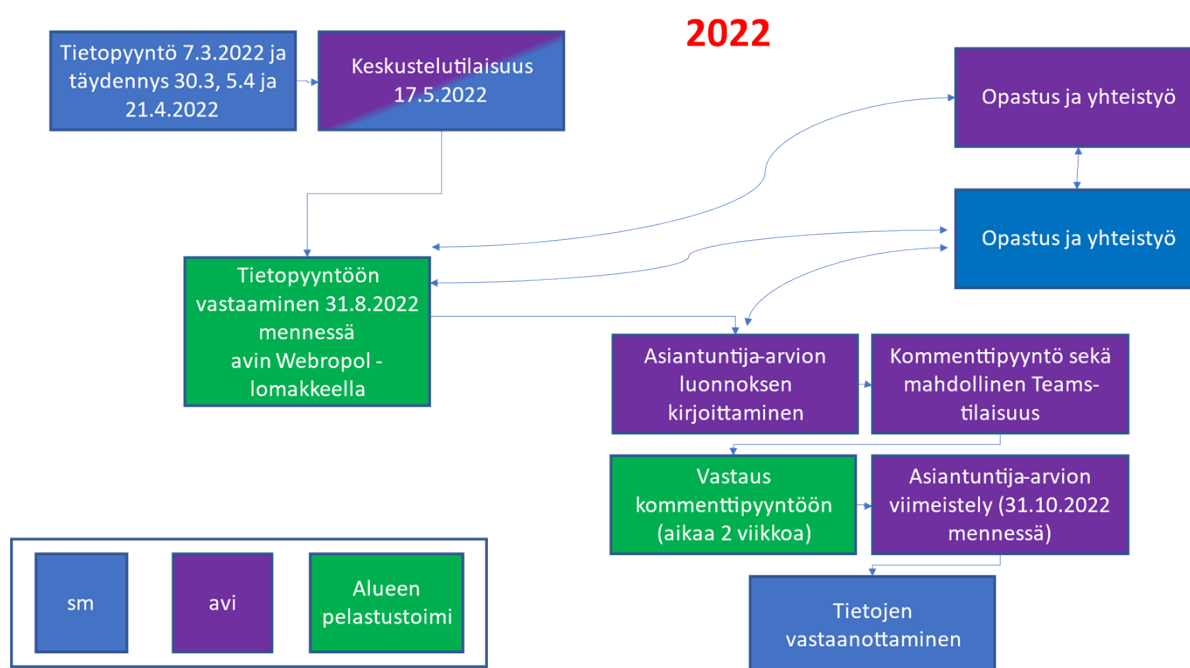
Arvioinnin tietopohja

Aluehallintoviraston laatima asiantuntija-arvio perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin keskeisen tietopohjan muodostaa sisäministeriön 7.3.2022 pelastuslaitoksille antaman ja 30.3., 5.4. sekä 21.4.2022 täydennetyn tietopyynnön vastaukset. Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä pelastustoimen tilastojärjestelmä Prontosta haettuja tietoja sekä dokumenttiaineistoja järjestäjätahojen hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä.

Arvioinnissa on lisäksi hyödynnetty aluehallintovirastojen valvontahavaintoja sekä muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä.

Keskeisenä tietopohjana asiantuntija-arviossa on myös arvion luonnosvaiheessa alueen pelastustoimelta saadut kommentit sekä keskustelut. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi on kuvassa 1.

Kuva 1, Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Arviointi perustuu pääsääntöisesti julkisesti ja avoimesti saatavilla olevaan tietoon. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot löytyvät lähdeluettelosta. Tilastotiedot on merkitty erillisin viittein. Aluehallintovirastojen valvontahavaintoraportit ovat avoimesti saatavissa arvioinnin verkkosivuilta. Muusta tietopohjasta poiketen alueiden kanssa käydyt keskustelut ja niiden aineistot eivät ole julkisia. Yhteisten keskustelujen kautta alueiden edustajat ovat osallistuneet arviointiin, ja heillä on ollut myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

4 Liitteet

Lapin pelastustoimen vastaus tietopyyntöön

Tämä asiakirja LAAVI/1452/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAAVI/1452/2022 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Henttu Joni 31.10.2022 14:59

Esittelijä Lehto Seppo 31.10.2022 11:53

Asiantuntija-arvio 2022

Vastaaja:

-

Vastaus:

29.08.2022, 09.38 - 29.08.2022, 11.20

1. Pelastustoimen alue *

Lappi

2. Vastaaja/ lisätietojen antaja *

Etunimi	Harri
Sukunimi	Paldanius
Matkapuhelin	+358407654967
Sähköposti	harri.paldanius@lapinpelastuslaitos.fi

3. Aluehallintovirasto *

Lapin aluehallintovirasto

4. Resurssien kohdentaminen (esimerkiksi kuvaus siitä, mitä on tehty, kenelle on tarjottu palveluja, kohderyhmittäin tai toimenpiteiden mukaisesti jaoteltuna) *

Onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstö vaje huomioitiin organisaatiouudistuksessa ja talousarviossa vuodelle 2022. Onnettomuuksien ehkäisyyn on rekrytoitu uusia palotarkastajia yhteensä 10 kpl ja turvallisuusviestintäkouluttaja. ☐

Rekrytoinneissa resurssi on saatu pääasiassa alan ulkopuolelta vaatien normaalia pitemmän perehdyttämisen ja koulutuksen. ☐

Resurssivajauksen takia resurssit on kohdennettu riskiperusteisesti määräaikaiseen valvontaan ja yhdenmukaisten asiantuntijapalveluiden sekä turvallisuusviestinnän suorituskyvyn rakentaminen on käynnistynyt. ☐

Valvonnan, asiantuntijatehtävien vastuualueiden sekä turvallisuusviestinnän suorituskykyä rakennetaan vuosina 2022-2024 ja suunnitellusti organisaatio alkaa toimia vuonna 2025. ☐

Valvontapäällikkö rakentaa määräaikaisen valvonnan suorituskyvyn. ☐

Riskienhallintainsinööri rakentaa asiantuntijapalvelut kumppanuusverkoston verkoston asiantuntijaverkoston mukaisesti. ☐

Turvallisuuskouluttaja rakentaa turvallisuusviestinnän yhdenmukaisen suorituskyvyn. ☐

Palveluja tarjottu julkisille ja yksityisille toimijoille. ☐

Määräaikainen valvonta; A1 kohteet ja riskiperusteisesti A2-A6 kohteet. ☐

-Epäsäännöllinen valvonta; ylimääräiset palotarkastukset, käyttöönotto, yleisötilaisuuksien valvonta, paloriskiasuntojen valvonta, muiden viranomaisten kanssa suoritettu teemavalvonta ☐

- asiakirjavalvonta; huolto-, kunnossapito- ja ym. asiakirjat, tilapäismajoitus, pelastussuunnitelmat, paloteknisten laitteistojen käyttöönotto-, varmennus- ja määräaikaistarkastuspöytäkirjojen valvonta, poistumisturvallisuus selvitysten valvonta ☐

- päivystävä palotarkastaja ☐

- kemikaalivalvonta ☐

- rakentamisen ohjaus ☐

- asiantuntijalausunnot; YVA, tuulivoima ja patoturvallisuus
- turvallisuusviestintä; mediaviestintä, turvallisuuskasvatus (kampanjat ikäryhmittäin), turvallisuuskoulutus ja yleisötilaisuudet

5. Tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset.

Esimerkiksi kuvaus

- valvonnan
- palontutkinnan
- paloriskikohteiden
- paloturvallisuuden itsearviointilomakkeiden
- turvallisuusviestinnän
- annetun ohjauksen

onnistumisesta, ajantasaisuudesta sekä kerätystä asiakaspalautteesta *

Valvonta

Uusi valvontaprosessi on otettu käyttöön valtakunnallisesti 2.2.2022 ja Lapin pelastuslaitoksella 17.3.2022 onnistuneesti.

Palontutkinta

Palotutkinnan henkilöstöä on lisätty ja päivitetty. Organisaation hälytysyhteyksiä on parannettu.

Paloriskikohteet

On otettu käyttöön valtakunnallinen ilmoituslomake. Suorituskyvyn rakentaminen käynnissä.

Paloturvallisuuden itsearviointilomakkeet

Epäsäännöllistä toimintaa, säännöllistä toimintaa ei ole käynnistetty.

Turvallisuusviestintä

Suunnitelmallinen turvallisuusviestinnän suorituskyvyn rakentaminen käynnistyy vuonna 2023.

Annettu ohjaus

Vuorovaikutusta asiakaspinnassa on lisätty päivystävän palotarkastajan palvelulla ja toimintamalleja on yhdenmukaistettu.

Lapin pelastuslaitoksella ei ole asiakaspalautetta keräviä järjestelmiä.

6. Tunnistetut kehittämistarpeet (esimerkiksi kuvaus henkilöstön osaamisesta, resurssien riittävyydestä, toimintojen yhdenmukaistamistarpeista, toimintojen maksullisuudesta. Mitä haasteita kehittämiseen lähitulevaisuudessa liittyy?)*

Valvonnan, asiantuntijatehtävien vastuualueiden sekä turvallisuusviestinnän suorituskykyä rakennetaan vuosina 2022-2024 ja suunnitellusti organisaatio alkaa toimia vuonna 2025.

Alan ulkopuolelta tullut uusi henkilöstö vaatii koulutusta ja perehdyttämistä. Henkilöstön erityisosaamisen vastuualueiden asiantuntijuuden kehittyminen tulee viemään useamman vuoden.

7. Kokonaisarvio onnettomuuksien ehkäisytehtävien palvelutason toteutumisesta. Huomioi erityisesti puutteet, joissa on resurssitarvetta tai tarvetta valtakunnalliselle ohjaukselle. *

Tavoitteena on yhdenmukaistaa toimintaa ja kehittää laatua sekä vaikuttavuutta. Organisaation resurssien ja prosessien ollessa suunnitellulla tasolla saavutetaan palvelutason määrälliset ja laadulliset tavoitteet.

8. Riskiruutujen lkm. riskiluokittain

Riskiluokka 1	46
Riskiluokka 2	108
Riskiluokka 3	176
Riskiluokka 4	100039

9. Ruutujen lukumäärä, jossa TVA tavoitteita ei saavutettu vuonna 2021. Kaikki kiireelliset (A ja B) pelastustoimen tehtävät huomioidaan.

Ensimmäisen yksikön TVA	24
Pelastustoiminnan TVA	99

10. Niiden ruutujen lukumäärä, joissa jokaisena vuotena 2017-2021 TVA tavoitteita ei saavutettu. Kaikki kiireelliset (A ja B) pelastustoimen tehtävät huomioidaan.

Ensimmäisen yksikön TVA	4
Pelastustoiminnan TVA	1

11. Toimintavalmiusajat (TVA):

TVA mediaani 2021 sekä vuodet 2017-2020 yhteensä (mm:ss) kaikki kiireelliset (A ja B) pelastustoimen tehtävät huomioidaan.

Ensimmäisen yksikön TVA mediaani 2021	10:06 (88%)
Ensimmäisen yksikön TVA mediaani 2017-2020	10:16 (88%)
Pelastustoiminnan TVA mediaani 2021	14:48 (85%)
Pelastustoiminnan TVA mediaani 2017-2020	15:03 (82%)
Pelastusjoukkueen TVA mediaani 2021	17:35 (82%)
Pelastusjoukkueen TVA mediaani 2017-2020	17:13 (82%)

12. Ulkoiset pelastussuunnitelmat (UPS)

UPS-kohteiden määrä 2021	19
--------------------------	----

13. Seurantamittareita:

Pelastustehtävät (ei sis. ensivastetehtäviä ellei erikseen mainittu)

Pelastustehtävien lukumäärä 2021	3660
Pelastustehtävien lukumäärä % 2017-2021 keskiarvosta	99
Pelastustehtävät / 1000 asukasta	48
Kiireelliset tehtävät (A ja B) lkm	2243
Kiireettömät tehtävät (C ja D) lkm	1078
Tulipalot yhteensä lkm.	644
Rakennuspalot ja rakennuspalovaarat yhteensä lkm.	254
Maastopalot lkm.	130
Liikenneonnettomuustehtävät lkm. (sis. kaikki liikenneonnettomuusluokat)	856
Vahingontorjuntatehtävät lkm.	186
Ensivastetehtävät lkm.	495
Onnettomuuksissa ja pelastustoiminnassa sattuneet vakavat loukkaantumiset yht. (henkilöiden lkm.)	74
Onnettomuuksissa ja pelastustoiminnassa kuolleet yht. (henkilöiden lkm.)	20
Tulipalojen (pl. maastopalot) omaisuusvahingot yht. (euroa)	2821763

14. Kokonaisarvio pelastustoiminnan toteutuneesta palvelutasosta. Huomioi erityisesti puutteet, joissa on resurssitarvetta tai tarvetta valtakunnalliselle ohjaukselle, esim. henkilöstön määrä ja laatu (päätoiminen ja sivutoiminen sekä sopimuspalokuntaan kuuluva henkilöstö eroteltuna), kaluston määrä ja laatu, toiminnalliset suunnitelmat, johtamisen organisointi sekä toimintavalmiusaika. *

Lapin pelastuslaitoksen alue, ”mereltä tuntureille kaupungeista erämaihin”, kattaa kaikki Lapin maakunnan kunnat (21 kpl). Lapin pinta-ala on 100 369 km², joka on noin kolmasosa koko valtakunnan alueesta. Pinta-alasta on makean veden alueita 6319 km² ja merivesialuetta 1385 km². Lapin asukasluku on vuoden 2022 alussa 178 500 asukasta. Asukastiheys on alle kaksi as/km² (vrt. Uusimaa 218 as/km²). Noin 50 % pelastustehtävistä tapahtuu riskialueella IV. Paloasemia on Lapin pelastuslaitoksella kaikkiaan 46 kpl, jotka sijaitsevat riskiruuduissa I – IV. □

Lapin merkittävimmät uhat ja riskit tulevat teollisuudesta, kaivannaisteollisuudesta, liikenteestä (maantie-, juna- ja ilmaliikenne), matkailusta, erityisryhmien asumisesta ja luonnon ilmiöistä sekä metsäpaloista. Lisäksi Lapin pelastuslaitoksen alueella on yhteensä 18 UPS -kohdetta (2022), joka on valtakunnallisesti kolmanneksin suurin määrä yksittäisen pelastuslaitoksen alueella olevista UPS – kohteista. Lapin maakunnan pelastustoimen koko järjestelmä; pelastuslaitos, sopimuspalokunnat (31 kpl), puolustusvoimat, rajavartiolaitos, teollisuuden ja kaivosten sekä lentoasemien (5 kpl) turvallisuusorganisaatiot kykenevät vastaamaan onnettomuusuhkiin ja erityisten riskikohteiden asettamiin vaatimuksiin. Pelastuslaitoksella tulee olla valmius vastata kaikissa kohteissa tapahtuviin onnettomuuksiin, koska erityisriskikohteiden omat organisaatiot kykenevät ainoastaan aloittamaan pelastustoimet, eivät hoitamaan niitä kokonaisuudessaan, erityisesti mikäli onnettomuus on laaja tai pitkäkestoinen. □

Onnettomuustilanteissa voimavarojen käyttö perustuu vastemäärittelyyn, jossa tehtäviin hälytetään lähimmät ja tarkoituksenmukaisimmat yksiköt. ERICA tietojärjestelmä ottaa huomioon yksiköiden lisäksi henkilöstön osaamisen ja ominaisuudet, eli suorituskyvyn. Vaativaa pelastussukelluskykyä kyetään ylläpitämään 24/7 Kemin, Rovaniemen ja Tornion ammattipaloasemilla. Sopimuspalokunnissa suorituskyky vaihtelee vuorokauden ajan ja viikonpäivien mukaan. Erityisesti arkipäivinä, jolloin henkilöstöä on kiinni omissa töissään, on haasteellista saada suorituskyvyn III pelastusryhmä liikkeelle. Vastetta täydennetään tarvittaessa muilta lähimmiltä paloasemilta, rajakunnissa naapurivaltioiden paloasemilta (Norja ja Ruotsi) sekä Posion alueella Oulu-Koillismaan pelastusyksiköillä. Lisäksi tehtäviin osallistuu hälytysohjeen mukaisesti pelastushelikopteri ASLAK, joka on miehitetty pelastuslaitoksen henkilöstöllä sekä lisäksi Rajavartiolaitoksen ilma-alukset erikseen hälytettäessä. □

Pelastuslaitoksen pieni virkarakenne erityisesti II-IV riskiruutujen kunnissa luo haasteen tehokkaan pelastustoiminnan käynnistämiseen. Sopimuspalokunnat eivät pysty vuorokauden jokaisena aikana ja vuoden

jokaisena päivänä tuottamaan palokuntasopimuksissa määriteltyjä vahvuuksia. Pelastuslaitoksen suorituskyky ja toiminta perustuu Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkialueiden ulkopuolella sopimuspalokuntatoimintaan. Toimintaympäristön muutokset, kuten voimakas matkailun kasvaminen sekä kaivannaisteollisuuden lisääntyminen ovat luoneet aivan uudenlaiset vaatimukset pelastustoiminnan suorituskyvylle sekä henkilöstömäärille niin päätoimisen henkilöstön kuin sopimuspalokuntalaistenkin osalta. □

Henkilöstön rekrytoiminen sopimuspalokuntiin on haastavampaa kuin aiemmin, koska palokuntatoimintaan ei kasveta samalla tavalla nuoriso-osastojen kautta kuin aiemmin. Lisäksi koulutus uudistus on muuttanut koulutuksen sisältöä haastavampaan suuntaan, jolloin se osaltaan karsii palokuntatoimintaan ryhtymistä. □

Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkialueiden ulkopuolella paloasemaryhmien alueilta löytyy pääsääntöisesti vain yksi viranhaltija työvuorosta, joka toimii pelastustoiminnan johtajana paloasemaryhmän alueella oman koulutustasonsa mukaisesti. □

Johtamisjärjestelmä on kolmiportainen, ryhmänjohtaja (paloasemaryhmittäin), palomestari (keskisuuret ja suuret tehtävät) ja päällikköpäivystäjä (suuret tehtävät). Johtamista tukevat ajantasaiset ulkoiset pelastussuunnitelmat ja muut pelastustoiminnan toiminnalliset suunnitelmat. □

Jotta nykyisiin onnettomuusriskeihin voidaan vastata tehokkaasti ja laadukkaasti tulee pelastuslaitoksen pystyä parantamaan erityisesti II-IV riskiruutualueilla sijaitsevien paloasemien suorituskykyä eli käytännössä henkilöstön määrää (vakinaisen henkilöstö ja sopimuspalokunnat). Kaluston osalta on merkittävää investointivajetta erityisesti erilaisten pelastusajoneuvojen, puomitikasyksiköiden ja isojen veneiden osalta. □

15. Miten väestönsuojelutehtävien edellyttämä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointi on toteutettu ja miten se on otettu huomioon palvelutasopäätöksessä sekä palvelutuotannossa? *

On laadittu eri näkökulmista arvio vaikutuksista yleisellä tasolla kansallisen riskiarvion, alueellisen riskiarvion 2021 sekä PV:ltä saatujen tietojen pohjalta. Asiakirja on käsitelty sisäisesti sekä AVI:n kanssa. Uhkien ja niiden vaikutusten arviointi vaatii jatkuvaa päivitystä KV-tilannekuva huomioiden. □

Palvelutasoon on kirjattu paljon tarpeellisia toimenpiteitä, jotka toteutuneet huonosti / välttävästi vajavaisten resursoinnin vuoksi. □

Väestönsuojelu vaatisi voimakasta kansallista ohjausta, kuitenkin paikalliset erityisolosuhteet huomioiden. □

16. Miten poikkeusolojen riskianalyysi on otettu huomioon palvelutasopäätöksessä sekä palvelutuotannossa? *

Tuoreen poikkeusolojen riskiarvio –hankeen ohjeen mukaisesti laaja arviointi on tekemättä.

17. Millaisilla etukäteisjärjestelyillä pelastuslaitoksen oma jatkuvuudenhallinta on varmistettu? (suunnitelmat, sopimukset ja muut etukäteisjärjestelyt) *

Pääpaino on ollut viesti- ja johtamisjärjestelyihin liittyvissä häiriötilanteissa, (toimintaohjeet, satelliittipuhelimet, varavoiماجjärjestelyt, alueellisen varaverkkojärjestelmän kehittäminen jne.) Suunnitelmissa ja sopimuksissa huomioimisessa on vielä paljon puutteita, joita pyritään kartoittamaan. □

Huoltovarmuusasioista nousseet esille mm. polttoainehuollon turvaaminen, joiden osalta alustavia hankintasuunnitelmia. Samoin muut Ukrainan sodan myötä syntyneet huoltovarmuushäiriöt (ajo-neuvokaluston toimitusten viivästymiset, ajoneuvojen renkaat?) Uudessa valmiussuunnitelmassa oman toiminnan jatkuminen nousee vahvemmin esille myös kansallisen ja alueellisen riskiarvion tunnistetuissa riskeissä. □

Tulevan Lpain hyvinvointialueen yhteisen varautumisen suunnittelu käynnistynyt hitaasti, mikä voi hidastaa myös yhteisiä varautumistoimenpiteitä. □

18. Onko väestönsuojelutilanteisiin suunniteltu organisaatiomalli (millainen?) ja mikä on väestönsuojelutilanteeseen varattujen henkilöiden lukumäärä ja päivitysajankohta? *

Suunnitteilla oleva VSS-organisaatiomalli pohjautuu pelastuslaitoksen uuteen normaaliajan johtamisjärjestelmään, jota on otettu vaiheittain käyttöön. Malli on pitkälti Kainuun pelastuslaitokselta, mutta HVA-valmistelun myötä syntyvien palvelualueiden merkitys järjestelmään on vielä avoin. Suunnittelun lähtökohtana (suojelulohkot / suojelupiirit / pelastusalueet) hyödynnetään julkisia väestötietojärjestelmiä (postinumeroalueet) sekä avoimia väestötietorekistereitä. Suojeluyksikkötasoiseen suunnitteluun ei vielä resursseja, mutta aktiivisten kyläyhdistysten huomioiminen osana VSS-organisaatiota ollut esillä. Suunnittelua haitannut sekä pelastuslaitoksen ja kuntien suunnitteluresurssien vakava puute. ☐

Pelastuslaitoksen VAP-päivitys (perusvaraukset) tehtiin vuosina 2020 -2021. Päivitys on tarkoitus tehdä vielä alkusyksystä 2022, koska pelastuslaitoksella on runsaasti uutta henkilöstöä sekä sopimuspalokunnilla on tarvetta myös päivitykseen. Tavoite on saada varauksia myös VSS-organisaation erityishenkilöstön osalta, jotka toimisivat erilaisissa tuki- ja asiantuntijatehtävissä. Vakinaisen VAP-henkilöstön kokonaismäärä on (salattava tieto), ja sopimuspalokuntien osalta (salattava tieto). Määrä on noin xx % arvioidusta tarpeesta. Nämä ilmoitetaan suoraan Aville. ☐

19. Mikä on väestönsuojapaikkojen lukumäärä alueella? Mikä on niiden käyttökunto? *

Väestönsuojia vuoden 2021 Merlot-valvontaohjelman mukaan oli 1167 kpl ja väestönsuojapaikkoja 83869. Luvuissa voi olla epätarkkuuksia eri syistä. Tarkkaa kokonaiskuvaa väestönsuojien kunnosta ei ole, mutta arvion mukaan vuoden 1991 jälkeen rakennettujen väestönsuojien kunto on hyvä / tyydyttävä ja sitä aiemmin rakennettujen tyydyttävä / välttävä / huono. Määrällisesti paikkoja suhteessa asukaslukuun on eniten entisissä suojelukohdekunnissa. Yleisiä väestönsuojia on vain Rovaniemellä 1 kpl (n. 3600 paikkaa).

20. Kokonaisarvio varautumisen ja väestönsuojelun palvelutason toteutumisesta. Huomioi erityisesti puutteet, joissa on resurssitarvetta tai tarvetta valtakunnalliselle ohjaukselle. *

Palvelutasopäätös 2020-2023: "Tehtävä- ja virkajärjestelyin suunnitelmakaudella järjestetään kaksi päätoimista henkilöä (esim. valmiuspäällikkö ja –suunnittelija tai vast.) varautumistehtävään ja kolmas henkilötyövuosi (htv) jakautuu usean viranhaltijan kesken." Valmiuspäällikkö on toiminut 1.6.2022 asti OTO-viestintäpäällikkönä. Työaika varautumisasioihin ja valmiussuunnitteluun on ollut myös mm. operatiivisen toiminnan tehtävät huomioiden noin 0,4 htv. ☐

1.6. alkaen OTO-tehtävä on jäänyt pois, mikä auttaa varautumisasioihin keskittymistä. Valmiussuunnittelija on organisaatiouudistuksessa vireillä vuodelle 2023. Muun henkilöstön osuus on toistaiseksi noin 0,2 htv, joten kokonaisuudessaan htv-osuus on ollut 1.6.2022 asti vajaa 1 htv. Perustetun valmiussuunnittelun kehitysryhmän myötä muun henkilöstön osallistumista pyritään lisäämään erityisesti oman toiminnan jatkuvuuden hallinnan ja huoltovarmuusasioiden osalta. ☐

Palvelutasopäätöksessä on useita kehittämiskohteita, joiden totuttaminen on jäänyt vajavaiseksi. Palvelutasopäätöksen toteutuminen edellyttäisi välittömiä toimia em. suunnitteluresurssien saamiseksi sekä valtakunnallisen ohjaamisen lisäämiseksi. ☐

Koko väestönsuojelun suunnitelmakokonaisuus, ohjeistus sekä yhtenäiset johtamisjärjestelmät vaatisivat laajaa valtakunnallista päivitystä niin ohjeiden kuin toimintaperiaatteiden yhtenäistämiseksi. Suunnittelu- ja ohjausresurssia tarvitaan pelastustoimen kaikille tasoille. ☐

Kalusto- ja tilavarausasioissa on tapahtunut edistystä valtakunnallisesti, mutta käytännössä varausjärjestelmissä on vielä paljon parannettavaa. ☐

Väestön varoittamisjärjestelmät sekä normaaliajan onnettomuuksien, että poikkeusolojen uhkakuvien edellyttämällä tavalla vaatii suurelta osin vanhentuneen väestöhälytintjärjestelmän uusimista ja monikanavaisen viestinnän edellyttämän älypuhelinsovellusten kehittämistä. Palvelutasopäätöksen maininta liikkuvien hälyttimien osalta (esim. kiinteä lisävarustelu uusiin pelastusajoneuvoihin). Pelastuslaitoksen väestöhälytintjärjestelmien hankintojen priorisointia varten on laadittu paikallisiin riskeihin perustuva ohjeistus. Kokonaisuudessa on huomioitava myös

poikkeusolojen hälytintarve. □

VSS-muodostelmien varustamiseen ole ollut mahdollisuutta osoittaa määrärahoja. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut esille erityistarpeita tarvittavista suorituskyvyistä ja erityisvarusteista, jotka pitäisi huomioida riskiperusteisesti (CBRNE-varusteet, sirpalesuojaliivit yms.). Tämä vaatii myös valtakunnallista ohjeistusta. □

21. Arvio palveluiden saatavuuden ja laadun tulevasta kehityksestä *

Organisaation resurssien ja prosessien ollessa suunnitellulla tasolla saavutetaan palvelutason määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Palvelutason ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttää, että tuleva rahoituksen määrä toteutuu kokonaisuudessaan ja huomioidaan tulevaisuuden kehityksen riskiperusteisesti.

22. Arvio investointien tarpeesta 2023-2027 *

Investointisuunnitelma on laadittu hyvinvointialueelle. □

Raskaiden pelastusajoneuvojen hankintatarve vuosille 2023-2027 on yhteensä 21 kpl eri käyttötarkoituksiin tarkoitettuille ajoneuvoille. Ajoneuvojen ja näihin liittyvien varusteluiden kustannusarvio on 11 185 000 € alv. 0%. □

Kevyiden pelastusajoneuvojen sekä maastopelastusajoneuvojen hankintatarve on yhteensä 64 kpl, näiden kustannusarvio varusteluineen on 3 195 000 € alv. 0%. Pelastusajoneuvot (kevyt- ja raskaskalusto) toteutetaan erillisen hankintatarve- ja kierrätysuunnitelman mukaisesti. □

Alukset ja muu vesipelastuskaluston hankintatarve on 15 kpl eri kokoluokan aluksille, veneille ja muille vesikulkuneuvoille. Näiden kustannusarvio on 3 325 000 € alv. 0%, joka sisältää alustoimintaan liittyvät ympäristöjen vahinkojen torjuntaan tarvittavat varusteet. □

Henkilökohtaisia suoja-asuja, kuten esim. sammutusasut ja paineilmalaitteet, ja näiden huolto- ja kunnossapitolaitteiden hankintatarve on merkittävä, jotta pystytään koko laitoksen alueella siirtymään yhtenäiseen laitekantaan ja käytäntöihin. Näiden investointisuunnitelman mukainen hankintatarve on 720 000€ alv. 0% vuosille 2023-2027. □

Muu pelastustoimintaan liittyvä kalusto sekä näiden huolto- ja kunnossapitolaitteistot ja väestönsuojeluun sekä omatoimiseen varautumiseen liittyvät hankinnat vuosille 2023-2027 ovat investointisuunnitelman mukaisesti 2 675 500€ alv. 0%. □

Onnettomuuksien ehkäisy: □

Henkilöstön tilat, OE-koulutusmateriaali, ohjelmistokustannukset, palotarkastusautot, TUVE-ympäristöön siirtyminen, varusteet. □

2023- 2027 □

Palotarkastusautot: 0 360 00

OE-koulutusmateriaali □

- Alkusammutusperäkäräy a' 20 000 € x 21 kpl 420 000 €

- TUVE-ympäristöön siirtyminen □

23. Tuottavuuden kehittämismahdollisuudet *

Bruttokustannukset □

Paikasta riippumaton työskentely ja koulutus vähentävät kustannuksia (etätyö ja etäyhteydet). □

Päätoiminen henkilöstö □

Valvonnan maksullisuus □

Laskutuksen kustannusvastaavuutta lisäämällä lisätään tuottavuutta. □

24. Kustannukset

Bruttokustannuksilla tarkoitetaan kokonaiskustannuksia eli pelastustoimen lakisääteisten palveluiden käyttötalouden menoja ja poistoja.

Nettokustannukset = bruttokustannukset – saadut tuotot (myynti- ja maksutuotot, avustukset jne.) eli se osuus, joka jää kuntien maksettavaksi.

NETTOKUSTANNUKSET (€)	Ei vastauksia
..... Poistojen osuus nettokustannuksista (€)	Ei vastauksia
Investointituotot yhteensä (€)	Ei vastauksia
Investointikulut yhteensä (€)	Ei vastauksia
NETTOINVESTOINNIT (€)	Ei vastauksia
Bruttokustannukset, € / pelastustoiminta ja muu pelastustoimen valmius	17000000
Bruttokustannukset, € / tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäiseminen	1520000
Bruttokustannukset, € / vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta	80000
Bruttokustannukset, € / öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta	300000

25. Arvio kustannusten tulevasta kehityksestä *

Lisätarve vuodelle 2023 on noin 4 milj. €.

26. Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäiseminen (sis ko palveluluokan hallinto- ja tukipalvelut) *

Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisy yhteensä HTV	19
.....Onnettomuuksien ehkäisyn osuus ilman vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontaa HTV	18
.....Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan osuus tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisystä HTV	1
Tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisy yhteensä HTV / 100 000 as	11

27. Pelastustoiminta ja muu pelastustoimen valmius (sis ko palveluluokan hallinto- ja tukipalvelut) *

Pelastustoiminta sekä normaalioloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen yhteensä (ei sis. ensivaste tai ensihoito) HTV	160
.....Pelastustoiminnan osuus ilman öljyvahinkoja (hälytyksen vastaanottamisesta pelastustehtävän päättymiseen) HTV	160
.....Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan osuus (hälytyksen vastaanottamisesta pelastustehtävän päättymiseen) HTV	24
.....UPS-tyon osuus HTV (sis. ulkoisten pelastussuunnitelmien laatimisen, päivittämisen, yleisötiedotteiden laatimisen ja jakelun sekä UPS-harjoitukseen kuluneen suunnittelun, itse harjoituksen ja kehittämisen)	6
.....Kansallisen pelastustoiminnan kehittämisen ja kv-pelastustoiminnan osuus HTV (kehittämistyötä on lähtökohtaisesti vain hankkeistettu kehittämistyö)	1
Pelastustoiminta sekä normaalioloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen yhteensä HTV/ 100 000 as (ei sis. ensivaste tai ensihoito)	91

28. Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu (sis. ko. palveluluokan hallinto- ja tukipalvelut) *

Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu yhteensä HTV	0.4
.....Oman poikkeusoloihin varautumisen osuus	0.2
.....Kuntien varautumisen tukemisen osuus	0.1
Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu yhteensä HTV/ 100 000 as.	0.2

29. Päätoiminen henkilöstö yhteensä (ei sis. ensivaste tai ensihoito)

Päätoimiset HTV/ 100 000 as.	100
------------------------------	-----

30. Ensihoitopalvelu (sis. ensivasteen ja ko. palveluluokan hallinto- ja tukipalvelut) *

Ensihoitopalvelu (sis. ensivaste) HTV	0
Ensihoitopalvelu (sis. ensivaste) HTV / 100 000 as.	0

31. Sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö *

Sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö yhteensä (sis. kaikkien osastojen henkilöt, mm. tuki- ja nuoriso-osastojen) henkilöiden lkm.	932
Sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö yhteensä (sis. kaikkien osastojen henkilöt, mm. tuki- ja nuoriso-osastojen) henkilöiden lkm. / 100 000 as.	533
Pelastustoiminta. Hälytysosastojen henkilöiden lkm	695
Onnettomuuksien ehkäisytyötä tekevien henkilöiden lkm	0

32. Henkilöstön sukupuolijakauma *

Päätoimiset (ei sis. EVY tai ensihoito), naisten osuus %	6
Sopimushenkilöstö yhteensä (sis. kaikkien osastojen henkilöt, mm. tuki- ja nuoriso-osastot), naisten osuus %	20

33. Pelastusalan tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelma (otettu käyttöön / suunnitteluvaihe / ei toimenpiteitä) *

Ei toimenpiteitä